

Møte fredag den 24. oktober 2008 kl. 10

President: Thorbjørn Jagland

Dagsorden (nr. 9):

1. Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 23. oktober 2008)
2. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om tilleggsbevilgning som følge av økt antall asylsøkere (Innst. S.nr. 6 (2008–2009), jf. St.prp. nr. 80 (2007–2008))
3. Innstilling fra finanskomiteen om fullmakt til å ta opp statslån o.a., og utlån av statspapir med trygd i eller byte med obligasjoner med fortrinnsrett (Innst. S. nr. 12 (2008–2009), jf. St.prp. nr. 5 (2008–2009))
4. Referat

*Minnetale over tidligere stortingsrepresentant
Ole Frithjof Klemsdal*

Presidenten: Ærede medrepresentanter!

Tidligere stortingsrepresentant for Høyre Ole Frithjof Klemsdal døde 18. august – 85 år gammel.

Ole Frithjof Klemsdal var født 26. juli 1923 i Mandal. Han tok middelskoleeksamen i 1940, etterfulgt av eksamen fra yrkesskole i 1941 og handelsskoleeksamen i 1944. Tre år senere ble han uteksaminert fra Oslo tekniske skole. De første to årene etter avlagt eksamen arbeidet Klemsdal som konstruktør i USA. I 1948 begynte han som driftsingeniør i familiebedriften Mandals Motorfabrikk. Motorfabrikken ble hans arbeidssted resten av hans aktive yrkesliv, bare avbrutt av en periode som arbeidsstudieingeniør ved NEBB i Oslo i årene 1952–1953. På Mandals Motorfabrikk var han driftsleder fram til 1967, da han ble disponert - en stilling han innehadde til han ble valgt til Stortinget høsten 1981.

Ole Frithjof Klemsdal var formann i Mandal Unge Høyre i 1949–1950 og hadde flere verv i Mandal Høyre. Han var medlem av Mandal bystyre i årene 1953–1963, og han var medlem av formannskapet helt fram til 1959. I 1957–1958 var han varaordfører. Han hadde også en rekke kommunale og offentlige verv, bl.a. formannsvervet i det lokale elektrisitetsverk, i kommunens tekniske utvalg og i havnestyret. Han var i mange år styremedlem i Mandal sparebank, hvor han var styreformann i perioden 1970–1982. Klemsdal var i to perioder, på 1960-tallet og på 1980-tallet, styreformann i Motorfabrikkenes landsforening.

Ole Frithjof Klemsdal var vararepresentant til Stortinget for Høyre i Vest-Agder mot slutten av stortingsperioden 1966–1969, etter et nytt valgoppgjør i mai 1969. Han var også vararepresentant i perioden 1973–1977, men møtte ikke på Stortinget i denne perioden. Klemsdal ble valgt som fast representant ved valget høsten 1981, og han ble gjenvalgt for perioden 1985–1989. I den første perioden satt han i forsvarskomiteen, mens han i 1985 ble medlem av energi- og industrikomiteen. Han var varamedlem i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomité fra oktober 1984.

Ole Frithjof Klemsdal kom overraskende inn i rikspolitikken. Hans navn hadde ikke figurert under forhånds-nominasjonen, men nominasjonskomiteen var ikke i tvil da hans navn ble brakt opp, og ville ha Klemsdal på den utsatte annenplassen. Klemsdal var på forretningsreise i USA, men ble svært overrasket da han i Seattle ble presentert for nominasjonskomiteens forslag – med beskjed om at komiteen ønsket svar omtrent på stående fot.

Forsvars- og sikkerhetspolitikk var blant de helt sentrale politiske saksområder i første halvdel av 1980-årene, og som medlem av forsvarskomiteen var Klemsdal naturlig nok sterkt engasjert i disse spørsmålene. Samtidig var han en dyktig distriktsrepresentant og en varm talsmann for næringslivet. Dette gjaldt ikke minst små og mellomstore industribedrifter – en type bedrift han kjente ut og inn etter sine mange år i familiebedriften Mandals Motorfabrikk. I sin annen periode på Stortinget kunne Klemsdal som medlem av energi- og industrikomiteen vie det meste av sitt engasjement nettopp til næringsliv og bedrifter.

I Fædrelandsvennens omtale av 60-årsjubilanten Klemsdal i 1983 heter det bl.a. at han i all sin ferd har vært like pålitelig som den gamle gode Marna-motoren.

Dette er ord som passer like godt som beskrivelse av Klemsdals tid på Stortinget.

Vi minnes Ole Frithjof Klemsdal for hans virke på Stortinget og lyser fred over hans minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten: Fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe foreligger søknad om foreldrepermisjon for representanten Espen *Johnsen* i tiden fra og med 1. november 2008 til og med 17. januar 2009.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Synnøve Brenden *Klemetrud*, innkalles for å møte i permisjonstiden.
3. Synnøve Brenden *Klemetrud* innvelges i Lagtinget for den tid hun møter for representanten Espen Johnsen.

Presidenten: Representanten Torbjørn Hansen vil framsette et representantforslag.

Torbjørn Hansen (H) [10:05:50]: På vegne av representantene Elisabeth Røbekk Nørve, Svein Flåtten, Øyvind Halleraker og meg selv vil jeg fremme forslag om reduksjon av bedriftenes administrative kostnader.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1

Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker

(Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 23. oktober 2008)

Presidenten: Etter ønske fra utenrikskomiteen vil presidenten foreslå at lengste taletid for innlegg fra hovedtalerne fra hver partigruppe og medlemmer av Regjeringen settes til 10 minutter, og for øvrige talere til 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

– Det anses vedtatt.

Vidar Bjørnstad (A) [10:07:01]: Jeg vil først takke utenriksministeren for en grundig og informativ redegjørelse.

Det gir mulighet for dialog med Regjeringen og innspill fra Stortinget i det offentlige rom for å ivareta norske interesser i forholdet til EU, men også bidra med synspunkter i saker av felles europeisk interesse.

Oppfølgingen av europameldingen og innstillingen her i Stortinget er kommet godt i gang, med hovedintensjonen mer åpen, koordinert og aktiv påvirkning på EU/EØS-saker i tidlig fase. Det krever oppfølging av både Regjeringen, Stortinget og partigruppene.

Jeg kan formidle at vi for Arbeiderpartiets del har utvidet vesentlig kontakten med partigruppene i Europaparlamentet, både på gruppenivå og på fagkomiténivå. Dette ser vi som viktig på grunn av Europaparlamentets økende betydning i EUs beslutningsprosess. Hva gjelder Stortinget, har det skjedd positive endringer med styrking av kompetanse og informasjon til representantene, bl.a. forut for Europa-utvalgsmøtene. Jeg synes allikevel at vi i for liten grad foreløpig har greid å involvere fagkomiteene i den løpende dialogen med Regjeringen, bl.a. i Europautvalget, om aktuelle saker under arbeid. Men jeg vil for Arbeiderpartiets del legge til at det ikke gjelder de halvårlege debattene om redegjørelsene fra utenriksministeren. Her registrerer jeg stor interesse fra fagkomiteene. Jeg henviser da også til våre representanter i ulike fagkomiteer, f.eks. når det gjelder kommentarer til klima, energi, Schengen og innenrikspolitikk.

Vårt arbeid overfor EU må skje ved bilateral kontakt med det enkelte medlemsland for informasjonsutveksling ut fra behov og sammenfallende interesser. I denne sammenheng vil jeg nevne den aktive virksomheten til den etablerte tysk-norske parlamentariske vennskapsgruppen, med stor interesse fra både tysk og norsk side.

Uavhengig av problemene EU står overfor ved Irlands nei til Lisboa-traktaten, er jeg overbevist om at de vil finne løsninger, og at de institusjonelle reformene vil videreføres. En spesiell utfordring for Norge når det gjelder innflytelse og påvirkning, er viljen i EU til en politikk med mer helhetlig perspektiv, en politikk som er sektorovergripende, med bortfall av søylestrukturen. Vi ser dette gjennom EUs lansering av overgripende strategier og lovgivningspakker, som utenriksministeren nevnte.

Finanskrisen har dominert dagsordenen globalt, europeisk og nasjonalt denne høsten. Jeg mener det er positivt at lederne i EU-landene kom fram til en koordinert redningspakke for økonomien og har tatt tverrpolitisk initia-

tiv for økt internasjonalt forpliktende samarbeid for styring og kontroll av finanssektoren. Det er gledelig at sterke konservative ledere på kontinentet innser markedsliberalismens begrensninger.

Lederen av sosialistgruppen i Europaparlamentet, Martin Schultz, berømmet både Sarkozy og Barroso for å snakke som gode sosialdemokrater under tirsdagens debatt i Strasbourg. Jeg har også registrert her hjemme at Fremskrittspartiet har snudd i takt med krisens omfang – fra å være markedsliberalister i programmet til å støtte statlig intervensjon i nasjonal og internasjonal bank- og finansvirksomhet. Når Fremskrittspartiet kaller Bush for sosialist, lurer jeg på hva de vil kalle liberale og konservative på kontinentet som tar til orde for global finansstyring og et oppgjør med kapitalismen. Men dette var et sidesprang.

Finanskrisen har truffet islandsk bankvesen og økonomi med full styrke. Jeg er glad for at Regjeringen vurderer alle muligheter, som utenriksministeren uttalte, «for å vise samhold og solidaritet med vårt broderfolk». Vi må bistå Island, gjerne i en nordisk eller europeisk ramme, men selvsagt basert på islandske ønsker og behov. Finanskrisens betydning for den islandske diskusjonen om EU/EØS-tilknytning vil følges med interesse.

Utenriksministeren nevnte også en annen sak som har vært sentral på dagsordenen, nemlig krigen i Georgia, hvor Frankrike og EU var de sentrale aktører som bidro til fredsavtalen.

Jeg er fornøyd med at Norge, uavhengig av krigens årsaksforhold, så klart tok avstand fra Russlands militære maktbruk og anerkjennelse av Sør-Ossetia og Abkhasia. Georgia er ikke ansvarsfri for konflikten, men det er nødvendig at Norge og det internasjonale samfunn bidrar til gjenoppbygging og utvikling i landet. Samtidig er jeg helt enig med utenriksministeren i at kanalene til Russland må holdes åpne. Det er dialog som er grunnlaget for politiske og diplomatiske løsninger.

Det er mitt håp at oppfølging av fredsavtalen i Georgia-konflikten kan bidra til videreføring av forhandlingene om ny partnerskapsavtale mellom EU og Russland. Bygging av gjensidig avhengighet gir større muligheter for forebygging av konflikter. Det betyr ikke at en skal akseptere brudd på internasjonal rett, men kreve at land etterlever sine internasjonale forpliktelser.

Utenriksministeren beskrev det bilaterale forholdet til Russland som godt. Det er positivt. Forholdet til Russland er viktig for Norge som naboland – ikke minst i nord-områdene. Stikkord er ressursforvaltning, energi, miljø og grensesamarbeid i det sivile samfunn. Jeg var selv for noen uker siden på besøk hos Kystvakta på Sortland og fikk understreket betydningen av samarbeidet med russiske myndigheter i nord. Jeg finner det positivt at en rekke andre land nå retter oppmerksomheten mot nord, og at den nordlige dimensjon i EU ikke lenger stopper ved Østersjøen.

Utenriksministeren omtalte kort forhandlingene med EU om nye bidrag til EØS-finansieringsordningene. Det er også i vår interesse å sikre utjevning og stabilitet i de nye EU-landene, knytte bånd, samarbeide og

delta i et utvidet EØS, som er noe mer enn bare handel.

Jeg vil her bare gjenta fra forrige debatt at en bør sikre et større innslag av norsk forvaltning og samarbeidsprosjekter med norske aktører, videre at en i forhandlingene må følge opp henstillinger fra arbeidslivets parter om å inkludere den sosiale dimensjon som en målsetting og arbeidslivets parter som målgruppe for utvikling av samarbeidsrelasjoner til alle de nye EU-landene. Det er lansert forslag om egne fond for sosialpartene, tilsvarende som for NGO-er. Representative organisasjoner og samarbeid mellom partene på arbeidsmarkedet vil bidra til landenes økonomiske og sosiale utvikling. Den nordiske modellen er en viktig eksportvare.

Til tross for at det er etablert mange gode samarbeidsprosjekter, er det også kommet kritikk for ineffektivitet og omfattende – for omfattende – byråkratiske og ressurskrevende søknadsrunder. Dette må en ta med seg i forbindelse med forbedringer av finansieringsordningene overfor de nye EU-landene.

Høringen om tjenstedirektivet ble avsluttet 20. oktober, etter en lang og grundig prosess. Jeg mener det har vært riktig for å gi klare svar på de problemstillinger som er reist. Nå avventer vi Regjeringens beslutning. Jeg vil her bare understreke to forhold: for det første tjenstedirektivet betydning for sysselsetting og behovet for at Norge deltar på like vilkår med alle andre europeiske land innenfor tjenesteområdet i det indre marked omfattet av EØS-avtalen, for det andre at rettighetene til arbeidstakere og arbeidslivets parter er sikret, og at arbeidet mot sosial dumping ikke svekkes.

Det kunne ha vært fristende å gi noen personlige vurderinger av disse hensyn ut fra foreliggende tjenstedirektiv og utredninger som er foretatt, men jeg skal la det ligge i denne omgang. Jeg ønsker heller Regjeringen lykke til i sluttbehandlingen av direktivet.

Morten Høglund (FrP) [10:15:16]: Konflikten mellom Russland og Georgia utfordrer Europa på en måte som vi heldigvis ikke har opplevd på flere år. Vold ble benyttet mellom to selvstendige stater. Det er riktig og nødvendig å komme til bunns i hvordan dette kunne skje, ikke minst for å hindre gjentakelse i Kaukasus eller andre steder.

Til tross for alle nedslående rapporter i forkant om at noe alvorlig kunne inntreffe, og det var mange slike rapporter, maktet ikke Europas sikkerhetsstrukturer å avverge væpnet konflikt. Alle bør her gå i seg selv for å se om noe kunne vært gjort annerledes.

Da konfliktene inntraff, agerte ikke minst EU og OSSE på en rimelig effektiv måte, og har forhåpentligvis klart å avverge en enda større katastrofe. Vi er tilfreds med den balanserte måte Regjeringen har håndtert denne konflikten på. Kritikk av bl.a. Russland for overdreven maktbruk og anerkjennelse av de to utbryterrepublikkene har vært tydelig og riktig.

Samtidig har vi – altså Norge – avholdt oss fra språkbruk som vi har sett fra f.eks. Sverige, Storbritannia og USA. Mange har advart mot en ny kald krig, og jeg er redd for at noen av våre allierte har lagt seg på en språkbruk

som i verste fall kan drive oss i en slik retning. Vi tror det er riktig å fortsette samarbeidet med Russland på alle de viktige områder som vi i dag samarbeider om. Vi tror det er nødvendig med mer engasjement i Russland, ikke mindre, samtidig som vi alltid skal være tydelige i vårt budskap når vi opplever at Russland tar seg til rette på måter som er uakseptable.

Våre venner på Island opplever tøffe tider. De har til og med gått så langt som å si at de må lete etter nye venner fordi gamle venner ikke har gitt nok støtte. Nå skal ikke en slik formulering være rettet spesielt mot Norge, men uansett må det for enhver norsk regjering være viktig å være i en posisjon hvor man kan assistere et nabofolk på en effektiv og konkret måte når slike kriser oppstår. Vi er svært glade for at Norge og Island nå er i en aktiv dialog om et samarbeid om å lette situasjonen på Island, og som utenriksministeren helt riktig påpekte, det handler om å sikre stabilitet og forutsigbarhet i Nord-Atlanteren. Om den norske regjering har vært aktiv nok overfor Island de siste uker, er det vanskelig å ha noen absolutt formening om. Men uansett er det viktig at vi hele tiden passer på å være i en slik posisjon at vi ikke opplever at forholdene i Nord-Atlanteren blir dramatisk endret som en følge av at vi ikke er pågående nok. Men nå er vi i direkte kontakt. Det tar vi inn over oss og synes er bra.

Jeg ble overrasket over at utenriksministeren ikke nevnte med ett ord hva den finansielle krisen på Island har betydning for den islandske europadebatten. Mange som tidligere var negative til EU-medlemskap, har nå signalisert at nettopp det er løsningen for Island. Mye gjenstår før det eventuelt kan skje. Men det kan ikke herske noen tvil om at skulle det skje, er det en betydelig utfordring for Norge, ikke minst hva gjelder vårt felles fundament, EØS. Jeg vil jo tro at det i regjeringens kretser foregår analyser og tenkning rundt disse ting, for det er signalisert fra EU-hold at et eventuelt islandsk medlemskap kan skje rimelig raskt etter at en søknad er levert. Hvordan tenker Regjeringen å forholde seg til dette? Sett fra vår side er det naturlig at vi møter en slik utfordring med åpenhet, ikke prøver å feie den under teppet og satse på at problemet går over. Vi savner signaler på at Regjeringen vil lede oss gjennom en slik utfordring, og ikke bare passivt forholde seg til den.

Likedeles påpekes det i redegjørelsen at endringer i EUs arbeidsmåte betyr utfordringer for Norge, og at EØS-avtalens innretning ikke fanger opp den nye arbeidsmåten i EU. Analysen er riktig. Regjeringen gjør rett i å informere Stortinget om denne utfordringen, men hvor er visjonen om aktiv tilrettelegging for å bøte på dette problemet? Vi er fullt klar over det institusjonelle, og for så vidt de politiske begrensninger, som ligger der når vi beveger oss i dette kjølvannet. Men hvis vi forutsetter at EØS-avtalen fortsatt vil være vårt rammeverk i forholdet til EU i mange år fremover, savner vi visjonen om et EØS bedre tilpasset dagens virkelighet. Denne type utfordringer, som nevnes av utenriksministeren, vil nok ikke bli færre i årene som kommer. Man kan jo fristes til å tro at status quo er ok, for det vil tjene nei-siden ved at EØS-avtalen sakte men sikkert vil løpe ut på dato, og det vil tjene ja-siden ved at man der vil tro at det åpnes opp for norsk medlemskap.

Nå tror ikke jeg at Regjeringen tenker i disse baner, men man må også passe på at man ikke blir gissel for dem som nettopp gjør det.

Det er risikabelt å snakke om en mer tilpasset EØS-avtale, fordi det betyr en aktiv endring av det bestående. Men det er like risikabelt å ikke foreta seg noe. Europa formes gjennom et dynamisk samarbeid som endrer karakter hele tiden. De som baserer seg på gårdsdagens løsninger, kan fort bli akterutseilte.

Så til tjenstedirektivet. Vi forstår at Regjeringen har problemer. Vi forstår at det kan være krevende å trekke en konklusjon. Men vi forstår ikke at Regjeringen er tjent med den sendretthet man nå viser. Man velger å skyve en vanskelig sak foran seg, og dermed setter vi et viktig område i hele det indre markedet i spill. Vi har respekt for en aktiv diskusjon om reservasjonsretten, men å bruke den på et så vitalt område som tjenester vil ha store konsekvenser – konsekvenser som utenriksministeren ikke omtaler. Han velger å heller ikke nevne med ett ord de offensive og positive sidene ved tjenstedirektivet for norske aktører. I stedet sies det at man i denne sammenheng vil legge avgjørende vekt på arbeidstakernes rettigheter og arbeidet mot sosial dumping. Det er viktige spørsmål. Men det er vel også viktig når man skal konkludere, å legge vekt på hva et nei vil bety for EØS-avtalens fremtid. Slik som Regjeringen nå argumenterer, skjuler man det faktum at et nei til tjenstedirektivet vil ha store konsekvenser for EØS. Det er vanskelig å se hvor store, men det er helt urealistisk å tenke seg at en tilsidesettelse av et direktiv om tjenester ikke vil bety noe for vår deltagelse i EØS. En problematisering av dette hadde vært nyttig. Vi opplever en regjering som leser terrenget så godt som noen, men som oppfører seg politisk på en måte som bidrar til alt annet enn en aktiv europapolitikk.

Forholdet til Europa er ikke enkelt. Og det vil ganske sikkert bare bli enda mer krevende. Da er det viktig å ville noe. Da det indre marked på 1980-tallet ble lansert i EU, tok norske politikere grep for å sikre norske interesser. Og man fant innovative løsninger.

Hva gjør vi i dag for å tilpasse oss morgendagens utfordringer? Slike debatter vil alltid være kontroversielle, og særlig i Norge. Men fravær av debatt vil hindre en aktiv norsk tilpasning til EU. Den norske redselen for å røre temaet har sikkert vært velbegrunnet de siste 15 år, men på et eller annet tidspunkt må denne redselen overvinnnes. Og det er kanskje i tider med store omveltninger, som vi på sett og vis opplever nå, at det er et visst handlingsrom for å tenke litt utenfor de opptrukne linjer som vi kjenner så altfor godt.

Erna Solberg (H) [10:23:17]: La meg før jeg kommer til utenriksministerens redegjørelse, få lov til å si at stortingspresidenten både i artikler og i går i talen på Slottet har understreket behovet for at vi møter denne finanskrisen ikke med proteksjonisme, men med gode internasjonale organisasjoner som finner felles løsninger.

Jeg mener at når det gjelder de krisene vi har vært igjennom historisk sett, i verdenshistorien, har vi kommet godt ut av de krisene som har ledet til mer samarbeid, mer ko-

ordinering og større felles innsats, ikke de krisene som har ledet til mer proteksjonisme, mer kamp mellom landene og mindre samarbeid. Derfor er også mitt grunnleggende argument for at vi burde vært medlem av EU, nettopp at EU i vår del av verden er den organisasjonen som er uttrykk for dette samarbeidet, og den mest sammenvevde organisasjonen for å løse felles utfordringer i velutviklede samfunn som våre. Det er den organisasjonen som ikke alltid bare konsulterer og jobber med ting som er innenfor traktaten, men som også konsulterer og er erfaringsbase for andre land, for å gå sammen og ta initiativ. Derfor er EU på mange områder i dag også ledende i verden, langt utover de vanlige EU-områdene. Derfor var det EU som først og fremst håndterte Georgia–Russland-situasjonen. Derfor er det helt riktig som utenriksministeren sa, at EU er den organisasjonen som i dag løfter det internasjonale felles arbeidet for klima- og miljøspørsmål fremover – noe fordi de tar aktive grep knyttet til egen klimapolitikk og derfor setter en standard for andre, noe fordi de lager standarder i det store markedet som Europa er, standarder som når industrien må følge dem, løfter flere land inn i det samme.

For et par måneder siden leste jeg en interessant artikkel om hvordan både kinesisk og amerikansk næringsliv la europeiske – ikke kinesiske eller amerikanske – miljøstandarder til grunn for sin produksjon, fordi de fant ut at de ikke kunne drive med to forskjellige sett produksjonslinjer. Det viser egentlig hvor viktig EU er på mange flere områder enn vi vanligvis tenker. Jeg sier det, for ofte bruker vi mest tid i denne sal på å klage, der hvor vi har noe å klage over, over EU eller ESA eller andre. Derfor glemmer vi å fortelle at denne organisasjonen på mange områder bidrar til å løfte verden etter de samme verdier, de samme ønsker som vi har for vårt land. Det er samlingen av land som tror på demokrati, på menneskerettigheter, på styring av markedsøkonomien, på gjennomslutlighet i beslutninger. Vi burde altså etter min mening vært medlem.

Så skal jeg si noe om det som egentlig er saken i dag, nemlig redegjørelsen.

Jeg har lyst til å understreke at den situasjonen som vårt naboland Island er kommet opp i, er en situasjon som jeg mener vi ikke kan la være å involvere oss sterkt i. Én ting er gammelt historisk slektskap, nærhet og forståelse, en annen ting er at det er viktig å vise solidaritet når andre land nær oss, ikke bare de som er langt vekk, får store problemer. Derfor tok vi for 14 dager siden initiativ ved å skrive brev til statsministeren og be om et større og mer aktivt engasjement for å hjelpe Island. Jeg er glad for at man har sendt en delegasjon denne uken, og at man kartlegger og bidrar.

Jeg synes at vi som nordisk broderfolk absolutt har en jobb å gjøre. Men jeg synes også vi skal forsøke å sette denne saken på dagsordenen overfor EU og overfor andre nordiske land, slik at flere land bidrar til at islendingene ikke føler seg isolert og alene.

Representanten Høglund refererte til en uttalelse som nok først og fremst hadde adresse til Storbritannia og statsministeren i Storbritannia, som altså scoret innenlandske

politiske poeng i en stresset situasjon, men som selvfølgelig også gjorde situasjonen enda vanskeligere for Island med den måten de håndterte dette på. Sånn bør man ikke håndtere det, selv om man kan være uenig.

Jeg er også glad for at utenriksministeren nå sier klart at Norge og EU har fulgt samme spor i uttalelsene om Georgia og Russland. Vi gjennomgikk uttalelsene og fant ut at vi nesten systematisk opplevde at Norge brukte svakere uttrykk enn det EU hadde gjort i den konflikten. Det synes vi ikke stemmer med hvor Norge burde ligge i spørsmål knyttet til at et lite land opplever å bli definert inn i interessesfæren til en større og aggressiv nabo. Jeg er enig med Støre i at den russiske språkbruken er både konfronterende og aggressiv, og jeg er bekymret for den retningen Russland går i. Jeg mener det er viktig at vi markerer dette gjennom viktige europeiske verdier som demokrati og fredelig samarbeid, ikke militær aggresjon, når vi møter Russland. Vi må være klare og tydelige på at vi ikke aksepterer tanken om at andre land har en interessesfære som går utover egne grenser, og som begrenser mindre lands handlingsfrihet. Vi slutter oss til ønsket om forsoning mellom Russland og det øvrige Europa, men det forutsetter etter vår mening også en russisk vilje til å følge det vi kan kalle europeiske spilleregler, også i dette samarbeidet.

Jeg synes det er bra at vi vektlegger det gode samarbeidet vi har med EU i nordområdene, men jeg registrerer at utenriksministeren likevel har avvist et forslag fra Europaparlamentet om en ny internasjonal forhandling om styringen av Arktis. I substans er vi ikke uenig med utenriksministeren i at det som står i selve uttalelsen, og hvordan det skal håndteres, ikke er slik vi burde ha det, men jeg tror det er utrolig viktig for oss fremover at også i spørsmålene om hvordan man skal ha styring av Arktis, har vi EU med som medspiller i arbeidet, vi er med i deres forståelse, og vi har dem med i ryggen når vi kommer i en situasjon hvor det kommer til å bli større ressursdiskusjoner og konflikter med våre naboland.

Jeg har et spørsmål til utenriksministeren, og det spørsmålet er: Har Regjeringen tatt initiativ overfor Europakommisjonen for å påvirke konklusjonene i den meldingen som Europakommisjonen har varslet skal komme om Arktis? I så fall er det et område hvor det hadde vært interessant å få mer redegjørelse om hvordan standpunktene er.

Så til to saker som jeg er opptatt av tar for lang tid. Punkt 1: Vi har tapt en sak i ESA, ja. La oss si det sånn: Noen av oss sa det før vi kom til å tape den saken i ESA. Det at Regjeringen valgte å forskjellsbehandle norske bedrifter og europeiske bedrifter i forbindelse med kvotedirektivet, var en sak hvor vi helt åpenbart kom til å få problemer med ESA. Derfor la Fremskrittspartiet og Høyre frem et annet forslag, som ville vært i tråd med ESA-reglene, og som ikke ville vært forskjellsbehandling, og det har vi lagt frem igjen i Stortinget. Vi mener at hvis vi vedtar det, er vi innenfor regelverket, og så kan vi få på plass norsk deltakelse i kvotehandelen i EU. Jeg har lyst til å minne om én ting: I alle debatter vi hadde før vi fikk klimaforliket, var Regjeringens standpunkt at det viktigste virkemidlet var kvotehandelen. Nå har altså kvotehandelen pågått i ett år i EU uten at vi har vært med, uten at de

norske bedriftene er der. Det viktigste virkemidlet til Regjeringen før klimaforliket har vi altså ikke iverksatt fordi Regjeringen somler med å gjøre tingene ferdig.

Det andre er tjenstedirektivet. Det skal selvfølgelig ikke iverksettes før i 2010, men vi har en situasjon hvor denne regjeringen har gjennomført fire høringer, seks fagutredninger og egentlig i sum kommet frem til det vi kunne sagt dagen etter at tjenstedirektivet ble lagt frem. Det er ingen grunn til å si at dette er et direktiv som gir sosial dumping. Det er et direktiv som det norske næringslivet har mye å tjene og lite å tape på, fordi vi allerede er en åpen økonomi på tjenstesiden, mens norske bedrifter møter handelshindringer i andre land – en voksende del av økonomien – ja, dette er design, dette er teknologi, dette er alle de områdene hvor jeg ofte har hørt norske næringsministre fra ulike partier snakke med schwing når det gjelder hvordan det norske samfunnet skal utvikle seg. Det er de som møter handelshindringene, de som ikke bare driver med ren, vanlig vareproduksjon. De opplever at land har tekniske hindre for dette, og vi burde være klar over at her har vi mye å vinne og lite å tape. Men vi kan aldri være 100 pst. sikre på hva EU-kommisjonen tolker – ikke av dette tjenstedirektivet, men av direktiv vi allerede har som dreier seg om utsending av arbeidstakere fra andre land. Det kan vi aldri ha garantier mot.

Men nå er tiden inne for å konkludere. Jeg mener at Regjeringen burde kunne klare å si når de kommer til Stortinget med en konklusjon. Kommer de før valget? Når kommer de? Jeg registrerte at det utenriksministeren ikke sa i salen i går, sa han utenfor salen, nemlig at Regjeringen skulle komme før valget. Jeg håper at utenriksministeren også kan bekrefte at vi får dette på plass i god tid før valget, og at Regjeringen ikke har tenkt å gå inn i en valgkamp hvor det ser ut som om de allerede har gitt opp, fordi de tror at saken forsvinner. Jeg tror at det er større sannsynlighet for at det er Regjeringen som forsvinner ved neste valg, og så slipper de å ta stilling til dette.

Ågot Valle (SV) [10:34:25]: Utenriksministeren skal ha stor anerkjennelse for en svært informativ og jeg vil si på mange måter nøktern redegjørelse. Den inneholder ikke et fnugg av hysteri rundt temaer som Island og Russland. Det er det andre som tar seg av. Dermed har han lagt tonen for en opplysende debatt om viktige spørsmål, spørsmål som er viktige både for EU og for Norge.

Erna Solberg beklager seg over at vi ikke er medlem av EU. Det sier hun veldig ofte – hver gang hun har muligheten til det – men ingenting tyder på at vi får noen debatt om at Norge skal søke om EU-medlemskap i lang tid framover. Det er ikke noe flertall i folket for å sende en ny søknad. Det viser et sammenhengende nei-flertall, og ikke minst den meningsmålingen som kom i dag morges.

Utenriksministeren var klinkende klar på at vi skal hjelpe broderfolket på Island. Det er sant at situasjonen er kompleks. En oppblåst finanssektor og privatiserte storbanker uten gode nok kontrollmekanismer var en viktig årsak til at krisa slo så hardt ut på Island. Jeg må si det gjør inntrykk når en hører intervjuer og får oversikten over konsekvensene for vanlige folk. Det er viktig, som uten-

riksministeren sier, at hjelpa skjer ut fra det islendingene har behov for. Og dersom IMF går inn i hjelpepakka, er det viktig at Norge bruker innflytelsen til ikke å godta krav om reduksjon av offentlig sektor eller andre liberaliseringskrav, som ofte kommer derfra.

De mest ihuga EU-tilhengerne forsøker å lage et bilde av et Island som er på full fart inn i EU. Det er klart at diskusjonen går med jevne mellomrom – det er bare helt naturlig. Men det er ingenting som tyder på noe snarlig islandsk medlemskap. For det første er det et klart flertall i Alltinget mot å søke medlemskap, og flere ledere har stadfestet sin motstand. For det andre tilsier ikke økonomien at EU er svaret. Bankenes gigantiske størrelse har vært brukt som et sjølstendig argument for EU. Det argumentet ligger nå dødt. Krisetider har brakt fram et behov for fellesskap og samling, ikke splittelse rundt en EU-debatt, sier våre venner på Island.

Vi er enig med utenriksministeren i at EU under Frankrikes ledelse bidrog på en konstruktiv måte i den alvorlige situasjonen som oppstod etter krigen mellom Georgia og Russland. Norge har vært balansert i reaksjonene. Russlands bruk av militærmakt overfor nabolandet var uakseptabel, og det var nødvendig for verdenssamfunnet å reagere. Men samtidig er det viktig å slå fast at Georgia hadde et ansvar for at krigen brøt ut. Georgias holdning overfor Sør-Ossetia og Abkhasia har vært kritikkverdig. I stedet for å bygge tillit har presidenten hatt en konfronterende holdning overfor lokale myndigheter i de to regionene.

I løpet av de siste årene har det skjedd en kraftig opprustning med god hjelp fra Israel og USA. Det skjer en opprustning på Russlands dørstokk, planer om et rakett-skjold inkludert. Resultatet er at Russland føler seg mer isolert, og at haukene i Russland får mer makt og mer rom. Det er avgjørende med alle midler å dempe konfliktnivået og holde kanalene åpne til Russland, slik utenriksministeren også sa vi skulle gjøre. Det siste vi trenger i Europa, er en kald krig-retorikk. Det er bra at vi signaliserer vilje til å øke bidraget av militære observatører gjennom OSSE. Forholdet til Russland vil Bjørn Jacobsen si noe mer om – forsvarskomiteen var som kjent på tur i Russland.

Verden har ikke råd til å glemme klimaendringene under finanskrisa. Klimaendringene er et eksistensielt spørsmål, en utfordring som truer grunnlaget for livet på jorda. Vi kan ikke sende regninga verken til verdens fattigste eller til våre barnebarn. Derfor er det bra at EU og Norge ikke bruker finanskrisa til å skyve på nødvendige klimatiltak. Det er viktig at Norge fortsetter pådrivverrollen, slik vi gjør med varslede tiltak i budsjettet. Men det er grunn til å spørre seg om vi i Norge eller EU gjør nok. Vi stiller oss bak togradersmålet. Det er veldig bra. Men skal vi være ærlige og gå inn i oss sjøl, har verken EU eller Norge kommet med tiltak som er tilstrekkelige for å nå målet. Her må vi være mer ambisiøse.

Sammen med EU har vi høye ambisjoner om fornybar energi. Sjøl om vi allerede har en høy andel fornybar energi, mer enn noe EU-land, blir det tøft å oppfylle et framtidig fornybardirektiv, ikke minst i forhold til det kravet til energisparing som ligger i forslaget til direktiv. Vi har enorme energireserver i Norge, ikke minst

i havkraft, og er det enkeltlandet som kan bidra mest til at EU og Norge kan nå ambisiøse mål. Oppfordringen til oss må være at vi går foran EU og forbereder oss på å implementere direktivet så raskt som mulig.

Debatten går høyt rundt EU-kommisjonens forslag til sosial pakke. Da pakka ble presentert i parlamentet, var reaksjonen at den ville ta EU i feil retning, i hvert fall i forhold til hva sosialistpartiet sa. Men aller mest går diskusjonene i den europeiske fagbevegelsen. Det er stor uro etter dommene i Viking Line-, Laval-, Ruffert- og Luxemburgsakene. Dommene forrykker hver på sin måte maktforholdene mellom fagbevegelsen og arbeidsgivere og varsler at grunnlaget for faglige rettigheter blir kraftig svekket i ei tid da fagbevegelsen i EU er på defensiven. Uroen er særlig sterk i fagbevegelsen i Sverige, som før EU-avstemninga i 1994 ble lovet at faglige rettigheter helt og holdent skulle være et nasjonalt ansvar. Nå viser det seg at EF-domstolen har det siste ordet, og den slår fast eller tar for gitt at den nasjonale arbeidsretten er underlagt EU-retten.

I debatten rundt tjenstedirektivet er det nødvendig å se hvordan dommene griper inn i forholdet mellom tjenstedirektivet, utstasjoneringsdirektivet og EU-traktatens grunnleggende bestemmelser om de fire markedsfrihetene, etableringsretten og konkurransereglene. Jeg vil gi stor ros til LO-sekretariatet, som gjennom sitt arbeid reiser noen viktige og fundamentale spørsmål rundt tjenstedirektivet og norske virkemidler mot sosial dumping, om Norge uhindret kan la offentlige tjenester forbli offentlige, om norsk arbeidsrett kan være suveren i forhold til EU-retten, og om Norge skal kunne benytte ILO-konvensjonen fra 1994 uavhengig av EU. Historia viser at det er høyst usikkert om det går an å gi noe sikkert svar på disse velferdsstaten grunnleggende spørsmål. Derfor er det viktig å holde oppe muligheten for å bruke reservasjonsretten. Når Høyre omtrent går ut av sitt gode skinn og sier at Regjeringa tøyser fordi den bruker tid på disse veldig viktige spørsmålene, viser det at Høyre ikke vil gå inn i disse spørsmålene på en seriøs måte. Hadde det vært en høyre-regjering nå, hadde direktivet for lengst vært implementert – det sa jo Erna Solberg ganske tydelig.

Representanten Høglund prøvde å piske Regjeringa for at den er passiv i forhold til EU. Det er ikke riktig. Regjeringa har stått oppreist i forhold til viktige saker som heimfallsretten og distriktstøtte og fått gjennom konstruktive forslag, og det skal Regjeringa ha all ros for. Dette har vært viktige og fundamentale spørsmål for Norge.

Til slutt noe som for mange kanskje er en kuriositet, men viktig nok: Jeg leser at EU skal oppdra det irske folket, som sa nei til Lisboa-traktaten – bare informasjonen er god nok, vil nok EU få det som de vil. For det første var nok irene fullstendig klar over hva de sa nei til, og hadde god nok kunnskap. Dette viser at folka i Brussel, eliten i Brussel, ikke har lært så veldig mye om hvordan de skal oppføre seg i forhold til folk som sier noe annet enn det de vil.

Dagfinn Høybråten (KrF) [10:44:47]: Island er rystet av en alvorlig finanskrisa. Utenriksministeren gjorde rett i å innlede sin redegjørelse med å slå fast at Norge er

positiv til å bistå vårt naboland i vest. Dette er en holdning som Kristelig Folkeparti gir full støtte til.

Nordisk solidaritet forplikter, ikke bare i ord, men i handling, når det trengs. Vi har etterspurt handling tidligere. Nå har en norsk delegasjon reist til Island for å skaffe seg en mer dyptgående innsikt i problemene gjennom møter med islandske myndigheter. Det er bra. Det hadde vært enda bedre om det hadde skjedd før. For hver dag som går uten at de rette tiltakene treffes, kan virkningene av finanskrisen bli større enn nødvendig.

Krisehåndtering kaller på nasjonalt ansvar, men også internasjonalt. Det gjelder for både den internasjonale finanskrisen og konflikten i Georgia. Da er det godt vi har egnede internasjonale fora – fra FN på det globale plan, til euroatlantiske samarbeidsorganer som NATO og OSSE, og samarbeidsfora i Europa og våre nærområder.

Konflikten i Kaukasus påkalte også krisehåndtering. Om den sa utenriksministeren først at «Georgia er utvilsomt ikke uten ansvar for konflikten utbrudd». Dernest tilføyde han:

«Like fullt var det grunn til å markere klar avstand til den russiske militæraksjonens omfang og rekkevidde.»

Med en slik innfallspurt var det høyst berettiget at han i neste setning sa at den russiske aksjonen var et brudd på europeiske og internasjonale regler og normer. Det er viktig at det blir slått fast.

I møte med finanskrisen kreves også krisehåndtering. Kraftfulle tiltak har etter hvert blitt satt inn av nasjonale myndigheter i mange land, både i og utenfor EU.

Den europeiske union, med eurolandene i spissen, hadde en langt mer kronglete vei å gå før de omsider samlet seg om en krisepakke. Og for å kunne svare effektivt på krisen måtte eurolandene i praksis sette pengeunionens regler til side. Den tyske redningsplanen kan f.eks. føre til at budsjettunderskuddet glir over 5 pst., mens grensen, ifølge Den økonomiske og monetære unionen, som kjent er 3 pst. Det er verdt å merke seg at pengeunionens retningslinjer ikke tar høyde for å kunne takle en slik krise. Det er også en erfaring.

Vi som lever i den rikeste del av verden, er rustet til å tåle kriser. Norge har en meget sterk finansiell ryggrad. Den har vi bygd opp over lang tid gjennom en disiplinert bruk og sparing av inntektene fra de enorme olje- og gassressursene som har blitt oss forunt. De fleste partiene i denne sal har stått sammen om denne moderasjons- og ansvarlighetslinjen som vi nå høster fruktene av. Det har til tider innebåret en politisk omkostning, men det har vært en god investering. Og i dag kan nasjonen – og vi alle – høste av det.

Det er også en lærdom at for vidtgående liberalisering kan øke risikoen for slike finanskriser. I stedet for å fjerne all regulering av finansmarkedene trenger vi reguleringer som fremmer sunn konkurranse, ansvarlig långivning og motvirker grådige forsøk på å tjene ekstra bonuser ved å blåse opp omsetningen kunstig eller skjule risiko i kompliserte finansstrukturer.

Vi i Norge kan glede oss over at vi er rike og sterke nok til å «stå han av», som de sier i nord. Men konsekvensene kan bli dramatiske i verdens fattigste land. Hvis

etterspørselen etter deres varer faller, krymper også deres eksportpriser og inntekter. Da kan store befolkningsgrupper igjen synke ned i enda dypere fattigdom og nød. For mange av våre medmennesker er marginen liten mellom et trygt, men enkelt liv og ren og skjær nød. Den største testen på vår vilje til solidaritet står her. Europa må aldri bli seg selv nok. Sann solidaritet stanser ikke ved landegrenser, stanser ikke ved EU- eller Schengen-grenser, stanser heller ikke ved Europas yttergrenser.

Regjeringen har varslet at den neste år vil legge fram en stortingsmelding om norsk flyktning- og migrasjonspolitikk i et europeisk perspektiv. Som en liten aperitiff gav utenriksministeren i går et lite resymé av det som skjer i EU på dette feltet. Det ble referert til en rekke direktiver. Jeg skulle gjerne hørt mer om Regjeringens vurdering av dem. Et unntak her var Prüm-direktivet om forsterket politisamarbeid, som forbedrer mulighetene til utveksling av informasjon fra nasjonale databaser for DNA, fingeravtrykk og kjøretøyer. Om dette ble det i klartekst sagt at Regjeringen ser det som viktig å knytte Norge til dette direktivet, og håper det skjer allerede under dagens franske formannskap. Det synet deler jeg.

Klima- og energiutfordringene er et viktig globalt problem, og Norge og Europa må gå foran som pionerer. Norge har større andel fornybar energi enn noe EU-land, faktisk om lag 60 pst., mest på grunn av vannkraften. I forbindelse med arbeidet for CO₂-fangst blir Mongstadprosjektet framhevet og prosessen for å få ESAs godkjenning av statsstøtte til det. Men utenriksministeren sa ikke så mye om det planlagte CO₂-fangstanlegget på Kårstø. Jeg vil derfor be om en oppdatering om hvor arbeidet med et slikt renseanlegg står ved en passende anledning.

Tjenestedirektivet er en gjenganger på den politiske dagsordenen, og det er også etterlysningene av Regjeringens vurdering. Jeg tror vi fra opposisjonens side begynte i januar 2006 med å be om en redegjørelse for konsekvensene – ikke konklusjonene, men konsekvensene – slik Regjeringen vurderte det av direktivet. Da fikk vi beskjed om at det var en høringsfrist 22. februar – tror jeg det var. Så spurte vi igjen i november, og da fikk vi beskjed om at det var satt i gang nye utredninger, og det skulle være nye høringer, og dette har pågått i et par år nå. Vi skjønner at denne saken er vanskelig for Regjeringen. Vi skjønner at det er motsetninger innad i Regjeringen om hvordan man skal vurdere de ulike elementene, men jeg tror, i den ånd som utenriksministeren har satt for norsk utenrikspolitikk, nemlig at vi skal ha en åpen og real debatt uten nødvendigvis å gå i skyttergravene – det har vært en standard utenriksministeren har forsøkt å sette på mange områder – den standarden kunne Regjeringen også satt på dette området. Jeg tror det hadde vært mer opplysende for folk. Og jeg tror at det hadde tjent saken, nemlig å få vite hvor krevende og hvor vanskelig tjenestedirektivet er for Norge, og i hvilken grad Norge er tjent med å bruke de sterkeste virkemidlene vi rår over for å påvirke det, eller for å forholde oss til det til slutt.

Nå skjønner jeg at vi sannsynligvis heller ikke denne gang får utenriksministerens vurdering av konsekvensene. Men jeg ville sette pris på, som representanten Sol-

berg også gav uttrykk for, utenriksministerens forsikring fra Stortingets talerstol om at konklusjonen kommer, helst i år, senest tidlig på nyåret. Hvis ikke kan det bli tvil om Regjeringen er i stand til å konkludere i det hele tatt, altså før valget neste år, og det tror jeg ikke ville være tjenlig.

LO har stilt opp fire krav som må oppfylles. Hvis ikke vil de frarå norsk ratifisering. Kristelig Folkeparti deler mange av LOs bekymringer og deres krav til Regjeringen, og derfor vil vi for vår del legge stor vekt på hvordan Regjeringen vurderer disse punktene, og hvordan Regjeringen konkluderer på disse punktene.

La meg avslutningsvis kort si at Norge er en stor bidragsyter til EU gjennom EØS-avtalen. Vi bidrar til sosial og økonomisk utjamning i Europa mer enn de aller fleste. Det er bra. Det er Norge tjent med å gjøre, og det er vår tilknytning til Europa tjent med. Ut fra en rettferdig fordeling er Norges bidrag allerede langt i overkant. Jeg mener det vil være urimelig av EU å kreve en betydelig ny økning når disse avtaleforholdene reforhandles. Jeg går ut fra at utenriksministeren er enig med meg i dette, selv om han i redegjørelsen ikke kommenterte innholdet i dette spørsmålet, men refererte til prosess og tidsperspektiv for forhandlingene om EØS-bidraget.

Jeg tror at det er viktig at Norge utad framstår som en solidarisk nasjon, som en nasjon som ønsker å involvere seg i samarbeid om utvikling og utjamning i den verdensdelen vi er en del av. Men vi bør ikke la oss utsette for noe som minner om ren utpresning.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:53:57]: Utenriksministeren har fortjenstfullt gitt en brei internasjonal redegjørelse med fokus på Europa. Senterpartiets stortingsgruppe er glad for Regjeringas tydelige holdning i konflikten mellom Russland og Georgia. Det er betryggende i en svært krevende sak.

Den internasjonale finanskrisen har medvirket til en vanskelig situasjon for Island, og den norske regjeringas holdning, med en åpen hånd til Island, er vi svært tilfreds med.

Internasjonalt er det i høst tre hovedtemaer som krever stor politisk innsats, nemlig finanskrisen – som er en systemkrise – som krever en ny gjennomgang av internasjonale lover og regler for å sikre stabilitet i bank- og finansnæringa. Det er klimakrisen, med et sterkt krav om overgang til fornybare energiresurser, og det er ikke minst matvarekrisen, som nå truer FN's første tusenårs-mål, som er knyttet til fattigdoms- og sultspørsmålet. FN's første tusenårs-mål blir med matvarekrisen stadig fjernere og fjernere. Langt flere nå enn 900 millioner mennesker internasjonalt sulter. Det er helt uanstendig.

Den mest krevende saken i vårt forhold til EU nå er tjensteddirektivet. Norge er et høykostnadsland. De som jobber og bor i Norge, må tjene mye sammenliknet med arbeidsfolk i land rundt oss for å betale regningene sine. Samtidig er inntektsforskjellene i Norge økende. Mange flere enn vi tror har lønns- og arbeidsvilkår som gjør at inntektene er svake i forhold til vårt spesielt høye kostnadsnivå. De som henger mest etter inntektsmessig, har sitt arbeid i yrker med svak fagorganisering eller liten makt

i arbeidsmarkedet. De som arbeider i slike bransjer, med små inntektsmuligheter, føler seg mindre verdsatt av samfunnet. Fortsetter denne utviklinga, beveger Norge seg i retning av et samfunn med forskjeller mellom folk som likner land sørover i Europa, eller enda verre: USA. Derfor er jamnbyrdige økonomiske forhold et av de viktigste prosjektene til den rød-grønne regjeringa.

Regjeringa satte raskt i gang tiltak mot sosial dumping. Dette er en jobb som må følges opp kontinuerlige overfor alle yrkesgrupper. Det er åpenbart at kampen for jamnbyrdige forhold og mot sosial dumping henger meget nøye sammen.

Derfor sa også den rød-grønne regjeringa i Soria Moria-erklæringa at

«Regjeringen vil arbeide for at EU ikke gjennomfører et tjensteddirektiv som fører til sosial dumping».

28. desember 2006 trådte tjensteddirektivet i kraft i EU, og EU-landene har tre år på å iverksette direktivet. I Norge har vi gjennomført grundige høringsrunder. Høringsrundene har gitt svært mange høringsuttalelser som sier at Regjeringa ikke vil nå sin målsetting fra Soria Moria-erklæringa. Rettstilstanden i EU har siden Soria Moria-erklæringa beveget seg mot det verre. De fire friheter håndheves stadig strengere, og resultatet er dommene mange i fagbevegelsen nå er på fornavn med: Viking Line, Laval, Ruffert og Luxemburg.

Trygve Hegnar gav i Finansavisen onsdag 22. oktober en befriende ærlig beskrivelse av dommene og tjensteddirektivets konsekvenser. Hegnar skriver:

«Tjensteddirektivet skal (...) sørge for fri flyt av tjenester over landegrensene innen EU- og EØS-området, og det er slik at den nasjonale arbeidsretten er underlagt EU-retten.»

Videre:

«Det LO, Senterpartiet og andre som er imot mest mulig frihandel, ikke liker eller frykter, er at når et EU-selskap får et oppdrag i Norge (...), så kan de ansatte i firmaet som har oppdraget, lønnes ut fra lønnsforholdene i hjemlandet.»

Hegnar har altså forstått det samme som sies i mange høringsuttalelser, men som Erna Solberg i Dagbladet 22. oktober forsøker å tilsløre under overskriften «Hysterisk og feilaktig».

Hegnar fortsetter med forståelse for at Senterpartiet og LO spreller, og oppfordrer alle i næringslivet til å lese EF-dommenes glade buskap, som han meget presist beskriver slik:

«Markedskrefter og fri flyt kommer før nasjonale standarder og fagforeningenes interesse av å beskytte egne medlemmer.»

Synet på sosial dumpings fortreffelighet for næringslivet tilsluttes for øvrig av Solberg – om enn i en mer tildekket form – når hun slår fast at dommene har fjernet «diskriminerende vesteuropeiske arbeidslivs- og anbudsregler».

Det Erna Solberg kaller diskriminerende regler, er altså Sveriges krav om at den nordiske modellen, uten en nasjonal minstelønn, men med forhandlinger mellom partene i arbeidslivet, skal være standarden. I Vaxholm/Laval-

dommen ble det slått fast at det er lov å betale latviske bygningsarbeidere i Sverige lav lønn, fordi Sverige ikke har en nasjonal minstelønn. I saken mot Luxemburg slo EF-domstolen fast at landets regelverk om lik lønn for likt arbeid både for heltids- og deltidsansatte ikke lenger kunne gjelde ovenfor utenlandske besøkende tjenesteytere.

Begge disse dommene ble avsagt på grunnlag av den såkalte fellesskapsretten, nærmere bestemt utstasjoneringsdirektivet. Utstasjoneringsdirektivet, som ble vedtatt i 1996, skulle være et minimumsdirektiv, hvor nasjonalstaten kunne ha andre og tryggere forhold knyttet til arbeidslivet. Dommene viser imidlertid hva som er avgjørende. Det er domsavsigelsene som viser direktivenes konsekvenser.

Trygve Hegnar er befriende ærlig når han ikke forsøker å tilsløre forholdet mellom den rettsstilstanden dommene har skapt, tjenstedirektivet og den eksisterende fellesskapsretten.

Hegnar skriver:

«Alt LO ønsker og tror de kan gjennomføre i Norge, er altså forbudt etter EU-retten.»

Og den glade redaktør avslutter:

«Bakstreverne i LO og Sp har bare en mulighet, og det er å stoppe tjenstedirektivet.»

Senterpartiet er bare uenig med Hegnar i ett avgjørende forhold i denne lederartikkelen, og det er hvorvidt næringslivet har noe å juble over dersom vi aksepterer råere konkurranse i arbeidsmarkedet i Norge.

Jeg kjenner mange sjølstendig næringsdrivende, entreprenører og bedriftseiere i små og oversiktlige lokalsamfunn rundt om i landet som ønsker en konkurranse i et sunt marked, hvor de etter hardt arbeid har mulighet for å få en anstendig inntekt samt tilby sine arbeidsfolk jamnbyrdige lønns- og arbeidsforhold – altså delta i næringsliv og arbeidsmarked med en konkurranse som de oppfatter som rettferdig.

Næringslivet består også av alle dem som lever etter det idealet at en må gjøre sin plikt for å kunne kreve sin rett. Et slikt samfunn må være basert på et velregulert fellesskap mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. Det er sjølve grunnfjellet i den nordiske velferdsmodellen, og den er blitt skapt gjennom langvarig, brei politisk mobilisering. Alt peker derfor i retning av at Senterpartiet vil tilrå bruk av veto overfor tjenstedirektivet.

At det skal sette EØS-avtalen i fare, er unaturlig av den enkle grunn at det ville drive den norske folkemeningen enda lenger vekk fra EU enn den allerede er. Det er ikke EU tjent med. La meg ta et eksempel: Da svenskene framforhandlet medlemskapsavtalen i EU, fikk de ikke noe unntak fra innføringa av fellesvalutaen euro. Men svenskene ble likevel stående utenfor fellesvalutaen da de sa nei til euro i 2003. Ledelsen i EU så at det å prøve å overkjøre den svenske folkemeningen, ville dra Sverige enda lenger vekk fra integrasjonsprosjektet.

90 pst. av den norske befolkninga sa i meningsmålinger at de ønsket å bevare det norske hjemfallsinstituttet. Det skapte et politisk press her hjemme som ble hørt i EU, og EU så seg ikke tjent med å overkjøre Norge. Hvor vil jeg? Jo, jeg vil utfordre den oppfatninga noen i Norge for-

søker å skape, at det å si imot Brussel nærmest er umulig, og at konsekvensene er svært negative for Norge som land. Historien viser at det er feil hvis politisk lederskap og folkemeningen samler kreftene.

Til slutt: Verden står i dag midt oppe i en finanskrise der folkevalgt ledelse arbeider systematisk for mer stabilitet og trygghet. Spesielt i denne situasjonen vil det være det motsatte av kløktig politisk håndverk å legge til rette for en enda skarpere konkurranse om folks arbeidskraft, en konkurranse som oppfattes som urettferdig.

Anne Margrethe Larsen (V) [11:03:07]: Jeg vil først takke utenriksministeren for en interessant redegjørelse.

Innledningen med fokus på Island gjorde inntrykk. Venstre stiller seg fullt og helt bak alle tiltakene Regjeringen har satt i verk for å hjelpe landet. 300 000 islendinger må få merke at naboen bryr seg når det røyner på. Jeg mener vi her må vise hva nordisk solidaritet står for i praksis.

Når det gjelder krigsutbruddet i Kaukasus, deler jeg utenriksministerens vurdering av russisk utenrikspolitikk. En aggressiv språkbruk som varsler en skjerpet politikk mot naboland som tidligere var med i Sovjetunionen, er nedslående å høre i dagens Europa. Vi bør derfor støtte EUs innsats for å få konflikten inn i et politisk spor.

En normalisering av forbindelsene med Russland vil være i alles interesse. Samtidig må vi forlange at Russland etterlever de forpliktelser landet har påtatt seg som fast medlem av FNs sikkerhetsråd, som medlem av Europarådet og OSSE, og som en sentral samarbeidspartner for NATO og EU.

Selv bør vi gjøre alt vi kan for å holde alle kanaler til russiske myndigheter åpne. Uansett konjunktorene i Russlands forhold til sine omgivelser bør vi sørge for å videreføre det praktisk rettede samarbeidet med Russland i nord. Dette mener jeg vi har gode forutsetninger for å klare, da vi har et grunnfestet og ryddig samarbeid med Russland i dette området.

Utenriksministeren tilkjennegav ellers at ikke bare EU, men også Europarådet og OSSE har vist seg å være nyttige instrumenter for å håndtere situasjonen i Kaukasus. Det synes jeg er svært positivt. Dette mener jeg understreker betydningen av å ha innarbeidede strukturer på plass når kriser av denne type melder seg. Venstre stiller seg fullt og helt bak Regjeringens økonomiske støtte til Georgia.

Regjeringen har utredet tjenstedirektivet svært grundig. Utenriksministeren framholdt at Regjeringen nå vil gå grundig gjennom alle innspill fra høringsrunden før den tar endelig stilling til direktivet. Dette er jo bra. Men det er samtidig mye som tyder på at Regjeringen sliter med stor intern uenighet i denne saken. Med denne grundige saksbehandlingen av tjenstedirektivet begynner det dermed å se ut som om Regjeringen vil kjøpe seg litt tid.

Jeg har lyst til å benytte denne anledningen til å framholde at de som arbeider for direktivet internt i Regjeringen, kan regne med full støtte fra Venstre. Venstre støtter direktivet fordi vi ser større muligheter enn problemer forbundet med det.

Jeg reagerer noe på utenriksministerens utsagn om at Regjeringen vil legge vekt på arbeidstakernes rettigheter og vårt høye ambisjonsnivå i arbeidet mot sosial dumping. Jeg synes det er noe rart at han unnlater å nevne hensynet til våre tjenesteytende næringer. De er store og voksende, og det vil ha mye å si for norsk økonomi at de får best mulige rammebetingelser i EØS-området.

Mye tyder på at konsekvensene av å godta direktivet blir betydelig mindre enn den norske debatten kan gi inntrykk av. Så vidt jeg kan se, har sosial dumping relativt lite med tjenstedirektivet å gjøre, noe LOs juridiske avdeling også synes å mene. Direktivet er først og fremst en utdyping av gjeldende norsk lov – gjeldende i over 14 år.

Derimot reiser bruk av reservasjonsretten grunnleggende spørsmål om EØS-avtalen. Jeg har her lyst til å vise til professor Fredrik Sejersted som leder Senter for europarett ved Universitetet i Oslo. Han peker på at tjenstedirektivet omhandler en av EUs fire friheter. En reservasjon mot dette direktivet kan dermed få en større negativ effekt for EØS-avtalen enn en reservasjon mot andre typer direktiv.

Vi hørte utenriksministeren berette om EU som styrker sin asyl- og migrasjonspolitik. Dette er et område som blir viktigere i Europa, da stadig flere fra sør og øst kommer inn i vår velferdssone. Norge som ikke-medlem bør derfor satse på et nært samarbeid med EU på dette området – og arbeide for størst mulig grad av overensstemmelse med gjeldende norsk rett.

Dette gjelder bl.a. returdirektivet. En effektiv asylpolitikk krever en rask saksbehandling og gode returordninger. I dag er det ulik praksis i europeiske land, noe som bidrar til å svekke asylpolitikken. Jeg synes det er bra at Sverige har fått en returavtale med Irak, men for oss kan dette bety flere irakiske asylsøkere. Vårt felles siktemål bør være en mest mulig omforent og hensiktsmessig asylpolitikk.

Jeg stiller meg i utgangspunktet positiv til EUs nye «grensepakke». Her etableres bl.a. et elektronisk system for lagring av tredjelandsborgeres inn- og utreisdatoer over Schengen-områdets ytre grenser. Venstre er også positiv til EUs etablering av databaser for DNA, fingeravtrykk og kjøretøy i regi av EUs politisamarbeid.

Disse tiltakene kan bidra til å unngå misbruk av våre asylordninger, og de kan hjelpe politiet med å pågripe kriminelle. Jeg mener imidlertid at disse fordelene må balanseres med hensynet til personvernet. Det er svært viktig. Hensikten må være å få tak i dem som ikke bør komme inn i landet vårt, eller få tak i organiserte kriminelle. Vanlige borgere med mindre forseelser, som f.eks. trafikkbøter, bør jo ikke fanges opp av disse systemene.

Jeg synes det er positivt at EU har tatt mål av seg til å innta en internasjonal lederrolle på klima- og energiområdet. EU har satt seg ambisiøse mål for CO₂-reduksjoner og bruk av fornybar energi. Dette gjør EU til en verdifull partner for Norge på disse områdene.

Videre synes Venstre det er positivt at to norske forskningsprosjekter knyttet til klima – karbonfangst og lagring samt Svalbard som forskningsplattform – inngår i EUs veikart for forskningsinfrastruktur.

Utenriksministeren påpekte i sin redegjørelse at det er

en økende trend i EU å lansere sektorovergripende strategier og lovgivningspakker. Dette forsterkes av at Europaparlamentets betydning tiltar.

Til det har jeg lyst til å si at det første utgjør en stor utfordring for Norge som deltar i EU-samarbeid på avgrensede områder, herunder gjennom EØS- og Schengensamarbeidet. Det andre, nemlig Europaparlamentets økende betydning, ser jeg som en mulighet, da det bidrar til å redusere det demokratiske underskuddet i EU.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:11:02]: Jeg vil først ta opp noen direkte henvendelser i debatten. Til representanten Solberg: Hun var opptatt av kvotedirektivet, som vi jo legger stor vekt på, og som jeg oppfatter at det er bred enighet om her i salen. I den forbindelse kom det merknader fra ESA som har gjort at vi har gått gjennom dette på nytt. En ny allokeringsmodell skal vurderes av ESA, og vi håper at den blir klar så raskt som mulig – vi deler ambisjonen om det – helst før utgangen av året. Det er ambisjonen.

Når det gjelder Arktis, tror jeg at jeg forstod spørsmålet til representanten Solberg. Forholdet er at vi ser veldig positivt på at EU engasjerer seg i dette spørsmålet, også i Europaparlamentet. Jeg har endog stilt på en høring om det spørsmålet. Vi er veldig opptatt av – sammen med de andre kyststatene rundt Arktis – at havretten gjelder i Arktis, og at det er viktig å få slått det fast. Vi trenger altså ingen ny traktat for å regulere hva som gjelder på havet, selv om det er is på toppen. Da gjelder kyststatsansvar, soner og kontinentalsokkel – det må slås fast! Når det er sagt, vil dette området trenge økende grad av regulering for å håndtere transport, ressursutvikling osv. Jeg kan bekrefte at Norge arbeider aktivt med EU-kommisjonen for å påvirke det de kommer til å legge fram nå når det gjelder EUs politikk på det arktiske område. Vi er i nært samspill med nøkkelpersoner som arbeider med dette, og jeg er enig med representanten Solberg i at vi har interesse av at Norge og EU her trekker i lik retning.

Så var flere inne på forholdet til Island. Jeg registrerer, og jeg håper Island registrerer – det vet jeg de gjør – at et samlet storting står bak at Norge viser solidaritet med Island i den vanskelige situasjonen de er i.

Arbeidsgruppen som har besøkt Island, lager nå sin rapport. Det er en meget alvorlig situasjon på Island, og det er ingen tvil om at norsk og nordisk og bredere internasjonal støtte vil være nødvendig. Jeg synes det er positivt at Island nå velger det brede perspektivet, som kan gi en forsikring og en forankring. Dette vil være et godt utgangspunkt for drøftelsene som sikkert mange vil komme til å ha i Helsingfors neste uke. Det gjelder også statsministrene, som har dette som eget punkt, og det gjelder finansministrene og utenriksministrene. La meg også si at jeg planlegger et besøk til Island ved utgangen av neste uke.

Når det gjelder Island og EU, sa representanten Lønning at jeg ikke hadde nevnt det med en stavelse. Vel, jeg kan jo ta et par stavelser nå, president.

Det er en diskusjon på Island om forholdet til EU. Det har det vært over en tid, og det er stor oppmerksomhet

i deler av det norske miljøet om hvordan den debatten går. Vi følger den nøye gjennom vår ambassade, gjennom våre kontakter og gjennom islandske medier. Min vurdering er at i den dramatiske situasjonen Island nå er i, tror ikke jeg man kommer til å ta et valg i den retning – akkurat der man nå står. Men at dette kommer til å påvirke Islands diskusjon, særlig fra et valutaperspektiv og et forankringsperspektiv for den islandske valutaen, tror jeg vi skal være forberedt på. Hva konklusjonen vil være, er ikke godt for meg å si. Om Island går i en slik retning, får det selvfølgelig betydning for oss. Det vil få betydning for EØS-avtalen, og det vil få betydning for analyser vi gjør i Norge. Jeg synes det er vanskelig å forskuttere slike hypotetiske spørsmål i dag. Det kan man gjøre i mer spekulative diskusjoner, men som utenriksminister vil jeg si: Vi følger den situasjonen nøye. Vi støtter Island i den situasjonen de er i. Vi arbeider med Island som en EØS-partner. Om Island skulle endre sin tilhørighet, som de selvfølgelig har rett til som suverent land, må vi ta det inn over oss og vurdere det grundig.

Ellers var det interessant å høre at Fremskrittspartiet, ved representanten Høglund, nå egentlig ber om en ny debatt om vår tilhørighet, vår tilknytning til Europa. Det er en posisjon Fremskrittspartiet ikke har hatt til nå. Det kunne vært interessant å vite hva Fremskrittspartiet mener, av andre posisjoner, når det gjelder den tilhørigheten vi har. Det skal bli interessant å følge videre.

Så vil jeg bruke litt tid på tjenstedirektivet. Jeg våknet med Dagfinn Høybråten – eller, for å presisere, *til* Dagfinn Høybråten – i dag (munterhet i salen). Han sa på radioen i dag tidlig to kloke ting, og det hender ofte, til debatten om tjenstedirektivet. Han sa at for Kristelig Folkeparti er spørsmålet om sosial dumping og vår evne til å bekjempe dette avgjørende. Han sa at for Kristelig Folkeparti er spørsmålet om EØS-avtalens stilling også avgjørende. Jeg er enig i de to tilnærmingene. Men la meg også legge til, siden noen var inne på det, at selvfølgelig er dette et veldig viktig spørsmål for norsk økonomi. Jeg sa i min korte omtale av dette i går at vi også må vurdere dette ut fra at det er et veldig viktig økonomisk felt – og jeg kan godt utbrodere det. Men der er jeg enig med alle som sier at tjenstedsektoren er en voksende del av økonomien, det er en viktig del av det europeiske rammeverket, og det er viktig for norske arbeidsplasser og utvikling.

Men så må jeg komme med en erkjennelse: I motsetning til det Erna Solberg sa, er denne saken ikke enkel for Regjeringen, og den er ikke enkel for Arbeiderpartiet. Det er en ærlig sak at den er enkel for Høyre, at Høyre ikke er i tvil, og at Høyre var klar for to år siden da direktivet lå der. For oss er det annerledes. Jeg kan berolige representanten Solberg med at vi ikke har gitt opp noen ting, verken før valget eller i valget, og det tror jeg hun skal få oppleve i månedene som kommer. Men vi har en regjeringserklæring som sier at vi ikke kan godta lovgivning som kan svekke innsatsen mot sosial dumping. Det tar vi på alvor. Mange har gitt uttrykk for uro, mange har engasjert seg – og da har vi faktisk tid til å finne ut av det. Det var ikke behov for å vedta dette for to år siden i EØS-utvalget, når det skal tre i kraft 1. januar 2010. Så

vi har faktisk valgt å bruke den tiden til å få vite mer, til å skjønne mer, om hva dette betyr. Vi har hatt en grundig høring, ekstern og intern, og nå skal vi oppsummere og konkludere. Til representanten Høybråten vil jeg si: Vel, vi kunne komme til å omtale konsekvensene uten å konkludere. Høringsrapportene fra alle hold er tilgjengelige, de gir et bilde av konsekvensene. Det er jo ikke en entydig vurdering av konsekvensene, men de ligger der. I tillegg har vi gjennomført en lovhøring, som er noe en sjelden gjør i forbindelse med EØS-direktiver, for også å få en vurdering av hva de lovendringene direktivet krever, vil føre til for oss. Hva er viktig når vi skal gjennomgå dette? Jo, punkt en: Den økonomiske betydningen av tjensteddirektivet er selvfølgelig viktig, og Norges offensive interesser. Det må vi ta med.

Når det gjelder arbeidstakernes rettigheter, er det et engasjement blant arbeidstakernes organisasjoner. Jeg mener at LOs fire punkter er et veldig godt utgangspunkt for å oppsummere dette. LO snakker om tiltak mot sosial dumping, om spørsmål om solidaransvar kan gjennomføres, og om vi kan holde ambisjonsnivå. Det er ett punkt. Et annet punkt er om allmenngjøringsinstituttet kan videreføres. Et tredje punkt er om nasjonal styringsrett, og at grunnleggende velferdsoppgaver kan løses i offentlig regi. Og det fjerde punktet er om arbeidsrettslige spørsmål og om vi kan videreføre trepartssamarbeidet. Dette skal vi gi gode svar på.

Så hørte jeg innlegget til representanten Lundteigen. Jeg hørte det, og jeg registrerte med interesse at Trygve Hegnar nå har fått en sannhetsvitnestatus i hans analyse av både europeisk politikk og utvikling og betydningen for norsk økonomi. Det er en ærlig sak. Jeg deler ikke den analysen uten videre. Vi må følge utviklingen i Europa i alle dens dimensjoner. Jeg vil vise til at det tidligere i uken var et vedtak i Europaparlamentet med et ganske stort flertall – over 400 stemmer mot litt over 100 – som understreker at det skal gjøres helt klart at utstasjoningsdirektivet, som var det som skaffet disse fire dommene som det er mye diskusjon om, og andre direktiver ikke forbyr medlemsstatene og arbeidstakernes parter å kreve bedre forhold med henblikk på å oppnå likebehandling av arbeidstakerne, og at det er en garanti for at fellesskapslovgivningen kan gjennomføres på grunnlag av alle eksisterende arbeidsmarkedsmodeller. Dette er en interessant strømning som vi også skal ta med i betraktning.

Så gjelder det EØS-avtalen – det andre punktet Høybråten var inne på i sin vektlegging i dag tidlig. Hva er konsekvensen av et veto? Jeg synes det også er vanskelig å spekulere rundt det, fordi vi ikke har eksakt vitenskap om konsekvensene. Veto, den såkalte reservasjonsretten, la oss bruke det, den er reell. Den er nedfelt i denne avtalen, den ligger der, og den er ikke benyttet til nå av ulike norske regjeringer. Dette er et alvorlig spørsmål, for det er et omfattende direktiv – det må vi ta med oss – som berører en sentral del av økonomien i Norge og i Europa. Tanken på å sette den ut av spill, har vesentlig betydning.

Så er det snakk om at dette er en EU-sak. Nei, jeg mener ikke det er en EU-sak, det er en EØS-sak. Det handler om EØS-avtalen, og da vil jeg ta meg den friheten å sitere lede-

ren av Nei til EU, som helt ærlig og åpent har sagt: «Veien for å bli kvitt EØS går gjennom veto.» Og han har gjort en direkte referanse til en tjenestedirektivkampanje. Nå sier han at han har skiftet syn på det, at det er en annen taktikk han velger. Men det var en ærlig sak i 2006 å si dette, og jeg har også hørt han analysere det grundigere. Så jeg vil si at vi må ta med i debatten at for noen vil det å bli kvitt EØS-avtalen være et mål, og tjenestedirektivet er et middel. Jeg mener at det er en ærlig sak, hvis man har det som mål. Vi må ta det med i analysen. Regjeringen skal gjøre sin gjennomgang av alt det omfattende materialet som er, avveie de hensynene som er, opp mot det vi har i Soria Moria-erklæringen, og det vi har i forhold til de prinsippene og verdiene vi legger vekt på. Så skal vi konkludere og komme med en god tilråding til Stortinget.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Morten Høglund (FrP) [11:21:14]: Det siste som ble sagt fra utenriksministeren nå, var relativt klargjørende. Vi er enig i at tjenestedirektivet har utfordringer, og at det har en del positive sider.

Så er det dette med reservasjonsretten, som i redegjørelsen i hvert fall ikke ble problematisert. Nå tok utenriksministeren tak i det. Så sier da en av regjeringens hovedtalsmenn her i dag noe som jeg forstår at utenriksministeren på sett og vis tar avstand fra, nemlig at det er feil at konsekvensene er svært negative. Vi har for vår del levd i den villfarelse at det å sette et så sentralt direktiv til side, kan få svært negative konsekvenser. Jeg lurer på om utenriksministeren vil utdype det, og eventuelt gå så langt som å si at dette vil være en viktig del av avgjørelsen for Regjeringen når man konkluderer, etter at man har vært gjennom den faglige vurderingen av direktivets vellykkethet for Norge.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:22:18]: Til det aller siste: Jeg føler at det egentlig oppsummerer det jeg sa, at det er tre hensyn å ta når det gjelder tjenstedirektivet. Det er den økonomiske dimensjonen, det er de spørsmålene vi er urolige for og vil vite mer om når det gjelder arbeidstakeres rettigheter og sosial dumping, og det er konsekvenser for EØS-avtalen. De to siste forholdene, som har vært grundig utredet, må tas i den rekkefølgen.

Jeg registrerte representanten Lundteigens innlegg. Jeg har også hørt Senterpartiet uttale seg om veto i andre sammenhenger. Det får vi ha respekt for. Men Regjeringen skal ta sin beslutning, og det må den gjøre etter en grundig diskusjon – det er ikke mer hokuspokus enn det.

Så er jeg ikke den første til å skulle spekulere om konsekvenser for EØS-avtalen ved en reservasjonsrett, som er reell – vi har den i henhold til avtalen. Men det kan selvfølgelig være forskjellig på saker og på hvilken betydning det vil ha for samarbeidet.

Erna Solberg (H) [11:23:29]: Det var to ting som ble sagt i innlegget – det kunne også vært fristende å ta en replikk om tjenstedirektivet og annet – som fikk meg til å stusse litt.

Det ene var at utenriksministeren sa at man nå var i diskusjon med ESA om allokeringsplanen. Det er altså slik at Regjeringen ikke har konsultert Stortinget om hvilken ny allokeringsmodell Regjeringen har, man har bare sagt at man vil ha en ny allokeringsplan. Betyr det at man for øyeblikket diskuterer modeller med ESA som man ikke har drøftet med Stortinget? Dette vil det være interessant å få et svar på.

Det andre gjelder arbeidet i forhold til meldingen fra Europakommisjonen om arktiske spørsmål. Det har vært et sterkt ønske fra oss på Stortinget om å bli konsultert på forhånd når det gjelder innspill og hva som skal skje med dette. Og da er mitt spørsmål til utenriksministeren: Vil Regjeringen konsultere Stortinget om hva politikken skal være på dette området? Hvis ikke faller mye av Stortingets arbeid med stortingsmeldingen om en mer aktiv europapolitikk, litt i fisk.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:24:47]: Som representanten vet, er behandlingen av kvotedirektivet ikke min fagsak. Men det vi har lagt vekt på, er å svare på ESAs innvendinger og sørge for at det norske systemet er i samsvar med det ESA har påtalt. Jeg tror at jeg har omtalt det i Europautvalget og i andre organer, men jeg skal i løpet av debatten sørge for å oppdatere meg, slik at jeg i et senere innlegg kan gi litt mer presis informasjon om det. Målet vårt er at direktivet skal tre i kraft raskt, og vi ønsker selvfølgelig at Stortinget er godt informert om prosessen inn mot det.

Jeg mener at jeg i flere innlegg og i ulike sammenhenger har vektlagt det norske synet på arktiske spørsmål og gjort det veldig klart. Det kan helt opplagt være tema for en debatt i Stortinget og tema for en viktig del av en redegjørelse i tiden som kommer.

Jeg opplever at det er bred norsk enighet om folkerettens og havrettens prinsipper og den orden som må gjelde i nord, og det er det vi spiller inn til EU. Men jeg vil selvfølgelig finne en anledning hvor vi kan holde Stortinget godt informert om de innspillene vi kommer med.

Dagfinn Høybråten (KrF) [11:26:01]: Jeg er glad for at jeg oppnådde mitt ønske om å få utenriksministeren til å våkne i dag morges. Jeg kan bekrefte at det ikke må forveksles med et ønske om å våkne med utenriksministeren.

Det utenriksministeren gikk inn på i innlegget, var substansen i tjenstedirektivet. Det gjør at jeg har frimodighet til å stille noe mer konkrete spørsmål i denne replikken.

LO har lagt vekt på fire punkter: Tjenstedirektivet skal ikke være til hinder for tiltak som er igangsatt mot sosial dumping. Allmenngjøringsinstituttet skal kunne videreføres. Det skal være nasjonal styringsrett på viktige offentlige sektorområder. Den norske modellen for trepartssamarbeid og viktige nasjonale arbeidsrettslige spørsmål skal ivaretas. Kan utenriksministeren bekrefte at disse kriteriene vil ligge til grunn når Regjeringen nå vurderer og konkluderer når det gjelder tjenstedirektivet, og at vi vil få en garanti om at disse forholdene blir ivaretatt hvis Norge skal slutte seg til direktivet?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:27:07]: Jeg er tilfreds så lenge representanten ikke *sovner* av utenriksministeren. Så vi har en god debatt her.

Jeg tror jeg i mitt innlegg vektla at det er mange vurderinger rundt tjenstedirektivet. Det er kommet mange høringsuttalelser. De går i litt ulike retninger, og de legger vekt på ulike ting. Jeg la vekt på i mitt innlegg at de fire områdene LO trekker fram, er veldig godt oppsummert – det er fire temaer av helt sentral betydning. Jeg vil ikke gå mer inn i det nå – det er fire dager siden høringsuttalelsene kom og fristen var – men jeg tror jeg har sagt såpass at disse fire områdene er helt sentrale i den vurderingen man må gjøre seg i dette spørsmålet.

Anne Margrethe Larsen (V) [11:27:50]: Jeg registrerer utenriksministerens utdyping når det gjelder tjenstedirektivet, men jeg har lyst til å komme tilbake til et spørsmål jeg stilte i mitt innlegg.

Jeg reagerer litt på utenriksministerens utsagn om at Regjeringen vil legge vekt på arbeidstakernes rettigheter og sitt høye ambisjonsnivå i arbeidet mot sosial dumping når den skal vurdere tjenstedirektivet. Jeg forstår godt at han må formulere seg slik, gitt uenigheten i Regjeringen.

Jeg synes imidlertid det er litt rart at han i sin redegjørelse fullstendig unnlot å nevne hensynet til våre tjenestetende næringer. De er store og voksende, og det vil ha mye å si for norsk økonomi at de får best mulige rammebetingelser i EØS-området. En betydelig del av veksten i norsk økonomi og sysselsetting forventes å finne sted nettopp i de tjenestetende næringene. Er ikke utenriksministeren noe opptatt av dette? Bør ikke dette veie tungt når han og resten av Regjeringen – på overtid – skal vurdere tjenstedirektivet?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:28:53]: Jeg håper ikke jeg har uttrykt meg uklart. Jeg mener jeg la vekt på i mitt innlegg at den økonomiske betydningen er av stor viktighet når vi skal vurdere dette. Norge har offensive interesser i tjenester. Det er dyktige tjenestemiljøer, de tjener penger, de sikrer arbeidsplasser, de er med på å fornye, de har mye kunnskap – vi kunne holdt et langt og engasjert innlegg om det. Jeg tror vi er helt enige om det. Så den betydningen er sentral.

At representanten Larsen er overrasket over at jeg legger vekt på arbeidstakernes rettigheter, overrasker meg, fordi det står i Soria Moria-erklæringen, som et mandat for ethvert regjeringsmedlem i denne regjeringen. Og jeg har som minister i denne regjeringen tatt oppdraget å følge Soria Moria-erklæringen og forsøke å gjennomføre den til punkt og prikke. Der står det veldig tydelig at det å godta lovgivning som svekker arbeidet mot sosial dumping, er ikke vår politikk.

Vi følger den politikken vi har annonsert. Dette er kjerneverdier for denne regjeringen, og ikke minst er det kjerneverdier for Arbeiderpartiet, Arbeiderpartiets velgere og de interessene Arbeiderpartiet legger til grunn når vi skal forme samfunnsutviklingen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Øyvind Vaksdal (FrP) [11:30:11]: I sin fyldige redegjørelse fokuserte utenriksministeren innledningsvis på situasjonen for vårt naboland og EØS-partner Island. Situasjonen for Island er alvorlig. Vi må derfor fra norsk side nå vise handlekraft og hjelpe vårt broderfolk i denne svært vanskelige situasjonen. Selv om Regjeringen de siste dagene later til å ha skjønt alvorret i denne situasjonen, kommer reaksjonene lovlig sent, og det kan stilles spørsmål ved om det som gjøres, er tilstrekkelig.

Det har allerede gått flere uker siden man fra russisk side var på banen og tilbød økonomiske hjelp for å få Island ut av uføret. Russerne har for tiden enorme valuta-reserver og ingen vanskeligheter med å bidra. Et lån til Island på eksempelvis 35 milliarder kr, som har vært antydning, vil kunne medføre både økonomisk og politisk avhengighet av Russland. Dette kan igjen få store geopolitiske konsekvenser og også påvirke norske og norske alliertes interesser i nordområdene. Det ene er selvfølgelig tilgangen på fiskeriressurser samt olje og gass i nord. Det andre er endringen i det strategiske bildet ved å gjøre et viktig NATO-land økonomisk avhengig av en økonomisk stormakt utenfor alliansen, som i tillegg fra tid til annen har et anstrengt forhold til denne.

Island har vært medlem av NATO siden 1949, men har aldri hatt et eget forsvar. Etter at amerikanerne forlot Keflavikbasen for få år siden, har landet derfor vært helt avhengig av sine NATO-allierte. Island var med sin beliggenhet av stor strategisk betydning under den kalde krigen. Nå er det imidlertid kampen om naturressursene i området som er det viktigste, og det er ingen hemmelighet at russerne ønsker en svært aktiv deltakelse i denne kampen.

Fra Fremskrittspartiets side vil vi likevel først og fremst vise solidaritet og samhold med vårt broderfolk på Island for å få i gang det økonomiske maskineriet i landet. Vi skal imidlertid ikke legge skjul på at vi ser med økende uro på de geopolitiske konsekvensene som kan komme i kjølvannet av denne situasjonen, dersom Island kommer i et avhengighetsforhold til Russland. Vi tar derfor til orde for at Norge tilbyr vårt broderfolk på Island et tilsvarende lån som det som er tilbudt fra russerne.

Utenriksministeren berørte også krigsutbruddet i Kaukasus i sin redegjørelse. Jeg er enig i utenriksministerens beskrivelse av situasjonen som svært dramatisk «når to stater i Europa havner i fulle krigshandlinger over omstridte politisk og territoriale spørsmål». Årsaken til denne konflikten er komplisert og sammensatt og har mange sider.

Jeg vil gi honnør til utenriksministeren og Regjeringen som i dette spørsmålet har vist evne til å se de ulike sidene i saken, og som har hatt et balansert syn på hva som er årsaken til konflikten utbrudd. Utenriksministeren sier at Georgia ikke er uten ansvar for at konflikten fikk et slikt resultat. Det er likevel grunn til å understreke at provokasjoner fra Georgia ikke på noen måte legitimerer russernes eskalering av konflikten med bruk av våpen. Arbeidet for å finne ikke-militære løsninger burde heller vært intensivert fra alle parter, slik at den russiske militæraksjonen kunne vært unngått. EU og Sarkozys innsats for å få

i stand en fredsavtale fortjener så absolutt vår honnør og støtte.

Konflikten i Kaukasus var også hovedtema under høstsesjonen i Europarådets parlamentarikerforsamling, der saken ble debattert i over to dager. Det ble også fremmet forslag om å frata Russland medlemskap i organisasjonen, noe vi fra vår side tok avstand fra.

Jeg er enig med utenriksministeren i at både Georgia og Russland må etterleve de forpliktelsene landene har som medlemmer av organisasjoner som Europarådet. Vi vil imidlertid understreke at dialog mellom partene gjennom fora som eksempelvis Europarådet kan være avgjørende både for å dempe konflikter og for å minne dem om hvilke forpliktelser de har som medlemmer av slike organisasjoner. Forslag om utestengning og isolasjon av medlemsland er derfor ingen vei å gå og må eventuelt bare vurderes som absolutt siste utvei.

Gunn Olsen hadde her overtatt presidentplassen.

Marit Nybakk (A) [11:35:15]: De siste årene har Norge styrket og fordypet dialogen og samarbeidet med europeiske land og med EUs institusjoner. En slik aktiv europapolitikk er nødvendig for å ivareta norske interesser og for å få gjennomslag for norsk syn. Men også når det gjelder globale spørsmål eller konfliktsituasjoner i andre verdensdeler, er det viktig at Norge samarbeider både med EU og med enkelte land i Europa. Et eksempel er det initiativet som Norge tok sammen med Tyskland sommeren 2007 for å styrke nedrustningsarbeidet i NATO – et initiativ som førte til at sluttkommunikatet i Bucuresti understreket at NATO skal fortsette å arbeide for rustningskontroll, nedrustning og ikke-spredning.

Men også hvis vi tar spørsmål knyttet til bistand eller utvikling, eller for den saks skyld situasjonen i Midtøsten, er det slik at vi snakker med og konfererer med EU og våre naboland for å få til en felles politikk. Det har særlig vært aktuelt på bistandssektoren i mange år. Å samarbeide om klima vil være spesielt viktig fram mot klimatoppmøtet i København.

Det er ikke uinteressant at det var EU, under det franske formannskapet, som tok initiativet til å få slutt på konflikten mellom Georgia og Russland, og som greide å forhandle fram de nødvendige avtalene, i tillegg til å få til internasjonal støtte til humanitære tiltak, til utvikling og til gjenoppbygging i Georgia. Det kommende toppmøtet mellom EU og Russland 14. november vil trolig ytterligere kunne forsterke EUs rolle.

Jeg er enig med utenriksministeren i at begivenhetene de siste månedene understreker behovet for å jobbe videre med å utvide og styrke de euroatlantiske samarbeidsinstitusjonene. Også framtiden til landene på Balkan ligger i en eller annen euroatlantisk tilknytning. Slik kan det sikres fred, stabilitet og økonomisk utvikling i en europeisk region med en nær blodig historie.

Det franske EU-formannskapet har tatt initiativ til å se på innvandringspolitikken, og selv om immigrasjon er et nasjonalt anliggende for det enkelte land, er det vanske-

lig ikke å se asyl- og innvandringspolitikken i et helhetlig europeisk perspektiv.

Jeg var nylig på et møte for sosialdemokratiske parlamentsgrupper i Europa. Der var immigrasjon ett av hovedtemaene. Debatten illustrerte til fulle ikke bare at situasjonen er forskjellig fra land til land, men at det samtidig er felles utfordringer. Debatten ble selvfølgelig også preget av at det er stor forskjell mellom nord og sør i Europa.

Det er viktig å skille mellom integrering og immigrasjon. Oslo by har i dag 107 000 innbyggere med minoritetsbakgrunn. Mange av dem er 2. og 3. generasjon i en innvandrerfamilie. Integrering betyr at vi alle har et ansvar for at de blir funksjonsdyktige i det norske samfunnet – gjennom barnehagepolitikk, gjennom skolepolitikk, gjennom kvalifisering, arbeid og boligpolitikk. Men også integrering må ses innenfor en europeisk ramme. I mange storbyer i Europa vokser det opp ungdom med innvandrerbakgrunn som går inn i langvarig arbeidsledighet. Disse blir et lett bytte for fundamentalistiske bevegelser. Derfor er det viktig at EU tar et ansvar også for å se på integrering og ikke bare på immigrasjon og innvandring.

Når det så gjelder immigrasjon, snakker vi om asylsøkere, om kvoteflyktninger, om familiejenforening, så det er egentlig et brokete bilde vi snakker om. Det synes jeg også jeg merket på møtet jeg var på i Paris. Jeg ser fram til den bebudede stortingsmeldingen om nettopp norsk flyktning- og migrasjonspolitik i et europeisk perspektiv, og jeg tror det blir en viktig melding.

La oss til slutt heller ikke glemme at en del av migrasjonspolitikken i Europa faktisk også dreier seg om trafficking. Hundretusener av kvinner og barn sluses inn fra Øst-Europa, særlig fra Sørøst-Europa, og fra Afrika og inn i prostitusjon. Noen kommer faktisk fra nye EU-land, og andre nye EU-land er såkalte transitland. Det betyr at tiltak mot menneskehandel er viktig også for EU. Derfor er det nå også satt på EUs agenda.

Bent Høie (H) [11:40:29]: Jeg lyttet med spenning da representanten Morten Høglund etterlyste hva som ville være Regjeringens svar hvis Island meldte seg inn i EU. Vel, det svaret vil en i hvert fall ikke få hvis en leser Fremskrittspartiets partiprogram, der en har et ikke-standpunkt til EU-medlemskap. På mange måter minner det meg litt om «Yes Minister»-serien, der hovedpersonen uttaler: Min oppgave er å lede det britiske folk, derfor er det min plikt å følge etter dem. Det oppsummerer vel kanskje Fremskrittspartiets EU-standpunkt.

Utenriksministeren tok i sin redegjørelse bl.a. opp forslaget til en ny asyl- og migrasjonspakt som favner alle de viktigste utfordringene innenfor dette området. Det er ikke tvil om at det er en veldig viktig sak for Norge. Høyre har vært opptatt av dette lenge, og fremmet for et år siden et forslag om at Regjeringen skulle legge fram en egen stortingsmelding om norsk flyktning- og migrasjonspolitik i et europeisk perspektiv. Vi er veldig glade for at vi også fikk Regjeringens støtte til dette forslaget, og at denne meldingen vil bli lagt fram i løpet av 2009.

Høyre har vært opptatt av dette fordi vi ser betydningen av en omforent europeisk politikk på dette området.

Norge er ikke med i EU, dessverre, men er direkte berørt av EUs innvandringspolitikk. Norge er, som utenriksministeren påpekte, en del av det åpne reisefrihetsområdet i Europa gjennom Schengensamarbeidet. Vedtak fattet i EU på dette området vil derfor påvirke oss sterkt. Det er fornuftig om vi klarer å komme fram til et felles rammeverk. EU har på sin side som mål at det innen 2010 skal være på plass et felles europeisk asylsystem. Dette rammeverket er det viktig at Norge er med på å utforme.

I dag bor det omtrent 200 millioner mennesker utenfor eget land. I praksis er alle land berørt av migrasjon – enten som avsenderland, som transitland eller som mottakerland. Migrasjon angår oss alle, også som borgere i de ulike landene. Den har både sosiale og økonomiske konsekvenser, og vi ser tydelig konsekvensen på viktige områder som menneskerettigheter, fred og stabilitet i verden, handel og offentlig helse. Nasjonalt og regionalt lovverk berøres og er også helt nødvendig.

Asyl- og migrasjonspakten, som nylig er vedtatt i EU, handler nettopp om det som oppfattes som den største utfordringen som Europa står overfor, og som de fleste europeiske borgere nå er opptatt av. EU har gjennom denne pakten erkjent at et europeisk problem bare kan håndteres på et europeisk nivå og i fellesskap.

I korte trekk skisserer pakten prinsipper for hvordan migrasjon skal håndteres, og i pakten bes samtidig kommisjonen om å utarbeide forslag på flere områder, både i forbindelse med legal og illegal migrasjon, grensekontroll, asyl og samarbeid med tredjeland.

Utenriksministeren var i sin redegjørelse spesielt inne på spørsmål knyttet til grensekontroll. Av dem som er skeptiske til EU, kan dette veldig lett framstilles som at EU lukker sine grenser. Tvert imot tror jeg det å ha felles grensekontroll vil gjøre det mye lettere å ha en åpen politikk overfor mennesker som har legal grunn til å komme til Schengen-området og til Norge. Ikke minst vil det være svært viktig å føre en integrerende politikk overfor nordmenn som har innvandrerbakgrunn, og som gjennom året i forbindelse med høytider har behov for besøk av venner og familie, for den visumpolitikken som vi er nødt til å føre i dag fordi vi ikke har dette systemet, virker diskriminerende overfor nordmenn som har familie og venner i utlandet. Et felles system for dette vil gjøre at vi kan føre en mye mer liberal politikk, og vil virke integrerende for mennesker med en annen bakgrunn som bor i Norge.

I 2008 har økningen i antall asylsøkere vært stor, og vi ser at det har ulike årsaker. Ikke minst blir vi påvirket av den politikken som Regjeringen selv fører. Høyre vil at Norge skal delta i internasjonale diskusjoner og prosesser som angår forholdet mellom utenriks- og utviklingspolitikk og migrasjons-, integrerings- og inkluderingspolitikk. Det er ingen hemmelighet at Høyre mener det er en ulempe at Norge ikke kan delta som et fullverdig medlem i disse prosessene gjennom et medlemskap i EU. En observatørstatus i ulike nettverk, som utenriksministeren har vært inne på, er selvsagt bra, men på ingen måte tilstrekkelig.

Ib Thomsen (FrP) [11:45:52]: Utenriksministeren brukte i sin redegjørelse mye tid på europeisk innvand-

rings- og integreringspolitikk, bl.a. Sarkozys asyl- og innmigrasjonspakt. Det er prisverdig at utviklingen går i retning av en felles europeisk innvandrings- og integreringspolitikk, som også kan ha store konsekvenser for Norge. Jeg skulle ønske at utenriksministeren også hadde nevnt at EU gjennomfører stadig mer av Fremskrittspartiets innvandringspolitikk, og at de rød-grønne partiene er i utakt med Europa.

For det første åpner det nye returdirektivet for internering av asylsøkere i inntil 18 måneder. Direktivet sier også at EU-land kan bruke fengsler hvis de ikke har kapasitet i lukkede asylmottak. Dette høres jo til forveksling ut som Fremskrittspartiets forslag til ny norsk utlendingslov.

For det andre er Norge i europatoppen når det gjelder innvilgede asyl pr. innbygger. Sverige og Østerrike er de eneste europeiske land som mottar like mange. Norge ville faktisk vært på nivå med resten av Europa, hvis Fremskrittspartiet hadde fått gjennomslag for maksimalt 1 000 ikke-vestlige innvandrere pr. år. Vårt naboland Estland behandlet for øvrig 15 asylsøknader i 2007, dvs. én promille av asyltilstrømmingen til Norge – altså én promille.

Det er bra at utenriksministeren følger med i utviklingen i Europa. Jeg håper at de rød-grønne partiene etter hvert også forstår at Norge ikke kan føre en snillistisk og naiv innvandringspolitikk, samtidig som Europa fører en fremskrittspartipolitikk.

Marianne Aasen (A) [11:48:04]: Denne høsten har verden opplevd noe som kan karakteriseres som en økonomisk tsunami. Det som var i ferd med å utvikle seg til en total kollaps i finansmarkedet, hvis ikke en rekke lands myndigheter hadde gått inn med store redningspakker, må man tilbake til 1929 for å finne maken til. Det mest skremmende er at ingen forutså dette.

I natt sa USAs mangeårige sentralbanksjef, Alan Greenspan, at han var sjokkert over at pengemarkedet hadde brutt sammen. Hvordan dette kunne skje, forstår han fortsatt ikke, sa han bl.a. på høringen i den amerikanske kongressen.

Konsekvensene av de feilene som er blitt gjort de siste årene i den amerikanske økonomien, vil hele verden få merke. Den har smittet over til Europa, Latin-Amerika og Asia. Millioner vil bli arbeidsledige, og bedrifter vil gå konkurs. Jeg tror mange ennå ikke har forstått hvor alvorlig denne krisen er.

Men noe er uansett klart. Dette har vist oss at verden trenger mer politikk, ikke mindre. Dette har igjen vist at det kan få fatale konsekvenser når nasjonalstaten blir maktesløs. Alle roper på styrket og forbedret regelverk av finanssektoren. Regelverket må komme på et overnasjonalt nivå, for finanskrisen er internasjonal, politikken er nasjonal. Nasjonalstatens rolle strekker ikke til når verden rammes av grenseoverskridende kriser. Det finnes rett og slett ikke muligheter til å løse denne type kriser innenfor nasjonalstatens rammer.

EU har bygd opp politiske institusjoner i 50 år. De har en felles sentralbank, en felles valuta og et felles marked, og politiske forum med makt. Men krisen har vist at heller ikke EU var forberedt på dette, og at

mange medlemsland i starten var mest fokusert på egne interesser.

Etter noe nøling viser nå Europa lederskap. Frankrikes president Sarkozy foreslår et tettere samarbeid og koordinering av den økonomiske politikken. Dessuten er det EU som viser vei ved å foreslå reformer av finansmarkedet og dets aktører, og forsøker å trekke USA med på dette. EU spiller en sterkere rolle globalt enn noen gang.

Mye av dagens reguleringer av det norske finansmarkedet er gjennomført etter vedtak i EU, som igjen blir gjeldende i Norge gjennom EØS-avtalen. Derfor vil det meste av det EU etter hvert vil diskutere seg fram til og vedta, bli gjeldende rett i Norge. Det sørger EØS-avtalen for.

Som det er blitt sagt mange ganger på denne talerstolen og i den offentlige debatt i Norge – dette medfører at vi som nasjon har et stort demokratisk problem. EU vil nå i ukene, månedene og årene som kommer, diskutere, utrede og vedta mange direktiver som vil regulere det europeiske finansmarkedet, inkludert det norske finansmarkedet. Det skal den som ønsker mer politisk styring, være svært glad for. Det beklagelige er at norske stemmer ikke har plass i denne prosessen, med unntak av å vedta alle de EØS-direktivene som måtte komme – til slutt. Det er ingen dristig spådom å hevde at det vil skje, enstemmig, uten debatt i denne salen. Vi er altså i den underlige situasjon at det er bred enighet i Norge om bedre og sterkere reguleringer av finansmarkedet internasjonalt. Den jobben blir så gjort i EU, dvs. våre naboland unntatt Island. Vi – og de enn så lenge – vil ikke være med på det.

Hvorfor ikke? Vi vil ikke være med fordi vi er ubekvem med arenaen dette skjer på. Vi liker at det skjer, men ikke at det skjer i EU. Nordmenn sitter altså nok en gang som tilskuere på tribunen, ikke fordi vi ikke liker spillet, men fordi vi ikke er tilfreds med valget av stadion. Det er beklagelig.

Til slutt vil jeg takke utenriksministeren for en god og aktuell redegjørelse, som tross de strenge selvpålagte båndene denne nasjonen har lagt på seg selv, klarer å gi norsk europapolitikk innhold.

Bjørn Jacobsen (SV) [11:52:08]: Eg vil òg takke for ei brei og god EU/EØS-utgreiing. Eg synest utanriksministeren på ein god måte tek for seg den breidda som finst av organisasjonar og institusjonar som skal gjere Europa betre. Vi veit også at det bilaterale forholdet til Russland er viktig, og så er det sjølvsagt også eit snev av stormaktsspel som ligg bak all europeisk politikk.

Så har det den seinare tida festa seg det inntrykket at vi i Noreg ikkje har brydd oss om Island. Ingen kan ta meir feil enn det når ein ser på kva som skjedde i vår, kva sentralbankane faktisk gjorde. Frå forsvarskomiteen vil vi jo seie at det var ei sikkerheitspolitisk handling å stille milliardar til disposisjon til den islandske sentralbanken, nettopp for at den islandske krona ikkje skulle bli svekt. Før nokon hadde begynt å tenkje på finanskrisa, var vi faktisk ute og gjorde det. Vi gjorde det, ikkje med storpolitikk og masse avisoverskrifter, men sakte, men sikkert fungerte den politikken som den raud-grøne regjeringa har lagt opp til, nemleg å kunne føresjå

den type kriser og hjelpe islendingane nærast før krise kom.

Så veit vi sjølvsagt at vi før det igjen operativt – riktignok i fredstid – frå dansk og norsk side har lovt Island flystøtte etter at USA forlét landet. Men vi ser at dei sivile åtgjerdene faktisk er viktige i den europeiske sikkerheitspolitikken.

Vi ser no at det er eit spel om relevans mellom EU, EUs ESDP og NATO. Så ser vi at Europarådet og OSSE er oppe og fungerer, at dei faktisk er kriseløysarar, faktisk får til ting. Det skal vi vere glade for, for utan desse institusjonane, utan det mangfaldet ville vi ha stått meir nakne tilbake for å løyse dei europeiske problema. Der Brussel, på den eine sida, har vore god når det gjeld EU, har Brussel vore dårleg – etter mitt skjønn – gjennom NATO til å sikre europeisk sikkerheit i den seinare tida, spesielt i Georgia. Der rota NATO det meir til ved å ha medlemskapsdiskusjonar, som heilt klart var utafør det regelverket som finst for å bli medlem i EU. I tillegg veit vi at Russland følgjer med på kva Noreg har meint i den saka. Russland har òg fått med seg kva Noreg meiner om rakettskjoldet og ikkje minst ABM-avtalen. Dette blir lagt merke til i Moskva. Det har vore ein stødig, god norsk politikk på dette, uttrykt av både utanriksministeren og forsvarsministeren.

Så kan ein jo stille spørsmål om korfor ikkje Brussel hissa seg opp då tusenar blei drepne i Tsjetsjenia. Eg skal ikkje seie at det ikkje var eit stort problem at Russland gjekk inn på heilt klart georgisk område. Men ser vi på FN's opplegg for Responsible to Protect, skal det også vere proporsjonalitet i det. Det er faktisk slik at FN av og til seier at vi må setje omsynet til nasjonalstaten til side dersom det går føre seg overgrep som går langt utover det folkeretten kan tillate. Det var ikkje så mykje pip då overgrepa skjedde i Tsjetsjenia, så det bør vi ha med når det skal balanserast. Så veit vi jo at eit NATO-land, Tyrkia, nesten kvar veke bombar inne i eit anna NATO-land.

Utfordringa for oss vil vere å utvide og gå endå lenger med det gode samarbeidet som vi faktisk har bilateralt med Russland. Vi veit at vi tidlegare hadde eit eige språk, riktignok eit pidginspråk, men eit felles pomorspråk, der ein faktisk gjorde seg forstått når det gjaldt handel. Dette skal no byggjast opp igjen. Gjennom hundre år gjorde hanseatane i Bergen, København og delvis Oslo kva dei kunne for å hindre det naturlege handelssamkvemet i nordområdet. Dette begynner å betre seg. Vi veit at det er enorme moglegheiter for Noreg og Murmansk, heile Kola-regionen, med tanke på å utvikle eit ordentleg handelssamarbeid. Kanskje vil det vere viktigare enn store statlege overføringar, som eg òg trur på, men det er nordlendingane og russarane sjølve som må få til dette samarbeidet i praksis. Det må byggjast stein for stein og ikkje øydeleggjast gjennom for store statlege løyvingar.

Det samarbeidet som har vore, har ikkje blitt lagt på is. Komiteen var i Russland førre veke. Då møtte vi den admiralen som saman med Einar Skorgen personifiserte at det faktisk var mogleg å drive den krisehandteringa som skjedde då «Kursk» gjekk ned. Det var ei stor krise. Men det klarte altså vår admiral, Einar Skorgen, saman med sin russiske kollega. I dei tusen heimane i Noreg viste

han at krisehandtering er mogleg, og det er faktisk mogleg mellom militære.

Vi veit at den nye dimensjonen som kan komme opp, ikkje behøver å vere ein Noreg–Russland-motsetnad. Han kan faktisk bli miljøet på den eine sida opp mot Noreg–Russland samla, dersom vi ikkje tek dei miljøproblema som kan komme i nordområdet, alvorleg nok.

Olemic Thommessen (H) [11:57:41]: Utenriksministeren viet selvsagt spørsmålene i Kaukasus bred oppmerksomhet i sin redegjørelse.

Kaukasus er et etnisk, kulturelt og religiøst sett svært sammensatt område, og strategisk inneklemt mellom to hav og tre store nasjoner, som Tyrkia, Russland og Iran, sier det seg selv at konflikter i dette området har et betydelig potensial både for spredning og implikasjoner for internasjonal politikk.

Konflikten mellom Georgia og Russland illustrerer dette i alle sine enkeltheter. Som naboland til en av partene er dette en sak som i høyeste grad angår Norge, og som vi må legge stor vekt på.

Høyre støtter de hovedlinjene som ble beskrevet fra utenriksministerens side. Vi deler også den indignasjon vi nok leser mellom linjene, når utenriksministeren viser til at man i Europa faktisk har en verktøykasse til bruk hvis man står overfor vanskelige konflikter.

Som den desidert overlegne part mener jeg nok i denne sammenheng at det påhviler Russland et særlig ansvar for å komme ut av denne konflikten. Vi er alle enige om, tror jeg – jeg har i alle fall ikke notert at noen har ment noe annet – at den beste vei til å styrke internasjonale relasjoner må bygges på dialog. Men ved langvarig stillstand i konfliktsituasjoner må jeg nok si at man en gang imellom frustreres av at ordet «dialog» kan utvikle seg til å bli som en floskel. Dialog må bygges på tillit. Den må bygges på et ønske om å nå frem til resultater, og man må lese dialogbegrepet innhold ut fra den rekken av små fremskritt som forhåpentlig når fram til et mål. Konflikten i Georgia kan i ettertid gi oss en lærdom om dette. Konflikten har ligget der og ulmet i 15 år, og det er vanskelig å se at det har vært noe genuint ønske om fremdrift, i alle fall på russisk side.

Vi bør stille oss spørsmålet – og man bør gjøre det i det internasjonale samfunnet – om vi kunne ha håndtert dette annerledes i fortid. Kunne vi ha bidratt til en mer positiv utvikling? Vi har i disse årene levd med et Russland i godlune. Lot vi kanskje det lovende i dette overskygge det faktum at de i alle disse årene har sett på Georgia som en del av sin historiske bakgård? Har vi unnlatt å legge vekt på den militære oppbyggingen, etnisk rensing i Abkhasia og Sør-Ossetia, åpenbare forsøk på destabilisering av Georgia og landets bestrebelser på demokratisk utvikling? Dette er spørsmål til ettertanke og kanskje til nytte i forhold til de andre latente konfliktene i grenseområdene mellom Russland og EU.

I kjølvannet av en voldelig konflikt bringes tankene selvsagt til de militære forhold. Det må vi også i Norge. Like viktig, for ikke å si viktigere, er imidlertid utenriksministerens understrekning av behovet for å arbeide videre

i våre euroatlantiske forbindelser. Her ligger det noe uforløst gjennom hele det politiske landskapet, gjennom EU som en fortløpende, uforløst sak.

Det er verdt å merke seg de signalene som har kommet fra Fremskrittspartiet. Et parti som på gallupene opererer med bortimot en tredjedel av befolkningen, og som tar mål av seg til å regjere, bør også kunne fortelle oss hva de mener om EU-saken og hvor partiet står i dette desidert viktigste spørsmålet i norsk utenrikspolitikk. Som naboland til Russland og med vitale interesser i forhold til den videre utviklingen i nord – og i og for seg i andre sammenhenger – har vi blitt stående som en velvillig bidragsyter, men likevel en tilskuer til EUs dagsorden.

Men avslutningsvis tilbake til Georgia: Landet trenger kortsiktig støtte, og jeg er glad for de signalene Regjeringen har gitt. Økonomisk ruin og 200 000 internt fordrevne flyktninger sier sitt. I tillegg trengs det langsiktige løsninger innenfor demokratisk utvikling og sikkerhetspolitisk posisjon. Løser vi ikke det, løser vi heller ikke konflikten over tid i et av de viktigste strategiske områdene også for oss.

Sigvald Oppebøen Hansen hadde her teke over presidentplassen.

Björg Tørresdal (KrF) [12:02:59]: I sin redegjørelse kom utenriksministeren inn på migrasjons- og integreringspolitikken. Han pekte på at noen EU-land har gitt såkalte amnestier, altså praktiske ordninger som gir en mer varig basis for opphold i landet. Han tilføyde at noen EU-land som har gjort dette, har fått kritikk av andre. Generell regularisering av personer uten lovlig opphold kan stimulere til menneskesmugling og illegal innvandring, sa utenriksministeren, og tilføyde at EU bruker store ressurser på å bekjempe dette. Men utenriksministeren sa ikke hva Regjeringen mener om dette.

Et EU-land som har gitt såkalte amnestiordninger, er Italia. Siden 1982 har Italia gjennomført seks regulariseringer av ulovlige utenlandske arbeidere. Betingelsene for disse regulariseringene har variert: Generelt har kravet vært at en har jobb, og at en kan bevise at en har oppholdt seg i Italia fra en bestemt dato. Alle disse seks ordningene har ført til at Italia har godkjent halvannen million søknader i løpet av disse årene. Det er viktig for meg å presisere at disse forholdene ikke på noen måte er sammenliknbare med Norges situasjon. Vi snakker her om et helt annet antall og en helt annen situasjon.

Det er ingen politiske partier i Stortinget som har foreslått tilsvarende amnestiordninger i Norge. I Norge har det de siste årene blitt avdekket at vi har mellom 5 000 og 10 000 mennesker som oppholder seg her uten lovlig papirer. Det kan være mennesker som er ofre for menneskehandel, mennesker som har fått avslag på søknad om opphold, eller mennesker som aldri har vært registrert som søkere, eller som har forsvunnet i prosessen.

Kristelig Folkeparti er spesielt opptatt av den gruppen som har lang botid i Norge uten lovlig papirer. Det er mennesker som har bodd her, arbeidet her, gjerne i ti år, uten en avklart situasjon. De er i praksis ureturnerbar-

re. Derfor foreslo Kristelig Folkeparti i arbeidet med utlendingsloven at botid skal tillegges vekt ved vurderingen av opphold på grunnlag av sterke menneskelige hensyn. Det er noe helt annet enn en generell amnestiordning. Jeg regner med at utenriksministeren ser den forskjellen.

Med andre ord: En kan ikke bruke kritikken av de såkalte amnestiordningene i Europa som en unnskyldning for å lukke øynene for utfordringene vi har i Norge i dag når det gjelder lengeværende, som etter Kristelig Folkepartis mening må få en verdig og avklart situasjon.

Kari Mette Prestrud (Sp) [12:06:10]: Hovedtyngden av høringsuttalelsene om tjenstedirektivet uttrykker sterk skepsis til dette, og mange konkluderer med at Norge bør bruke reservasjonsretten. Dette kommer i liten grad fram i Nærings- og handelsdepartementets oppsummering.

I Senterpartiet deler vi syn med alle dem som uttrykte bekymring for hva tjenstedirektivet kunne få av konsekvenser for sosial dumping og for organisering av offentlige tjenester i framtida. Vi mener også det foreligger mye grundig dokumentasjon i høringsrundene som berettiger den frykten Regjeringen signaliserte allerede på Soria Moria.

Et viktig bidrag til den økonomiske oppturen Norge har opplevd de siste årene, er bidragene fra utenlandske arbeidere. Vi har fortsatt behov for at ledige hender utenfra tar arbeid hos oss. Men det skal skje på norske lønns- og arbeidsvilkår.

Det ligger også interessante muligheter for norsk næringsliv i utenlandsk tjenestesektor. Det er likevel ikke riktig når Høyre påstår at dette ville bli den største og viktigste konsekvensen av tjenstedirektivet. Rapporten som Nærings- og handelsdepartementet bestilte fra MENON Business Economics, konkluderer med at den direkte effekten av tjenstedirektivet er et økt underskudd på handelsbalansen for tjenester med andre land i EØS.

Senterpartiet har registrert at enkelte mener at tjenstedirektivet vil innebære minimale endringer i forhold til dagens situasjon. Om så var tilfellet, var det grunn til å spørre hvorfor krefter i EU har brukt så mye tid og energi på å få dette vedtatt, og hvorfor noen i Norge – for så vidt de samme som hevder at direktivet nærmest er konsekvensløst – er så ivrige etter å få det innført.

Direktivet er definitivt ikke konsekvensløst. Mange virkninger vil først tre tydelig fram etter hvert som EF-domstolen fortolker de uklarheter som politiske kompromisser har skapt.

Noen effekter står likevel klart allerede. Mulighetene til å stille krav til arbeidsforhold for utenlandske tjenesteytere må være strengt begrunnet i hvorvidt grunnleggende samfunnsinteresser truer såkalt tvingende allmenne hensyn, altså orden, offentlig sikkerhet, folkehelse og miljøvern. Dette er det eneste hensynet som kan begrunne krav til utenlandske tjenesteytere, så sosiale hensyn og forbrukervern faller utenfor.

Tilhengerne av direktivet vil si at dette er uproblematisk, fordi vi har utstasjoningsdirektivet. Men vi har fått beskrevet før i dag at en rekke dommer i EF-domstolen

viser at tolkningen av dette direktivet ikke forhindrer sosial dumping.

Tjenstedirektivet utfordrer også offentlig sektor, ved at det ikke er en klar definisjon av hva som regnes som offentlige tjenester. Da direktivet ble vedtatt, ble en del tjenester tatt ut av det opprinnelige direktivforslaget, fordi det skapte for stor splid.

Senere, i mai 2006, vedtok EUs ministerråd et tillegg til direktivet om at energi- og vannforsyning, post og utdanning løpende skal vurderes opp mot reglene i tjenstedirektivet. Helse ble unntatt, men EU-kommisjonen er ikke kjent for å gi opp, og nå foreligger altså helsedirektivet også.

Tjenstedirektivet er en dynamisk retts- og politikkutvikling i EU som går i stadig mer markedsliberal retning. Denne utviklingen bekymrer stadig flere i EU, også dem som tidligere har støttet lojalt opp om EU-samarbeidet.

Det er viktig å legge forholdene til rette for handel, også når det gjelder tjenester over landegrensene. Men i Senterpartiet har vi en begrunnet frykt for at tjenstedirektivet vil ha omfattende konsekvenser i negativ retning, og det på en rekke områder.

Per Rune Henriksen (A) [12:11:17]: Økonomisk integrasjon uten at den sosiale dimensjonen blir ivaretatt, er umulig i et demokratisk Europa. Det vet europeiske ledere, og det er også et ønske om å få til en sosial integrasjon i Europa.

Forskjellene i lønns- og arbeidsvilkår innenfor Europa er store, som flere har vært inne på tidligere. Da blir det en utfordring å kombinere faglige rettigheter med fri flyt av varer og tjenester i Europa. Dette er folk bekymret for. Folk er bekymret for faren for sosial dumping. Dette er en bekymring vi tar på alvor, og som vi skal ta på alvor. Derfor skal vi ta oss den tiden vi trenger for å gå gjennom de bekymringene og for å undersøke i hvilken grad et tjenstedirektiv vil være en trussel mot faglige rettigheter i Norge. Regjeringen har hatt en høringsprosess om dette, og det ligger høringsnotater som man skal gå gjennom. Men fra Arbeiderpartiets side kommer vi aldri til å akseptere et direktiv som åpner for sosial dumping.

I norsk og europeisk fagbevegelse – og jeg kan også legge til i politisk venstreside både i Europa og i Norge – har vi en dyp bekymring for konsekvensene av de dommene som har falt i EF-domstolen, som dreier seg om faglige rettigheter, og som andre har referert til før meg.

Jeg noterte meg at representanten Lundteigen siterte det jeg vil kalle Kapital-redaktør Trygve Hegnars våte drømmer om et liberalistisk Europa, og utlegger dette som en analyse han deler. Fra min side ser jeg gjerne på hva andre sier om dette, og jeg synes at EU-parlamentet er en god fortolker av hva som er meningen, og av hva som skal være prosessene i forhold til både tjenstedirektivet og utstasjoningsdirektivet, som er det aktuelle direktivet for disse dommene.

La meg sitere – dette er en dansk oversettelse – fra det vedtaket som ble gjort i denne uken i EU-parlamentet, med 474 mot 106 stemmer, der det heter at man

«mener, at den lovgivende myndigheds sigte med ud-

stationeringsdirektivet og tjenesteydelsesdirektivet er uforenelig med fortolkninger, der kan oppføre til ulige konkurranse mellom virksomheter; bemærker, at virksomheter, der underskriver og følger kollektive avtaler, befinner seg i en konkurransemessig ugunstig situasjon i forhold til virksomheter, der nægter at gjøre dette».

Videre sier EU-parlamentet at man «setter spørsmålsteget ved indførelsen af proportionalitetsprincippet i sager mod virksomheder, der med udgangspunkt i etableringsretten eller retten til at udveksle grænseoverskridende tjenesteydelser med fuldt overlæg undergraver arbeids- og ansættelsesvilkår; mener, at der ikke bør stilles spørsmål ved brugen av faglige aktioner til at opretholde likebehandling og til at sikre ordentlige arbeidsvilkår».

Parlamentet understreker også «at det skal gøres helt klart, at udstationeringsdirektivet og andre direktiver ikke forbyder medlemsstatene og arbeidsmarkedets parter at kræve bedre forhold med henblik på at opnå likebehandling af arbeidstagerne, og at der er garanti for, at fællesskabslovgivningen kan gennemføres på grundlag af alle eksisterende arbeidsmarkedsmoeller».

Videre bekrefter EU-parlamentet igjen «at grundlæggende sociale rettigheder ikke rangerer lavere end økonomiske rettigheder i et hierarki af grundlæggende frihedsrettigheder; anmoder derfor om, at primærretten igjen forfægter balansen mellom grundlæggende rettigheder og økonomiske frihedsrettigheder for at bidrage til at undgå en konkurranse om at forringe de sociale standarder».

Dette er EU-parlamentets oppfatning av hvordan deres egne vedtatte lover og regler skal fortolkes. Jeg forholder meg i større grad til EU-parlamentet enn til Trygve Hegnars utleggelser av dette. Men dette viser også en annen ting som er viktig, nemlig det at i EU foregår det til enhver tid politiske prosesser og bevegelser som omfatter viktige forhold for Norge. Derfor beklager jeg at vi står utenfor EU og ikke kan delta i de prosessene og fremme de synspunktene som vi ønsker.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [12:16:52]: Jeg vil fokusere på energi- og klimaperspektivene som utenriksministeren tok opp i sin redegjørelse. Først til EUs klimavotetlov.

I fjor på denne tiden gav utenriksministeren også en redegjørelse der han sa at Norge la opp til å ha konkurransedyktige rammevilkår for norsk industri. Det en har sett av klimavoteloven, viser at det ikke ble praktisert, selv om løftene kom fra utenriksministeren, fordi en la opp til en klimavotetlov som aktivt diskriminerte norsk industri. Det påpekte Høyre, det påpekte Fremskrittspartiet, og vi fremmet alternative forslag. Men Regjeringen lyttet ikke.

Nå er det gledelig at ESA har presset Regjeringen på defensiven, og at en alternativ modell må komme opp. Jeg håper at Regjeringen, når de legger fram den endelige modellen, faktisk har konkurranselikheter med EU, slik at vi ikke får karbonlekkasjer eller ekstra kostnader for norsk industri unødvendig.

Stram kvotetildeling er et poeng når det faktisk er mulig å redusere utslippene ved å bruke bedre teknologi. Men norsk industri bruker allerede best tilgjengelig teknologi i de aller fleste tilfellene, og da har ikke stram kvotetildeling en eneste miljøgevinst. Da blir det kun en ekstrakostnad eller en ekstraskatt på industrien som gjør norsk konkurransekraft dårligere. Gevinsten på miljøsidene kunne en oppnådd hvis Regjeringen hadde brukt kvotene som de ikke tildeler, til faktisk å foreta utslippsreduksjoner. Men når vi ser at Regjeringen bare selger kvotene videre i markedet, får en heller ikke noen miljøgevinst. Den eneste gevinsten en får i kvotesystemet til Regjeringen, er at en fyller statskassen med penger som blir tatt fra norsk industri.

Når en da ser pressemeldingen fra Arbeiderpartiets Tore Nordtun den 21. august, der han sier at deres syn er at det ikke skal være noen gratis utslippskvoter etter 2012, og at han håper at EU kommer fram til dette også, er dette et signal om at Regjeringen har sagt at en ikke skal tildele gratiskvoter fra 2012, uavhengig av hva EU sier.

Jeg utfordrer utenriksministeren til å klargjøre om dette faktisk er Regjeringens politikk, eller om Nordtun her i sin pressemelding formulert av ham selv, tar munnen litt for full. For hvis det blir slik at Norge etter 2012 skal auksjonere vekk alle kvoter, har vi en utfordring for eksisterende norsk industri når EU legger opp til ca. 80 pst. gratistildeling.

Så vil jeg også utfordre utenriksministeren på vårt forhold til EUs energibehov. EU har et enormt behov for import av energi, og ser til Norge som en ønsket partner. Vi får mange delegasjoner fra ulike europeiske land til Norge som ønsker å diskutere energi-, miljø- og klimaspørsmål. Men det første og viktigste temaet som alle tar opp, er hvordan Norge kan øke sin eksport av olje og gass til europeiske land de neste tiårene. For til tross for EUs ambisiøse mål for fornybar energi, har de et enormt energiunderskudd. Når vi da får stadig flere rød-grønne politikere som sier at vi i framtiden skal kutte norsk olje- og gassproduksjon, at vi ikke skal lete mer, og at en til og med politisk skal styre ungdom vekk fra å ta petroleumsrelatert utdanning, er det et alvorlig signal overfor EU. For det er ikke gjort over natten å erstatte den olje- og gassproduksjonen som vi har i dag med fornybar energi. Hvis vi f.eks. skal ta den olje- og gassproduksjonen som er vedtatt utbygd og utvunnet i Norge de neste årene, vil det måtte erstattes med 254 000 vindmøller for å få den samme energimengden. 254 000 vindmøller representerer altså Norges olje- og gassproduksjon. Og hvis en tar med de funnene som ennå ikke er gjort, og de potensielle reservene som ennå ikke er utnyttbare fordi de er for små eller for langt vekk, er det ytterligere 344 000 vindmøller. Det betyr altså at en må bygge nesten 600 000 vindmøller i Europa for å erstatte Norges olje- og gassseksportpotensial til Europa. Det er ikke gjort over natten i EU, og det er sannsynligvis heller ikke lønnsomt.

Jeg ber utenriksministeren gi en garanti både til Norge og til EU om at en har en annen petroleumpolitikk enn det som kommer fra stadig flere rød-grønne politikere, slik at vi har en realistisk energitilnærming til EU og ikke bare

ønsketenkninger. Men misforstå meg ikke, jeg argumenter ikke for at vi ikke skal satse på fornybar energi, men en må gjøre det på en skikkelig måte. Vi har et enormt potensial i ubrukt norsk vannkraft, småkraft, vindkraft og bio. Det som trengs, er ikke ytterligere målsettinger, men virkemidler. Vi har en regjering som nå nettopp skrinnla energimeldingen. Jeg håper at utenriksministeren kan ta med tilbake til sin regjering at det er et skrikende behov for å få en energimelding og en olje- og gassmelding som begge kan skissere vår framtid på denne sektoren.

Svein Roald Hansen (A) [12:22:16]: Utenriksministerens redegjørelse viser at omfanget av Norges deltakelse i EU-samarbeidet vokser med uforminskert styrke.

De siste årene er det på justis- og innenrikssektoren samarbeidet har utviklet seg sterkest, både i omfang og dybde, en utvikling som vil fortsette. Vi ser en utvikling hvor samarbeidet på enkelte felt griper inn på stadig større områder og får berøringsflater til samarbeidet også i det indre marked.

Mange har i debatten berørt Islands økonomiske situasjon. Den krise landet er kommet i, har forsterket debatten om den islandske krone er bærekraftig slik den islandsk økonomien har utviklet seg. Nå har vi dessverre fått svaret, brått og brutalt: Det var den ikke.

Island har lenge sondert mulighetene i Brussel for å innføre euro, men svaret har vært klart: Da må dere bli med i EU. Den akutte krisen har derfor gitt ny næring til medlemskapsdebatten på Island. Meningsmålingene viser overveldende støtte til å bytte ut krona med euro. Det er reist forslag om en folkeavstemning om de skal søke. Fra EU er signalene tydelige: Velkommen til oss. Hvis Island vil bli medlem, vil forhandlingene gå raskt.

Vi kan ha vår tvil og tro om hva Island vil gjøre når de igjen får fast økonomisk grunn under føttene. Men vi kan i hvert fall ikke se bort fra at de søker EU-medlemskap fordi de ikke vil betrakte krona som mer bærekraftig etter de siste ukers erfaring. Det vil i så fall skape en helt ny situasjon i EØS hvis Norge og Liechtenstein blir tilbake alene. Det skaper også en ny situasjon i EFTA, som i tilfelle får bare tre medlemsland.

Nå kan det skje mer i EFTA. I en tid nå har Færøyene sondert mulighetene for medlemskap, noe Danmark har åpnet for. EFTAs parlamentarikerkomité hadde en delegasjon på Færøyene forrige uke. Vi møtte representanter fra Løgtinget og regjeringen som nedla et betydelig arbeid for å overbevise oss om at Færøyene burde få bli med i EFTA. Dette ønsket har ført til at EFTA-rådet skal ha en gjennomgang av EFTAs framtid i lys av to mulige scenarioer: at et av medlemslandene forlater samarbeidet til fordel for EU, og at nye kan komme inn. Det er en nyttig øvelse. Men jeg tror også vi her hjemme bør se i øynene at vi om et år eller to kan være i en situasjon hvor Island søker EU-medlemskap og EØS-avtalen blir noe tynt bemannet på vår side.

EØS-avtalen er Norges aller viktigste internasjonale avtale. Den danner et fundament for vår utenriksøkonomi. Den gir oss muligheter for bred internasjonal deltakelse på en rekke områder. Dette er det tverrpolitisk enighet om.

Derfor bør det også være en fellesoppgave å tenke igjennom hva det kan bety for EØS-avtalen og den institusjonelle konstruksjon den hviler på, om Island samler seg om EU-medlemskap for på noe sikt å få en valuta som ikke risikerer skipbrudd i neste internasjonale finansstorm.

Jeg deler altså representanten Høglunds ønske om at vi bør tenke igjennom en slik situasjon. Men det er jo interessant at Høglund først og fremst savnet signaler på at – og jeg tror jeg siterer ham riktig nå – «Regjeringen vil lede oss gjennom en slik utfordring». Det er ikke ofte man opplever at Fremskrittspartiet påkaller Regjeringens ledelse. Det er interessant at han mener at det er denne regjeringen som skal lede oss igjennom en slik situasjon, for den ligger sannsynligvis et par år fram i tid.

Men hva er Fremskrittspartiets vurdering av de konsekvenser dette bør få for Norges tilknytningsform til EU-samarbeidet? Høglund understreket jo en viktig ting, nemlig at redselen for å berøre temaet EU må overvinnes i Norge, og tiden er inne nå. Her talte kanskje Høglund først og fremst til sine egne.

Flere har berørt de fire dommene som har vakt bekymring i fagbevegelsen i hele Europa. Men disse dommene er ikke avsagt på grunnlag av tjenstedirektivet, som jo ikke har trådt i kraft ennå. De er avsagt på grunnlag av utstasjoneringsdirektivet. Dommene har også vakt bekymring i Europaparlamentet, som representanten Per Rune Henriksen viste til. Og onsdag ble det altså med overveldende flertall gjort et vedtak om å be kommisjonen og regjeringene sørge for at utstasjoneringsdirektivet presiseres slik at det for framtiden ikke kan tolkes slik av domstolen at det kan ha forrang foran viktige sosiale hensyn på arbeidsmarkedet og fagbevegelsens rett til å ivareta arbeidstakernes interesser.

Tjenstedirektivet er grundig vurdert og analysert – og kommentert. Min vurdering er at de fire forhold LO har påpekt, kan besvares positivt. De grundige gjennomgangene viser at direktivet ikke er til hinder for bekjempelse av sosial dumping.

Det som er trist, er at vi var fraværende da denne debatten pågikk i EU og i Europaparlamentet for to–tre år siden, en debatt som førte til omfattende endringer i direktivet, noe europeisk fagbevegelse betegnet som en stor seier, mens vi altså nå har en diskusjon i Norge som egentlig handler om hvorvidt vi skal risikere å stenge norsk tjenesteytende næring ute fra det indre marked, med 500 millioner mennesker og 30 land.

Inge Lønning (H) [12:27:33]: Mot slutten av sin redegjørelse nevnte utenriksministeren at vi har startet forhandlingene med EU om nye finansielle bidrag til økonomisk og sosial utjevning i EØS. Så kommer setningen: «Forhandlingene vil bli krevende». Det er, tror jeg, i utenriksministerens diplomatiske språkbruk det samme som å si: I disse forhandlingene har vi meget svake kort på hånden, eventuelt ingen kort på hånden. Det så vi jo ganske tydelig forrige gang vi var igjennom den samme prosess, og det illustrerer selvfølgelig det som er problemet ved EØS-avtalen: Vi har en statisk avtale som var tilpasset en situasjon som ligger 15 år tilbake i tiden, på 1990-tallet, sam-

tidig som EU utvikler seg dynamisk med hurtigtogs fart. Det er i seg selv et problem.

Det er videre et problem med avtaler hvor partene på de to sidene av bordet er iøynefallende ulike i størrelse og innflytelse. Samtidig sitter vi på vår side av bordet sammen med Island og Liechtenstein. Det forbauser meg at man i denne debatten overhodet ikke har interessert seg for den siden av forholdet mellom Norge og Island, nemlig at en eventuell bruk av reservasjonsretten mot tjenstedirektivet som man diskuterer, ikke bare vil ha konsekvenser for Norge – det vil også ha konsekvenser for de to andre, bl.a. Island, og sannsynligvis konsekvenser som for Island i dagens situasjon er svært lite ønskelige.

Utenriksministeren har naturligvis rett når han sier at reservasjonsretten er reell. Men jeg ville føye til: I tillegg til at den er reell, er den for alle praktisk-politiske formål ubrukelig. Det er vel antakelig også grunnen til at ingen norsk regjering hittil har tatt sjansen på å bruke den.

I forrige periode, da jeg satt i utenrikskomiteen, hadde vi meget hyppige besøk av alle EUs søkerland i forbindelse med den siste store utvidelsesprosessen. Kommunikasjonen var meget interessant, for den forløp etter følgende mønster: Alle representanter i den norske utenrikskomité forsikret om at det er i Norges interesse at flest mulige europeiske land slutter seg til EU. Det er videre i Norges interesse å hjelpe alle land som ønsker å bli medlem av EU, til å bli det, og derfor er vi også på vei inn i de krevende forhandlingene som utenriksministeren omtalte. Nå er gjester pr. definisjon høflige mennesker, men man kunne jo se at det var en slags stigende undring på den andre siden av bordet etter hvert som man fikk alle disse forsikringer – samtidig som man vet at det eiendommelig nok er i Norges interesse at det som gjelder for alle andre europeiske lands vedkommende, ikke skal gjelde for Norges vedkommende. Det er en nokså iøynefallende form for politisk dobbeltbokholderi, og dobbeltbokholderi er ikke i noen sammenheng spesielt troverdig.

Utenriksministeren gav meg et svar som egentlig skulle ha vært gitt i debatten i går om nordisk samarbeid, for det var innlegget der han svarte på, og det setter jeg stor pris på. Men jeg ville nok gjerne ha likt at utenriksministeren hadde gått litt mer reelt inn i problemstillingen, fordi den statiske EØS-avtalen tåler ikke at det skjer vesentlige endringer. Som representanten Svein Roald Hansen nettopp sa: Hvis Island, bl.a. på grunn av valutasisituasjonen sin, kommer til at de i dag er tjent med å søke EU-medlemskap – det er for øvrig overveldende flertall i opinionen på Island som er for at man skal gjøre akkurat det – vil jo Norges situasjon være enda mer marginalisert. Og da er jo det store spørsmålet: Er denne regjering, hvor de tre partiene lever på hver sin klode i forholdet til Europa og i synet på Europa, i det hele tatt i stand til å tenke tanken?

Terje Aasland (A) [12:33:03]: Vi står overfor mange krevende og store utfordringer. Utenriksministeren var inn på flere av dem i sin redegjørelse i går. Ett av forholdene er utvilsomt klimaspørsmålet.

Utenriksministeren nevnte spesielt to ting som jeg

synes det er verdt å legge merke til og kommentere litt videre. Det ene er fangst og lagring av CO₂, og det andre er klimakvoteloven. Og for å ta det siste først: Jeg tror faktisk at det er fornuftig å erkjenne at når det gjelder såpass omfattende reguleringer og systemer som kvoteloven er et utslag av, er det krevende å lage tilpasninger. Solvik-Olsen sa at det var gledelig at ESA hadde presset Norge. Jeg synes tvert om at det er litt beklagelig at vi har blitt presset, for det betyr faktisk at vi har brukt lengre tid på å få klarlagt hvilke betingelser som skal gjelde for norsk industri og for de investeringene som skal følge av de avklaringene som finner sted.

Så er det ingen tvil om at utgangspunktet i klimakvoteloven er bra, veldig godt tilpasset norsk industri og den etablerte industrien. Så er vi enige om at den hadde behov for noen justeringer. Men utgangspunktet er veldig bra. Det som er viktig med tilpasningene, er at de utløser investeringer, og vi vet at det står investeringer på vent som er positive for det som loven egentlig skal bidra til, nettopp å bedre klimaet. Derfor er tilpasninger etter mitt skjønn krevende, og de må vurderes særskilt i hvert enkelt tilfelle.

Så over til karbonfangst og -lagring. Det er gledelig, som utenriksministeren sa, med godkjennelsen av støtteordningen knyttet til prosjektet på Mongstad. Men det er også en spenning i det at det var knyttet forventninger til eller satt spørsmålsteget ved om det ble gitt en godkjennelse, for er det noe som er helt avgjørende, vil det være at det blir et samspill mellom statene i Europa for å få utløst CO₂-prosjekter rundt omkring som blir gode nok, store nok, til å håndtere de framtidige utfordringene knyttet til dette.

Mongstad alene er viktig, men det er vel så viktig hvilken holdning EU tar, og ikke minst hvilke holdninger EU-landene tar i forhold til tilsvarende prosjekter rundt om i Europa. Her tror jeg det er helt avgjørende at vårt bidrag og vårt engasjement bare blir forsterket gjennom det vi gjør her hjemme for å få fram tilsvarende prosjekter andre steder i Europa. Norge kan og bør ha – og har – en ledende rolle for å få andre med på tilsvarende prosjekter, til å følge litt i våre fotspor. Men det er i utgangspunktet grunn til å bekymre seg for de signalene som kommer fra resten av Europa om det som er gjennomføringskraften i tilsvarende prosjekter. Derfor må vår rolle være å bidra til å etablere den gjennomføringskraften verden trenger gjennom det engasjementet vi har ute i Europa. Den rollen tror jeg er utrolig viktig.

Som nasjon har vi mange muligheter. Gjennom det som er skapt gjennom den politiske debatten de siste årene, og ikke minst gjennom det som nå skjer på Mongstad, er det faktisk også nå industriprosjekter som er i gang med å reise seg i Norge. Det tror jeg det er verdt å legge merke til, fordi det også vil være avgjørende å få industrielle prosjekter knyttet til CO₂-fangst og lagring, ikke bare energiprosjekter, men også industriprosjekter. Norsk industri vil, men da er vi avhengige av å få et engasjement ute i Europa, for i utgangspunktet er det der beslutninger om investeringer tas. Derfor er vårt bidrag til den påvirkningen utrolig viktig.

Arne L. Haugen (A) [12:37:30]: I en utenrikspolitisk debatt om EU- og EØS-saker er det på sin plass å minne om hvor viktig EØS-avtalen er for næringsutvikling og for norsk næringsliv. EU er fortsatt vår viktigste handelspartner, og EØS-avtalen gir Norge tilgang til EUs indre marked, noe som selvsagt er av stor betydning for våre eksportører. Det gir oss også god tilgang til internasjonale forskningsprogrammer og deltakelse på viktige samarbeidsarenaer. Et eksempel på det er romfart.

Regjeringen satser kraftig på romfart, og på at Norge skal kunne utnytte de mulighetene som verdensrommet gir. Deltakelse i romfartsprogrammer i European Space Agency sikrer oss tilgang til teknologi og utløser en rekke kontrakter og oppdrag for norske høyteknologiske bedrifter. Et artig eksempel på hvor norsk industri leverer, kan være å nevne at skipstrafikken på Donau navigerer etter utstyr produsert av Kongsberg Seatex i Trondheim, som igjen har underleverandører andre steder i landet. Romfartsindustrien er derfor teknologidrivende virksomhet, som har stor verdiskapende effekt mange plasser i landet vårt.

Under deltakelsen på European Interparliamentary Space Conference i Praha forleden var det imponerende å høre hvilket godt renommé ledere av norske høyteknologiske bedrifter har i det europeiske romfartsmiljøet. Det var imidlertid påfallende også å legge merke til hvor EU-fokuserte de europeiske parlamentarikerne var, og hvor opptatt de er – naturlig nok – av å få næringsliv fra de nye EU-landene involvert i de forskjellige industrielle programmer. Det sier derfor mye om hvor viktig det er at vi fra norsk side er offensive og går inn i avtaler som legger til rette for at norsk næringsliv sikres utviklingsmuligheter.

Nordområdene utgjør et svært viktig territorium for romfartsindustrien. Norge har en ideell geografisk plassering for utforskning av atmosfæren og det nære verdensrom. Det lave folketallet og den spredte bosettingen i nord, kombinert med de store land- og havområdene, gjør også at Norge har stor nytte av bruk av rommet. Satellitteknologi er viktig i navigering og overvåking av sjøtransport, samtidig som det står sentralt i den daglige ressurs- og miljøovervåkingen.

Bedre overvåking gjør oss i stand til å slå sterkere og oftere ned på miljøkriminalitet til sjøs. Vi kan også reagere raskere og bedre ved ulykker. I det raskt voksende verdensmarkedet for romteknologi er det gode muligheter for norsk næringsliv, og også i årets forslag til statsbudsjett satses det videre på dette.

La meg avslutningsvis si at jeg er svært glad for å høre de signaler utenriksministeren kom med når det gjelder grensepasseringer ved Storskog. Da næringskomiteen var på reise i Finnmark denne våren, fikk vi høre om problemene de har med et arbeidsmarked som er preget av liten mobilitet og stor etterspørsel. Vi fikk høre hvor viktig det er for næringslivet med smidige og effektive ordninger, og statsrådets ambisjoner om å legge til rette for enklere måter å håndheve kontrollen av Schengens yttergrenser i nord på er derfor veldig gode nyheter.

Hilde Magnusson Lydvo (A) [12:41:42]: Verden blir mindre, vi reiser mer og grensene er mer åpne på land og

på nett. Dette gir oss nye utfordringer i bekjempelsen av kriminalitet.

Grenseoverskridende kriminalitet påfører enkeltmennesker og samfunnet store økonomiske tap. Det kan være med på å undergrave trygghet og stabilitet i hverdagen, og den er avansert og profesjonalisert i en slik grad at det kan være ytterst komplisert å avdekke den. Dette innebærer at man hele tiden må videreutvikle effektive tiltak.

Det er viktig at Norge er med i internasjonalt samarbeid på justisfeltet. Blant de flernasjonale arenaene er Europa og dermed EU viktig. Vår avtale med EU om deltakelse i Schengensamarbeidet er den viktigste og mest omfattende justispolitiske avtalen vi har av denne karakter. Politiets muligheter til å forebygge og oppklare kriminalitet er bedret etter at Norge har inngått avtaler med EU om å delta i både Europol og Eurojust, som er EUs samarbeidsorganer for politi og påtalemyndighet.

Vi er også knyttet til EUs konvensjoner om rettslig bistand i straffesaker. Slik har vi nå både rettslige hjemler og nødvendig apparat til å oppklare saker om organisert kriminalitet. Ved at vi også deltar i EUs organ for koordinering av yttergrensekontroll, Frontex, er vi med på et viktig arbeid med å hindre kriminalitet over landegrensene.

Arbeidet med organisert, grensekryssende kriminalitet har nå betydelig prioritet i EU. Kampen mot narkotikasmugling, menneskehandel og prostitusjon samt hvitvasking av utbytte fra slik kriminalitet må skje i en internasjonal sammenheng. Fra norsk side arbeidet vi også målrettet for å få til avtaler med EU og enkeltland om overføring av soningsfanger, slik at disse kan flyttes fra norske fengsler til fengsler i hjemlandene.

Jeg vil fokusere litt mer på en av de internasjonale avtalene for politisamarbeid som Regjeringen ønsker å delta i, nemlig den såkalte Prüm-avtalen. Statsråden var så vidt innom det i sin redegjørelse i går. I løpet av det franske formannskapet i EU håper Norge også å bli en del av denne avtalen.

Det samarbeid som Prüm-avtalen legger opp til, innebærer en klar forbedring av mulighetene for det grenseoverskridende politisamarbeidet i forhold til dagens muligheter. Avtalen skaper nye rammebetingelser, både juridiske og tekniske, som medfører en forbedring og effektivisering av politiets arbeid med å forebygge og etterforske kriminalitet, herunder også terrorisme.

Fraværet av kontroll på de indre grensene i Schengenområdet nødvendiggjør også samarbeidsordninger på politi- og påtalesiden for å kunne føre en effektiv kamp mot kriminalitet.

Kort oppsummert inneholder Prüm-avtalen regler om at deltakerlandene skal ha adgang til å søke direkte i hverandres DNA-registre, fingeravtrykksregistre og bilregistre, samt regler for felles politiaksjoner og utveksling av informasjon i forbindelse med større arrangementer for å forhindre terrorisme.

Prüm-avtalen pålegger alle deltakerland å ha et nasjonalt DNA-register til bruk for etterforskning. Det opprettes ingen sentral base. Deltakerlandene skal tillate at andre deltakerland i arbeidet med å etterforske straffbare handlinger kan søke direkte i registrene.

Den som søker, vil bare få beskjed om det finnes en overensstemmende DNA-profil eller ikke. Dersom man får treff, må man henvende seg til det land i hvis register man fikk treff. Det er dette landets nasjonale regler, inkludert alminnelige regler for retts hjelp, som vil avgjøre om det kan gis ytterligere informasjon.

Prüm-avtalen stiller opp regler om uoppfordret utveksling av personinformasjon for å forebygge straffbare handlinger og for å opprettholde den offentlige orden og sikkerhet ved store arrangementer, særlig sportsarrangementer og europeiske toppmøter. Utveksling av informasjon skal skje i henhold til det enkelte utleverende lands nasjonale regler.

Schengen-avtalen legger i dag kun opp til utveksling og informasjon for å forebygge og etterforske straffbare handlinger, ikke for å opprettholde orden og sikkerhet ved store arrangementer. Innenfor det nordiske politisamarbeidet følger det imidlertid av politisamarbeidsavtalen at det kan utveksles informasjon også for å beskytte den alminnelige ro og orden.

Det forebyggende arbeidet blir med Prüm-avtalen styrket.

Jeg vil til slutt understreke viktigheten av internasjonalt politisamarbeid for å bekjempe kriminalitet hjemme og ute.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [12:44:59]: La meg innledningsvis starte med å si at jeg synes at redegjørelsen til utenriksministeren i går var god og interessant. Ikke minst de betraktningene utenriksministeren hadde når det gjelder Russland, er viktige, og kanskje spesielt viktige for oss som ikke bor i «Tjukk-Norge», men i den smalere delen av landet. Med stor grad av nærhet til Russland vil selvfølgelig Norges forhold til det landet være avgjørende og ha betydning i det daglige liv, ikke minst når det gjelder de politiske temaene og hvordan man forholder seg til dem.

Videre er jeg også glad for at det er viet forholdsvis mye tid til Schengensamarbeidet. Etter mitt skjønn er Schengensamarbeidet en utfordring for Norge, ikke minst med basis i at vi er et lite land med et stort areal og en lang yttergrense. Det betyr at vi tidvis settes på prøve når det gjelder å gjøre jobben vår fullt ut så godt som den bør gjøres. Jeg er også glad for at Norge nå har funnet det opportunt å bidra i FRONTEX, som jeg tror vil være et uvurderlig verktøy. Det har dessverre vært eksempler på at yttergrenseland i sør har hatt store problemer med massestrømning av mennesker, og jeg tror dessverre at det har skjedd at de noen ganger har snudd ryggen forsiktig til og håpet at det skulle gå over. Det betyr at man ikke har tatt inn over seg det ansvaret man har, og man har hatt problem med – skal vi kalle det bokstavelig talt – strøm videre til et annet land. Det er altså etter mitt skjønn ikke i tråd med hovedelementene i Schengen-avtalen. I så måte vil FRONTEX være et uvurderlig verktøy til å bidra til at de landene som utsettes for slike massevandring, faktisk kan gjøre en bedre jobb enn det de er i stand til å gjøre i dag.

Jeg har også registrert – hvis det er lov å ta med en slik kommentar her – at det har vært en viss nyan-

se mellom Justisdepartementet og Utenriksdepartementet i synet på Svalbard når man fremstiller adgangen til identitetskontroll der. Så langt ønsker jeg at min stemme går til Utenriksdepartementet, forutsatt at beskrivelsen er korrekt.

Statsråden var også inne på Prüm-samarbeidet. Jeg tror det er helt avgjørende. Norge er ikke et isolert, lite land. Vi er en del av resten av kloden – det er vel ingen nyhet akkurat – men likevel, det gjelder selvfølgelig også i et kriminalpolitisk perspektiv. Kriminaliteten kjenner ingen landegrenser. I så måte vil jo samarbeid være nøkkelen til å bekjempe den. Jeg tror at det verste som kan skje oss, er hvis vi taper den kampen, og at de som driver kriminalitet i stor skala, spesielt kanskje økonomisk kriminalitet, vil være i stand til å hvitvaske disse midlene og pløye dem tilbake i legal virksomhet. Da mister vi på en måte noe av verdiene i det som er den legale driften, den ordinære driften, fordi andre kommer i posisjon urettmessig. Men man får en stor adgang til å hvitvaske. Det betyr at man trenger gode verktøy også for å bekjempe den slags type kriminalitet.

Samtidig vil jeg også si til det som min kollega for øvrig var inne på i stad knyttet til adgang for andre land, at her tror jeg det er svært viktig at man sikrer at man har nødvendig kvalitet på de forskjellige registrene. For det er vel en kjensgjerning at selv innen EU har man forskjellig oppfatning av kvaliteten på de ulike systemene. Jeg synes å erindre at EU nettopp har hatt en liten runde med Bulgaria og landets evne til å følge opp en del av de forventningene som EU har til dem. En av bekymringene må jo være, hvis man skal utvide og ha et bredt samarbeid om kriminalitetsbekjempelse, at man kan komme til å oppgi sensitive opplysninger til feil personer. Da vil et slikt samarbeid faktisk slå negativt ut heller enn positivt, så i så måte vil det være svært viktig, etter mitt skjønn, at man fokuserer på kvalitative forhold rundt dem, og at man hele tiden også tenker rettssikkerhet i forhold til hvem som skal ha tilgang til dette.

Det som er positivt utover det, vil selvfølgelig være at Norge i større grad kan bidra. Jeg tror det er en kjensgjerning at Norge har vært en stat som når det gjelder politisamarbeid, i stor grad har mottatt kunnskap og informasjon, men kanskje i mindre grad har evnet å bidra andre veien. Jeg håper at dette samarbeidet faktisk kan være med på å svinge pendelen andre veien. Det vil gi Norge en større anerkjennelse ute, og det vil vise at vi også ønsker å ta vår del av det ansvaret som ligger i denne typen samarbeid.

Helt til slutt: Jeg håper at utenriksministeren, eller uansett hvem som måtte bekle posisjonen neste år, da fokuserer på utveksling av personer som er dømt for kriminalitet. Politisamarbeid er bra, men i Norge har vi tidvis en overrepresentasjon av personer uten norsk statsborgerskap som i enkelte fengsler bekler mer enn brorparten av plassene der. Kan vi få til en bedre utveksling av personer som er dømt, til det land de kommer fra, vil det avhjelpe situasjonen her i landet, samtidig som det vil gi de landene en mulighet til å vise at de faktisk bryr seg om det og tar inn over seg konsekvensene av det egne borgere gjør ute.

Sonja Mandt-Barthol森 (A) [12:52:05]: Jeg vil gripe fatt i et av temaene som utenriksministeren var inne på, nemlig det som dreier seg om helse.

Direktivforslaget om pasientrettigheter ved grensekryssende helsetjenester har som formål å etablere et rammeverk som bl.a. sikrer fri bevegelse av helsetjenester og beskytter helsen til EUs innbyggere. Det er samtidig en måte å sikre klarhet i retten til refusjon av utgifter til helsetjenester mottatt i et annet EU/EØS-land på, og, som utenriksministeren sa i sitt innlegg, at denne tjenesten leveres sikkert, effektivt og av høy kvalitet.

Med den økende mobiliteten vi har, kan folk ønske å søke helsehjelp i et annet land. Det kan gjelde folk som bor i grensestrøk, de som bor utenfor Norge deler av året, eller de som kommer fra et annet land og ønsker helsetjenester i landet de opprinnelig kommer fra. Det er vanskelig å vite i hvilken utstrekning pasienter vil være interessert i å benytte seg av muligheten til å søke helsehjelp i utlandet etter at et nytt regelverk er på plass. Pasienter ønsker i mange tilfeller behandling så nær hjemstedet som mulig. Det ser vi etter erfaring med fritt sykehusvalg her i Norge. Flesteparten velger sykehus nær hjemstedet.

Noen vil i ulike situasjoner likevel ha behov for eller ønske om å søke helsehjelp i et annet EØS-land. Det blir derfor en utfordring å sørge for at utviklingen på det området ikke fører til økt sosial ulikhet. Det må ikke bli slik at det bare er de ressurssterke som reiser og får rettigheter knyttet til pasientmobilitet.

Det er viktig i denne saken å slå fast at medlemslandene selv har rett til å organisere og yte de helsetjenester de selv velger, og at dette skal respekteres. Ett av spørsmålene er nemlig spørsmålet om refusjon og hva det vil gå ut på. Det er slått fast at refusjonen skal begrenses til beløpet som tilsvarende takster for offentlig helsehjelp i hjemlandet, i utgangspunktet for all type helse. Det er positivt at det blir et klargjørende regelverk vedrørende refusjon av utgifter til helsehjelp i utlandet, så lenge det ivaretar landenes behov for planlegging og kontroll med egne kostnader og prioriteringer. Plikten vi har til å innføre slike refusjonsordninger, følger allerede av EF-domstolens tolkning av reglene for fri bevegelse av tjenester. Et regelverk vil imidlertid bli lettere å forholde seg til enn fortsatt videreutvikling gjennom EF-domstolens praksis.

Siden muligheten til å stille krav om forhåndsgodkjenning vil avhenge av om helsetjenesten anses som sykehusbehandling eller ikke-sykehusbehandling, vil dette derfor være et veldig sentralt skille i den videre behandlingen. Etter definisjonen i direktivforslaget er behandling i sykehus det som krever innleggelse minst én natt, å anse som sykehusbehandling. Andre helsetjenester kan også anses som sykehusbehandling. Så her er det et innfløkt, konkret og stort område som må sjekkes.

Så kan vi spørre: På hvilken måte vil dette berøre oss her i Norge? Mange av de kravene som direktivforslaget stiller til landene, er allerede ivarettatt i Norge, f.eks. vern av personopplysninger, klageordninger og muligheter for pasientskadeerstatning samt godkjenning av resepter fra andre EØS-land. På bakgrunn av pågang fra ESA om implementering av de rettigheter for pasienter som følger av

EF-domstolens praksis, har Norge begynt arbeidet med å innføre en refusjonsordning for utgifter pasienter har hatt til helsehjelp i andre EØS-land.

Så er det slik at man både her i Norge og i Europa for øvrig er svært opptatt av spørsmålet om pasientrettigheter, og at borgere skal ha de samme rettigheter. Dette er derfor ikke en påtvunget sak om lover og ordninger vi ikke ønsker her i Norge. Her er det snakk om rettigheter som brukerne langt på vei allerede har, og som vi bør ønske velkommen.

Vi er i forkant. Ett eksempel er det norske lovforslaget om en nasjonal elektronisk kjernejournal som sendes ut om to uker, fra Helse- og omsorgsdepartementet. Her ligger vi altså foran EU. EU setter i gang et spennende prøveprosjekt i tolv land, med en elektronisk journal som følger pasienten. Her er vi altså i forkant.

Det er behov for at Norge overfor kommisjonen ber om en presisering av muligheten til videreføring av restriksjoner med hensyn til dekning av utgifter til sykehusbehandling i andre EØS-land, herunder forhåndsgodkjenning. For innenfor de rammer EF-domstolens praksis og senere et vedtatt direktiv trekker opp, må vi finne løsninger som ivaretar balansen mellom pasientenes rettigheter og behovet for kostnadskontroll.

Jon Øyvind Odland (Sp) [12:57:22]: Jeg bor i nord, arbeider i nord og vil gjerne snakke litt om Senterpartiets internasjonale profil. Jeg vil svært gjerne at vi ikke sitter igjen med at Senterpartiet i dag kun har snakket om tjenstedirektivet, for vi har faktisk mange andre dimensjoner i vår politikk.

Jeg tilhører vel den gruppen som kanskje kan kalles pragmatiske EU-motstandere. Jeg er faktisk veldig interessert i at vi skal samarbeide med EU i alle de gode sakene. Det bringer meg inn i det arktiske miljøet. Det har tidligere i dag vært snakket om EUs ønske om å delta aktivt i Arktis. Jeg ønsker dem hjertelig velkommen, for miljøet på den arktiske søppelplass, som jeg vil kalle det, er en katastrofe. Her kreves det en opprydding, samtidig som det kreves avtaler. EU har en veldig interessant utvikling når det gjelder REACH-forhandlingene, som går på miljøforskrifter. Jeg skulle gjerne ønske at disse kom inn i det russiske miljøet. Når det gjelder å diskutere med våre russiske venner, må vi vise styrke. Vi må ha tyngde når vi diskuterer, ellers blir de forvirret.

Mitt budskap til dere i dag er rett og slett den arktiske søppelplass. Mens vi diskuterer våre nasjonale retningslinjer for klimakvoter og utslipp, er dette noe som går langt over landegrensene. Eksempelvis spyr nå Kina miljøgifter i mengder over Amur-floden og over Sibir. Det påvirker urbefolkningen som bor i arktiske områder. Dette dreier seg om menneskerettighetsspørsmål. Det dreier seg om helsen til dem som bor der. Lokalt der oppe ser vi tusenvis av gifttønner som råtner, og hvor innholdet siger ned i grunnen der folk har lagret maten sin, og igjen går inn i kostholdet. Dette gir svære helseeffekter. Dette dreier seg om menneskerettigheter. Det dreier seg om miljø. Det dreier seg om helse. På et så tverrpolitisk grunnlag er det dermed Utenriksdepart-

tementet som er det rette til å ta opp dette internasjonalt.

Jeg håper at vi nå gjennom vårt arbeid i Arktisk Råd kan komme videre med dette og legge atskillig større trykk på det. Det dreier seg om helsen til hele folkegrupper i nordområdene. Det dreier seg om de samiske grupper. Det dreier seg om de russiske urbefolkningsgrupper. Det kommer en stor rapport gjennom AMAP – Det Arktiske Miljøprogram – til våren, der dette blir belyst i sin fulle bredde.

Jeg ønsker at vi først kan ta en skikkelig opprydning i et problem som jeg, hvis noen ønsker å se bevismateriale, har tallrike bilder av på mitt kontor. Bilder forteller mye mer enn en beskrivelse av noe. Altså opprydning først og deretter avtaler gjennom Arktisk Råd.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [13:00:38]: Det første jeg vil si, er at denne debatten har vist bredden i fagdebatten rundt europaspørsmål, og jeg vil takke for alle de innleggene som har gått på de forskjellige områdene som redegjørelsen min kom inn på. Jeg kan ikke komme inn på alle, men det blir sikkert anledning til oppfølging senere.

Noen svar.

Til representanten Solberg – kvotetildeling. Der er det slik at lov- og forskriftsendring ble sendt på høring 16. oktober med tre ukers høringsfrist. Det er ikke så lenge igjen. Deretter vil lovendringer bli framlagt for Stortingets godkjenning. Samtidig arbeider vi parallelt, for ikke å tape tid, med notifikasjon av tildelingsplanen for ESA-godkjenning. Forutsatt Stortingets godkjenning vil norske bedrifter kunne delta fullt ut i kvotesystemet, forhåpentligvis så raskt som mulig.

Representanten Vaksdal mente at vi burde gi samme type lån til Island som det Russland har tilbudt. Det russiske sporet vil ikke jeg tillegge for stor vekt. Jeg tror ikke det er det sporet Island er på. Jeg tror det Island er ute etter, er en bredere, godt forankret støttepakke hvor flere land er med, og jeg kan forsikre om at Norge kommer til å være i front i den gruppen.

Til representanten Thomsen, som hadde en del refleksjoner rundt integrasjon og innvandring og framholdt Estland med sine 15 asylanter som et ideal for Norge: Det er ikke vår politikk. Han framholder en suksessrik politikk på dette området med å ha så få asylanter som mulig. Vi skal leve opp til våre internasjonale forpliktelser overfor sårbare mennesker og gjøre det på en måte som det står respekt av.

Så vil jeg bare gi en refleksjon til representanten Olemic Thommessen, som sier at EU er et uløst tema. Det er ikke noen hemmelighet at jeg er en EU-tilhenger, men EU-saken ble løst i 1994 av det norske folk, og vi regjører i denne regjeringen på grunnlag av et avklart forhold og en EØS-avtale. Om dette kommer opp igjen, vil tiden vise.

Så reiste representanten Solvik-Olsen spørsmål om et sitat fra Tore Nordtun. Jeg kan ikke gå inn i hva Tore Nordtun skal ha sagt rundt allokering av kvoter – gratis eller ikke – etter 2012. Det jeg vil si, er følgende – og dette er

et sitat fra Ot.prp. nr. 66 for 2006–2007 om endringer i klimakvoteloven:

«Regjeringen vil arbeide for at EUs kvotesystem skal baseres på at det ikke tildeles vederlagsfrie kvoter etter 2012. Norske kvotepliktige bedrifter kan derfor ikke basere seg på tildeling av vederlagsfrie kvoter etter 2012. Dette vil imidlertid måtte vurderes i lys av EUs politikk på området.»

Jeg tror det er klart hva det ligger i det.

Så har jeg 26 sekunder igjen, og det er for lite til å svare på representanten Lønnings spørsmål og refleksjoner omkring situasjonen med den statiske EØS-avtalen, som han kaller den. Min jobb som utenriksminister er å gjøre den avtalen så god og virksom som mulig for Norge når det gjelder ivaretagelsen av norske interesser.

Når det gjelder UD's og Justisdepartementets syn på Svalbard og identitetskort, vil jeg vise til innlegg i Aftenposten om den saken i dag fra to statssekretærer fra de to departementene.

Erna Solberg (H) [13:03:58]: Jeg hadde bare tenkt å kommentere kort Per Olaf Lundteigens innlegg.

Det er veldig interessant at man kontinuerlig bruker fire dommer som allerede er avsagt på grunnlag av et annet direktiv, som begrunnelse for hvorfor vi skal nedlegge veto mot tjenstedirektivet – altså utsendelses- og utplasseringsdirektivet. Det direktivet er nå over ti år gammelt. Skulle det vært lagt ned veto mot det på noe tidspunkt, skulle det skjedd for ti år siden. Det er det alle disse fire dommene bygger på. Det vil fortsatt være sånn at det direktivet gjelder, for et av kompromissene som kom ut av behandlingen av tjenstedirektivet, var faktisk at man ikke la inn den typen reguleringer i dette direktivet. Så en endrer ikke på statusen til såkalt utsendte ansatte og folk som jobber i andre land på vegne av et firma i hjemlandet.

Det kan godt tenkes at det er dilemmaer knyttet til utviklingen på det området, men det er altså ikke relevant for tjenstedirektivet. Og det mener jeg er noe nei-siden gjentatte ganger glemmer å ta med seg, hvis de sier at vi tilslører. Vi snakker om det som står i tjenstedirektivet – det vi faktisk skal vedta. Og når jeg da sier at vi kunne vedta det, er det fordi jeg ikke var for tidligere. Jeg er enig i at det ikke er behov for hurtigere tempo, men den forrige arbeids- og inkluderingsministeren svarte meg en måned etter at dette tjenstedirektivet var klart i EU, at det etter departementets mening ikke ville medføre behov for å gjøre endringer eller gjøre det vanskeligere med hensyn til sosial dumping og reglene der. Det var altså svaret som ble gitt på det tidspunktet. Det var den samme vurderingen som ble gitt løpende før det endelige vedtaket ble fattet av Regjeringen. Men etter den tiden har det vært usikkerhet om hva Regjeringen faller ned på.

Nå er det kanskje sånn at mye av det som sies her, viser at det først og fremst foregår en modningsprosess et eller annet sted som gjør at Regjeringen til slutt kan falle ned på det som er naturlig, det som er riktig, og det som faktisk er ganske avgjørende for norsk næringsliv. Jeg skal gi alle dem muligheten til prosesser og alle tingene rundt det,

men bare stadfester én gang til at dette trenger vi. Vi går inn i en nedgangsperiode for norsk næringsliv – ja hele verdens næringsliv. Det er ingen grunn til at vi skal være med på en spiral hvor vi oppfattes som mer proteksjonistiske og forsøker å verne oss på enkelte områder ved å si nei til å delta innenfor fri handel og frie tjenester. Gevinsten er betydelig hvis vi får andre land til å ta vekk sine reguleringer og sine tekniske handelshindringer – for det er ikke sånn Norge er. Norge er ganske åpent. Men både Polen, Frankrike og andre land er grådige kreative når det gjelder å sperre for andre lands aktivitet der hvor de kan. Dette vil vi få bedre tilgang på. Det er altså bidrag til flere arbeidsplasser og mer vekst i Norge.

Gunnar Gundersen (H) [13:07:22]: Da jeg tegnet meg på talerlisten, var jeg ikke klar over at jeg skulle bli så sen at jeg nærmest kom etter oppsummeringen, men jeg hadde lyst til å si lite grann om tjenstedirektivet. Jeg har stor medlidenhet, nærmest, med utenriksministeren, som har en utrolig vanskelig jobb innad i Regjeringen med å balansere de forskjellige hensyn, særlig når jeg hører representanten Lundteigens defensive innfallsvinkel til hele problemstillingen. Det var også litt spesielt å høre at Lundteigen hyllet Hegnar som et sannhetsvitne i en god del økonomiske spørsmål. Det er ganske interessant.

Norge er et lite land i en åpen verden, og vi har et velstands nivå som er helt avhengig av åpenhet, handel og at vi spesialisere oss. Det ville ikke være tenkbart å opprettholde det norske velferdsnivået uten at vi tok utfordringen som ligger i det. Da synes jeg Senterpartiet og Lundteigen må forstå at skal norsk velferd og norsk lønn kunne opprettholdes høyere enn i resten av verden over tid, så må faktisk også norsk produktivitet og effektivitet være bedre. Det kan nok oljen skygge over en periode, men vi ser også at i disse tider er selv ikke oljen uberørt av det som skjer ute i verden.

Uten at også Norge tar utfordringen med å ha en høyere effektivitet, vil ikke Norge kunne opprettholde en høyere velstand eller høyere lønn enn resten av verden. I det bildet er begrepet «sosial dumping» interessant. For hva er det som er sosial dumping, og hva er det som er å holde andre utenfor en utvikling? Det synes jeg kunne vært en spennende debatt, men jeg har ennå ikke sett at noen har klart å dra akkurat den grensen. Et eller annet sted går den jo selvfølgelig, men hvor?

Det som i grunnen også er signalet mitt, er at Norge har en veldig god historie å fortelle når det gjelder å tilpasse seg en åpen verden. Vi har jo hatt suksess hele veien, og vi har tradisjon for å ta de utfordringene som tjenstedirektivet legger opp til. Da bør ikke fokuset være at vi beskytter det innenlandske markedet vi har, da bør fokuset være at vi tar utfordringene ute. Da er mulighetene mye, mye større enn de mulighetene som det lukkede hjemmemarkedet byr på. Der går i grunnen den prinsipielle diskusjonen, og det hadde jeg lyst til å si noe om.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [13:10:11]: Jeg går ut fra at representanten Gundersens medlidenhet var vel ment, men i mistanke om at det kan være et bredere

motiv, vil jeg si at jeg har ikke behov for den. Det vi nå gjennomfører i Norge, er jo en grundig prosess hvor det norske samfunn får sagt sin mening om noe som kommer til å bli veldig viktig, uansett hvordan vi velger. Når vi ikke er medlem av EU, er vi jo ofte på etterskudd av mange av debattene, fordi vi ikke deltar mens lovgivningen blir til. Nå har vi hatt tid, det har ikke vært noen grunn til å forhaste seg, og vi har brukt tiden grundig.

Det jeg synes er interessant, er representantens totale – hva skal jeg si – lettvinthet i forhold til fenomenet sosial dumping. Han relaterer det til spørsmålet om vi skal beskytte hjemmemarkedet. Det er overhodet ikke det det er snakk om. Det norske hjemmemarkedet er åpent, slik europeiske hjemmemarkeder er, med like spilleregler for alle europeiske land innenfor EØS-området.

Det er spørsmål om vi kan opprettholde en viktig del av den norske politiske kultur og arbeidsmarkeds kultur, som går på trepartssamarbeid, som går på et ambisjonsnivå mot sosial dumping. Det er en utfordring allerede i dag, før tjenstedirektivet er der, at norske tilsynsmyndigheter til daglig kan besøke arbeidsplasser, gå etter hvordan det regelverket vi har, praktiseres. Derfor har Regjeringen lagt fram en tiltakspakke 1 og en tiltakspakke 2 og har et høyt ambisjonsnivå på området sosial dumping. Jeg mener det er bare rett og rimelig, i alle fall for denne regjeringen – selvfølgelig – at vi skal kunne gi folk gode svar på hvordan området sosial dumping, kampen for å bekjempe det, blir ivaretatt gjennom de internasjonale forpliktelsene vi påtar oss. Det svaret skal vi gi på en måte som i ettertid kommer til å stå fram som grundig utredet, grundig vurdert og godt innenfor de tidsfristene som settes.

Gunnar Gundersen (H) [13:12:09]: Jeg må få lov til å reagere når ordet «lettvint» blir brukt om sosial dumping. Det var absolutt ikke det jeg mente å legge i det. Jeg har stor tillit til at vi har et regelverk og et kontrollapparat som tar seg av det. Det er nettopp i tillit til det jeg mener at fokuset er på hvordan vi skal utvikle norsk velferd videre. Selvfølgelig skal da også det kontrollapparatet og det regelverket følge med, men det går faktisk en diskusjon om hvor grensen går mellom det å drive sosial dumping og det å holde andre ute. Det er en velkjent diskusjon i forhold til proteksjonisme, bl.a. Det var det eneste jeg sa at vi burde ha en debatt om – ikke at vi verken skal slakke på noe, eller at det er noen lettvint holdning til sosial dumping.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 1.

(Votering, sjå side 333)

Sak nr. 2 [13:13:15]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om tilleggsbevilgning som følge av økt antall asylsøkere

(Innst. S. nr. 6 (2008–2009), jf. St.prp. nr. 80 (2007–2008))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, sjå side 333)

Sak nr. 3 [13:13:43]

Innstilling fra finanskomiteen om fullmakt til å ta opp statslån o.a., og utlån av statspapir med trygd i eller bytte med obligasjoner med fortrinnsrett (Innst. S. nr. 12 (2008–2009), jf. St.prp. nr. 5 (2008–2009))

Presidenten: Etter ønske frå finanskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir avgrensa til 1 time og 10 minutt, og at taletida blir fordelt slik på gruppene: Arbeidarpartiet 20 minutt, Framstegspartiet 15 minutt, Høgre 10 minutt, Sosialistisk Venstreparti 5 minutt, Kristeleg Folkeparti 5 minutt, Senterpartiet 5 minutt og Venstre 5 minutt.

I tillegg blir det foreslått at statsråden får ei taletid på inntil 5 minutt.

Vidare vil presidenten foreslå at det blir gjeve anledning til replikkordskifte på inntil fem replikkar med svar etter innlegg av hovudtalarane frå kvar partigruppe og fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av Regjeringa innafør den fordelte taletida.

Vidare blir det foreslått at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er å sjå på som vedteke.

Alf E. Jakobsen (A) [13:15:31] (ordfører for saken): Vi skal nå behandle finanskomiteens innstilling om fullmakt til å ta opp statslån og utlån av statspapirer.

Dette er en særdeles viktig sak i den turbulente tiden vi opplever i det internasjonale finansmarkedet, men også her hjemme på berget. Situasjonen er utfordrende også for Norge, selv om vi har lovgivning, retningslinjer, kontroll og tilsyn som er godt rigget for å tåle noen stormkast bedre enn mange andre land. Dette er vesensforskjellig fra USA, der låneformidlere på en aggressiv måte solgte subprimelån uten finansielt tilsyn og regulering.

Vi har et uttrykk i Nord-Norge som vi ofte bruker når vi opplever utfordringer, og det er at vi skal «stå han av». Det som nå fremmes av tiltak, er nødvendig for at vanlige folk, næringsliv og banker skal «stå han av». Det er viktig å få flyten i pengemarkedet til å fungere, ikke minst for at bedrifter skal få likviditet til å håndtere sine forpliktelser og dermed bidra til å opprettholde sysselsetting og motvirke økende arbeidsledighet.

Jeg har lyst til å benytte denne anledningen til å berømme opposisjonen for måten de har opptrådt på i denne utfordrende situasjonen. Det har vært stor tilslutning til de konkrete tiltakene, som jeg skal komme inn på etter hvert. Ikke minst har de opptrådt ryddig når det gjelder å behandle denne proposisjonen på en veldig rask og rasjonell måte for å kunne iverksette de foreslåtte tiltakene raskest mulig. Det er som kjent lagt opp til at ordningen skal tre i kraft fra 1. november.

Det er derfor viktig at vi holder en framdrift i tråd

med det vi har signalisert utad. Her har alle partier vært konstruktive.

Det har som kjent vært omfattende høringer i forbindelse med denne saken, bl.a. med finansnæringsorganisasjoner. Disse har gitt stor tilslutning til tiltakspakken, på linje med det de har uttrykt i media tidligere, da Regjeringen presenterte tiltakene.

Tiltakspakken har fått samlet oppslutning i komiteen, og det er i hovedsak enstemmige merknader. Det er imidlertid noen enkeltmerknader og et forslag fra Fremskrittspartiet som jeg skal kommentere litt senere.

Innstillingen gjenspeiler også at en samlet komité har vært veldig opptatt av at de omkring 20 bankene som i dag ikke har tilgang til kredittforetak, skal komme i betraktning. Komiteen ber om at det legges til rette for det.

Komiteen viser også til den alvorlige situasjonen som Island er i, og viktigheten av at Norge har en tett dialog med islandske myndigheter. Jeg er veldig glad for det initiativet som statsministeren og Regjeringen har tatt overfor islandske myndigheter, og at en nå sender over en delegasjon på embetsnivå for å skaffe mer informasjon om hva Norge eventuelt kan bidra med.

Fremskrittspartiet har helt i innspurten av avgivelsen kastet inn et forslag som de står alene om, om at bankene som benytter seg av tiltakspakken som foreslås, ikke kan iverksette bonus- og opsjonsordninger og ikke utbetale utbytte, og at statens retningslinjer for lederlønninger følges i den perioden de er inne i ordningen. Jeg ønsker Fremskrittspartiet velkommen etter. Det må ikke være tvil om hva regjeringspartiene mener om opsjoner og nøkternhet i forhold til lederlønninger og bonuser. Dette har vi vært veldig klar på ved en rekke anledninger, ikke minst da vi drøftet eierskapsmeldingen. Det kan være grunn til å minne Fremskrittspartiet på hva de uttalte i debatten og i egne komitémerknader til eierskapsmeldingen. Jeg har også moret meg med å se på hva Fremskrittspartiet har uttalt gjennom år i denne saken, der de har harselert over vårt syn på opsjonsavtaler og lederlønninger.

Regjeringspartiene har en merknad i innstillingen om at vi forventer at atferden til bankenes ledelse tar hensyn til den situasjonen vi er i. Jeg har lyst til å rose finansministeren for at hun raskt var i dialog med banknæringsorganisasjoner for å framføre Regjeringens klare budskap om måtehold både når det gjelder lederlønninger og bonuser.

Regjeringen har understreket mange ganger at det er en betydelig usikkerhet om utviklingen i et ustabilt finansmarked. Statlige myndigheter har reagert med målrettede tiltak i denne situasjonen, og har høy beredskap for å møte andre hendelser som eventuelt kan kreve nye tiltak.

Det er viktig at vi verken over- eller undermedisinerer pasienten. Begge ting kan være like galt. Med det mener jeg å si at vi må ha så mye tålmodighet og oversikt at vi setter inn tiltak som er målrettet, og som til enhver tid treffer situasjonen best. Det er mye psykologi i dette, og det er viktig at vi ikke gjennom måten vi ter oss på eller handler på, skaper unødvendig uro eller panikk i markedet. For å holde meg til sykehusterminologien er det en hardnakket lungebetennelse som startet i

USA, og som har smittet over på bl.a. det norske penge- og kredittmarkedet.

Med dette anbefaler jeg Stortinget å slutte seg til finanskomiteens innstilling.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ulf Leirstein (FrP) [13:20:56]: Jeg registrerte at saksordføreren ønsket Fremskrittspartiet «velkommen etter». Da ble jeg litt i stuss, for er det nå slik å forstå at Arbeiderpartiet har tenkt å stemme for det forslaget som Fremskrittspartiet har fremmet, og som representanten ønsker oss «velkommen etter» på? Hvis det skal være noe innhold i denne «velkommen etter»-hilsenen, må det vel da være at vi har fremmet et forslag og inntatt et standpunkt som Arbeiderpartiet angivelig alltid har hatt, og således vil det være noe underlig hvis innstillingen blir stående som en realitet i dag også og Arbeiderpartiet går imot det man angivelig ønsker oss «velkommen etter» på. Jeg bare lurer på om dette var en melding om endring i stemmegivningen fra Arbeiderpartiet, og at de nå kommer til å stemme for det de er veldig glad for at Fremskrittspartiet nå mener.

Alf E. Jakobsen (A) [13:21:41]: Først har jeg lyst til å understreke at dette er ikke strukturelle tiltak eller forhold der vi gir statsstøtte eller -garanti eller går inn med egenkapital, men dette er å tilføre likviditet på vanlige markedsmessige vilkår. Vi gjør det ikke for bankenes del, men vi gjør det rett og slett for å opprettholde arbeidsplasser, vi gjør det for å opprettholde bedrifter, og vi gjør det for at vi skal – jeg holdt på å si – få pumpet blod til hjertet slik at det fortsatt kan være eksistens. Hadde vi skullet inn på andre forhold som hadde knyttet seg til strukturelle tiltak, som de har gjort i Sverige og en del andre europeiske land for å få dette i gang, har vi sagt at da er vi veldig klar for å vurdere de tiltakene.

Vi er veldig opptatt av at dette kommer raskt i gang for ikke ytterligere å forverre den situasjonen som er. Vi mener helt klart at med det opplegget som Fremskrittspartiet har lagt, vil det skapes fullstendig panikk i markedet.

Jan Tore Sanner (H) [13:22:47]: La meg først si at jeg håper ikke dette først og fremst blir en debatt om Fremskrittspartiets ønske om at staten skal styre private bedrifter. Denne debatten bør handle om finanskrisen.

Jeg er glad for at saksordføreren understreket det viktige samarbeidet mellom regjeringspartiene og opposisjonen. Jeg vil si at selvsagt skal vi samarbeide i en så alvorlig krisesituasjon – da skal man samarbeide over partilinjene. Dette er ikke tiden for partipolitisk spill og taktikkeri, men det er tid for politisk lederskap og samarbeid. Jeg er i tvil om de tiltakene som er iverksatt, er tilstrekkelige, men jeg er glad for de tiltakene som har kommet. Jeg vil utfordre saksordføreren på viljen til både videre samarbeid over partilinjene og med opposisjonen, og også på viljen til å iverksette nye tiltak dersom det skulle vise seg nødvendig.

Alf E. Jakobsen (A) [13:23:50]: Til det vil jeg si at regjeringspartiene har vært veldig klare på at vi har en svært høy beredskap. Regjeringen har også sagt at dersom det er nødvendig med andre og nye virkemidler, er den beredt til det, og selvsagt er vi interessert i å ha et tett og nært samarbeid. Det er ikke tiden for å drive partipolitisk spill, men det er tid for at vi skal ha en samlende holdning til det spørsmålet vi står overfor. Og jeg kan gjerne gjenta: Høyre har vært veldig konstruktive i den jobben vi har gjort i finanskomiteen for å få en helhetlig innstilling i denne saken.

Hans Olav Syversen (KrF) [13:24:43]: Jeg tror jeg kunne skrive under på hvert eneste ord som saksordføreren uttalte fra talerstolen, og vil også berømme ham for den måten han har ledet komiteens arbeid i havn på. Det har vært en veldig betryggende behandlingsmåte.

Så kom representanten Jakobsen inn på eierskapsutøvelse, og det er jo slik at det er en bank som staten har en betydelig eierandel i, nemlig DnB NOR. Mitt spørsmål er: Vil representanten Jakobsen være enig i at staten som del-eier i DnB NOR nå også bør gi klare meldinger i forhold til det Jakobsen selv tok opp, nemlig opsjoner, utbytte og lederlønninger, og at det er en form for samfunnskontrakt som er mellom bankene og staten i denne situasjonen?

Alf E. Jakobsen (A) [13:25:44]: Jeg føler at Regjeringen allerede har gitt klare meldinger, enten det er den banken eller det er andre banker. Finansministeren var da hun møtte finansnæringens organisasjoner, veldig klar og tydelig i sin tale i spørsmålet om opsjoner, lederlønninger og utbytte i den situasjonen vi står oppe i, og da skilte hun ikke mellom om det var den banken vi hadde eierandeler i eller ikke. Så svaret er ja.

Lars Sponheim (V) [13:26:27]: Det er lett å returnere rosen også til saksordføreren, som har bidratt til at vi har fått en så samlet og enhetlig innstilling som vi har i dag. Det har ikke vært åpenbart hele tiden, men det er det som ligger til behandling i dag, og det skal også saksordføreren ha en stor del av æren for.

Det som kalles en krisepakke, som er til behandling i dag, og sannsynligvis får en enstemmig oppslutning, er jo ikke tiltak for å adressere alle de problemer vi nå ser tårne seg opp rundt vår økonomi og andre lands økonomi, men det adresserer en helt konkret utfordring, nemlig at bank-systemet vårt har stoppet opp, pengeflyten mellom bankene har stoppet opp. Jeg håper og tror at denne krisepakken er tilstrekkelig til å løse det ene problemet. Men alle de andre problemene som vi kan se, kan kreve av oss politikere at vi nå begynner å se litt på andre tiltak som må settes inn. Bedrifter kan få problemer, arbeidsledigheten kan øke.

Er saksordføreren beredt til å se med nye øyne også på budsjett og andre sider ved det politiske arbeidet for å gå løs på de utfordringene?

Alf E. Jakobsen (A) [13:27:29]: Vi skal behandle budsjettet på et senere tidspunkt. Jeg vil ikke gi noen løfter

på vegne av Regjeringen om hva vi skal gjøre framover, men det er helt klart at vi bør følge situasjonen nøye i forhold til de utfordringer som eventuelt dukker opp, og jeg er ganske sikker på at Regjeringen tar situasjonen like alvorlig som vi gjør her i Stortinget. Jeg vil ikke kvittere ut noe i forhold til statsbudsjettet.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:28:09]: Representanten Jakobsen hevdet at det amerikanske penge- og kredittmarkedet er uregulert. Finanskomiteen har vært på besøk i USA, og vi har besøkt bl.a. Securities and Exchange Commission, hvor vi fikk presentert det omfattende reguleringsverket som fungerer i det amerikanske finanssystemet. Man kan si at det er uklare mandater, at det er politisk overprøving av de reguleringer som eksisterer – det er korrekt. Men jeg vil gjerne vite hvor representanten Jakobsen har sine kilder fra når han kan påstå fra talerstolen at det amerikanske penge- og kredittmarkedet er uregulert.

Alf E. Jakobsen (A) [13:28:50]: Først har jeg lyst til å si at både politisk ekspertise og økonomer i USA har vært veldig klare på at det er manglende regulering som gjør at dette er ute av styring. Så ser jeg at Fremskrittspartiet har brukt en lov fra 1977 om at de føderale bankene skulle, jeg holdt på å si, ta hensyn til å gi boliglån til de med lavere eller midlere inntekter, og at det skulle være en vesentlig årsak til at en hadde mange råtne lån. La meg da si at fra 2001 er den loven brukt i veldig beskjeden grad, og de lånene som har vært misligholdt, har vesentlig ikke vært CRA-lån, men andre lån. Ett av fire lån som er misligholdt, har vært innenfor den grensen. Det er ikke det som har skapt problemet, men det er andre låneordninger i forhold til skyhøye renter.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

Ulf Leirstein (FrP) [13:30:16]: Jeg registrerte den rosen som kom fra saksordføreren også til opposisjonen, og jeg vil selvfølgelig returnere den: Saksordføreren har lagt opp et godt løp for hvordan denne saken skulle behandles. Jeg mener vi på en utmerket måte gjennom arbeidet i finanskomiteen har vist at vi er villige til å snu oss rundt og sørge for at vi i samlet flokk kan lande på noen gode konklusjoner.

Og det er nettopp i en sånn situasjon som Norge, og ikke minst verden, er i om dagen, det er viktig å vise politisk lederskap, og også viktig at vi som politikere her på Stortinget kan samle oss om noen viktige tiltak.

Det er klart at det vi behandler i dag, er en stor pakke. Vi snakker om 350 milliarder kr. Det er ikke småtteri, for å si det enkelt. Dette er tiltak som kan bedre den situasjonen vi står overfor her i landet, men det er – som mange har sagt – ikke dermed sagt at dette er det eneste tiltaket eller den eneste gangen vi må diskutere den situasjonen vi er oppe i. Hver eneste dag blir vi jo minnet på hvordan tilstanden er, ikke minst gjennom nyhetssendingene. Vi har jo bare senest i dag sett hvordan Oslo Børs faller. Det minner oss om at vi er i en

situasjon som er krevende, og som vi skal ta på høyeste alvor.

Vi har gjennom arbeidet i finanskomiteen fått til en høring, etter initiativ fra Fremskrittspartiet, og jeg har lyst til å takke både komiteens leder og komiteen for at man fort hev seg rundt og fikk på plass en høring. Da fikk vi også avklart en svakhet ved den pakken som Regjeringen hadde lagt fram, nemlig at noen banker ikke ville kunne nyttiggjøre seg de tiltakene som lå i pakken. Men gjennom gode, konstruktive samtaler i komiteen fikk vi på plass en enstemmig anmodning til Regjeringen, og jeg har registrert at Regjeringen har sagt at det selvfølgelig skal følges opp. Det synes jeg er veldig bra. Det vitner om at vi står samlet om det som er viktig i saken. Det ville vært helt uholdbart om vi hadde hatt en pakke som kanskje hadde lagt opp til en forskjellsbehandling. Det er klart at med knapp tid kan ting skje, men vi har hatt knapp tid og allikevel fått dette på plass.

Mange føler i disse tider utrygghet. Veldig mange føler utrygghet i forhold til sine arbeidsplasser og i forhold til sine boliglån. Når vi i dag er ferdige med denne pakken, begynner en annen stor og viktig jobb, som vi på mange måter også har begynt på, og det er at finanskomiteen og Stortinget skal behandle statsbudsjettet for neste år. Og nettopp i en sånn situasjon, hvor mange føler utrygghet og er bekymret, håper jeg at vi også kan se noe av den samme iveren fra posisjonen til å finne fram til gode tiltak sammen med opposisjonen. Vi vet f.eks. at det innenfor bygg- og anleggsbransjen meldes om permitteringer, vi vet at mange næringer i Norge nå sliter, og utsiktene for neste år, basert bl.a. på de prognoser som SSB har lagt fram, vitner om at vi går et tøffere år i møte. Således vil i hvert fall Fremskrittspartiet ta initiativ til, når vi nå skal behandle statsbudsjettet, at vi får fram gode forslag som kan møte denne situasjonen, og jeg håper at vi i løpet av den debatten også kan få se at posisjonen og Regjeringen er villige til å endre noe. Vi er nemlig nå i en situasjon hvor Regjeringen har lagt fram et statsbudsjett – og jeg tror selv ikke Regjeringen tror på sine egne prognoser for neste år.

Hvorfor sier jeg dette knyttet til denne saken? Jo, dette hører veldig nøye sammen. De tiltakene som Regjeringen og Stortinget skal gjøre i tiden framover, henger selvfølgelig også nøye sammen med det statsbudsjettet vi skal behandle. Fremskrittspartiet er opptatt av at vi gjennom det budsjettet kan få til ting som gjør hverdagen enklere for folk flest.

La meg avslutte med det forslaget som Fremskrittspartiet har lagt fram i denne saken. Vi har fremmet et forslag der vi ber Regjeringen utarbeide og iverksette et system som sikrer at finansinstitusjonene som benytter seg av denne tiltakspakken, ikke kan iverksette bonus- og opsjonsordninger eller utbetale utbytte utover risikofri rente, og videre at statens retningslinjer for lederlønninger følges så lenge man er inne i ordningen. Jeg har hørt at motargumentet fra dem som egentlig er for, er at dette er så vanskelig å få på plass. Jeg er meget forundret over at man har så liten tiltro til Regjeringen, og så liten tiltro til de 300–400 byråkratene i Finansdepartementet at man ikke

tror at de kan få på plass et slikt system, hvis det hadde vært Stortingets vilje. Det er for svakt at man, som saksordføreren sa, ønsker Fremskrittspartiet velkommen etter, men likevel kommer til å stemme imot det forslaget man angivelig er veldig for. Hvis Stortinget ønsker å ha et sånt system på plass, så kan vi få til det, i likhet med andre land. Jeg har ikke hørt fra andre land at de krisepakkene som der har blitt behandlet, har blitt betydelig forsinket av at man nettopp stiller slike krav som Fremskrittspartiet ønsker. Så hvis det ikke bare skal være tom retorikk, oppfordrer jeg dem som faktisk er enig i det forslaget Fremskrittspartiet har fremmet, om å stemme for forslaget. Hvis ikke har man ingen troverdighet på dette området.

Jeg tar til slutt opp Fremskrittspartiets forslag.

Gunn Olsen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Ulf Leirstein har tatt opp det forslaget han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Alf E. Jakobsen (A) [13:35:43]: Denne tiltakspakken inneholder grep som tilfører finansmarkedet likviditet. Pakken er ikke en subsidie, og kan vise seg å være lønnsom for Norges Bank. Likevel hjelper den markedet ut av den vanskelige tillitskrisen som markedet er i i dag.

Fremskrittspartiets formann har sagt at denne krisepakken finansieres av skattebetalernes penger, og at det er bankkundene som må betale. Jeg har også hørt Fremskrittspartiets formann si at det er en dårlig ordning fordi – hun uttrykte seg vel slik: For hver krone man kjøper statlige obligasjoner for, så får man bare 90 øre igjen. Dette kan det være grunn til å få klarlagt. Kan Fremskrittspartiet klargjøre hvem de mener egentlig tar kostnaden for dette? Står de i motstrid til hverandre?

Ulf Leirstein (FrP) [13:36:47]: Nå er ikke jeg formann i Fremskrittspartiet, men jeg skal selvfølgelig svare på vegne av Fremskrittspartiet. Det kan ofte bli litt pussig når en representant for et annet parti skal prøve å beskrive hva vår formann har sagt. Det er selvfølgelig dømt til å gå galt. Men ok, la oss forholde oss til hva som er realitetene i saken.

Fremskrittspartiet konstaterer, og det er viktig – og det tror jeg faktisk folk flest er enig med oss i – at det tross alt er storsamfunnet som nå stiller opp. Staten stiller opp. Det er en gigantisk pakke på 350 milliarder kr, som faktisk er like stor som hele vårt trygdebudsjett og helsebudsjett til sammen på ett år. Det er en stor pakke. Hvis det var sånn at dette ikke var å bidra på en positiv måte, ville jo heller ikke næringen benyttet seg av pakken.

Det er klart at man stiller opp, og det er klart at man tar en form for risiko – i proposisjonen står det at Regjeringen dog anser den risikoen for liten. Men man tar en risiko, og det er ikke da galt at vi når en nå sikrer at disse bankene får innlån, får kapital – som bl.a. kan slå ut i bonusordninger for direktører på et senere tidspunkt – allerede nå sier at skal man benytte seg av pakken, ønsker vi ikke at den type bonusordninger skal benyttes.

Svein Flåtten (H) [13:38:04]: Av alle Europas krisepakker er den som Sosialistisk Venstrepartis finansminister i Norge har lagt frem, den som er mest markedsmessig og ikke koster skattebetalerne noe.

Så registrerer jeg at oppi dette ønsker Fremskrittspartiet å styre lønnen i private bedrifter. Jeg forstår godt at Fremskrittspartiet gjerne vil endre på den politikken som de alltid har ført på dette området. Det må de jo gjerne få gjøre. Høyre står der vi alltid har stått: Private bedrifter skal selv bestemme dette.

Men det som er spørsmålet mitt, er følgende: Hvorfor finner Fremskrittspartiet at denne krisetiden, hvor det viktige er å hjelpe banker, finansinstitusjoner og næringsliv, er den riktige tid for å ta opp en sak om å endre politikken sin i forhold til styringen av lønssystemer i private bedrifter?

Ulf Leirstein (FrP) [13:39:05]: Jeg registrerte tidligere i dag at Høyres finanspolitiske talsmann var opptatt av at denne debatten ikke skulle bli en debatt om Fremskrittspartiets forslag i saken, men jeg er jo veldig glad for at Svein Flåtten da gir oss anledning til nettopp å fokusere på dette forslaget, selv om det er mange andre deler av saken som også er viktig.

Det er ikke slik at Fremskrittspartiet har endret politikk. Private selskaper som står på egne ben, og som styrer seg i normale tider, må selvfølgelig kunne bestemme sine egne regler og lønninger og bonusordninger. Det har vi ikke noe problem med. Men nå kommer man jo faktisk og ber staten om hjelp. Det er jo den situasjonen vi er i – altså, staten må faktisk stille opp! Det er vel derfor vi har en krisepakke som vi behandler i dag, og som vi skal få på plass. Så er det selvfølgelig slik at det også har en kostnad for dem som skal benytte seg av den.

Det er helt naturlig, synes vi, at vi kan stille noen krav. Men dette er en frivillig ordning. De banker som ikke ønsker å benytte seg av ordningen, ønsker selvfølgelig heller ikke Fremskrittspartiet å blande seg opp i styringen av. Det står jo også i det forslaget som vi har fremmet.

Magnar Lund Bergo (SV) [13:40:15]: For drøyt et år siden strammet Regjeringen inn på bonuser og bruk av opsjoner i statseide bedrifter. I den sammenheng uttrykte Fremskrittspartiets representant i salen:

«Man har sett en offentlig ydmykelse av topledere i Norges viktigste selskaper. Man kan stille spørsmål om hvem som vil bli leder i slike selskaper hvis man skal gjennomgå den typen offentlige ydmykelser. Det er blitt en detaljstyring av lønns- og bonusordninger for ledere i de store selskapene.»

Mener Fremskrittspartiet fortsatt at det er forbundet med ydmykelse og detaljstyring når politikere uttaler seg om lønn og bonuser i store selskaper, f.eks. i finanssektoren?

Ulf Leirstein (FrP) [13:41:03]: Det er meget mulig at noen kan oppfatte det slik, i hvert fall i en situasjon hvor det er veldig styringsinteresserte politikere fra sosialistisk side som hele tiden uttaler seg om forhold i private bedrif-

ter som ikke har noe med staten å gjøre. Det registrerer vi fra tid til annen.

Men det som er så pussig i den situasjonen vi har kommet opp i, at her skal staten stille opp, og vi vil gjennomføre en tiltakspakke som alle er enige om – og så sier Fremskrittspartiet at da er det kanskje naturlig at vi stiller noen krav. Men da vil de partiene som ellers alltid liker å blande seg inn, plutselig ikke blande seg inn. Så jeg føler at det er ikke jeg som er svar skyldig. Jeg føler heller at representanten Lund Bergo faktisk bør tenke gjennom om han kommer til å ha god samvittighet når han her i dag etter avstemningen mest sannsynlig har stemt ned Fremskrittspartiets forslag og skal forklare det for sine egne velgere.

Lars Sponheim (V) [13:42:01]: Dette reiser grunnlag for noen spørsmål av mer prinsipiell karakter, for det er jo slik at den pakken som vedtas i dag, er en helt forretningsmessig, markedsbasert pakke. Det er ikke slik som man kan få inntrykk av, at det norske folk har startet en kronerulling til bankene og forsaker mye. Tvert imot – dette er butikk for staten. Man har et produkt å selge til bankene, som er enorm sikkerhet, og det tar man seg betalt for. I den grad det er noe risiko, tar man seg godt betalt for å bære den risikoen.

Det betyr at staten agerer i markedet med private bedrifter. Og da reiser altså Fremskrittspartiet en helt ny problemstilling. For å få lov til å handle med staten i et helt ordinært, velfungerende marked må man samtidig inn og styre motparten, de private bedrifter som handler med staten – i dette tilfellet hvordan styret skal bestemme hvordan de skal avlønne sine ledere. Hvis man overfører det prinsippet, er det egentlig ingen grenser for hvor man kan begynne å bruke det. Det blir jo slik at den som handler med staten, må gjøre sånn og sånn og sånn – holde seg med kona og oppføre seg skikkelig, holde seg med lav lønn, og jeg vet ikke hva man skal diktere. Er det en ny linje Fremskrittspartiet nå har tenkt å videreføre?

Ulf Leirstein (FrP) [13:43:07]: For å si det forsiktig var vel det å dra det en smule vel langt.

Jeg tror nemlig at utgangspunktet er feil, og da blir også ofte resultatene feil og konklusjonene feil. Jeg registrerte at representanten Sponheim sa «i et helt ordinært, velfungerende marked». Det er jo det vi ikke har! Vi har jo ekstraordinære tider som gjør at vi nå må stille opp i forhold til disse statsobligasjonene og komme med tiltak i denne pakken, som til og med har blitt kalt krisepakken. Vi er jo i en ekstraordinær situasjon, og i en ekstraordinær situasjon må det faktisk være lov å stille ekstraordinære krav og gjøre ting i forhold til det. Så jeg føler bare at vi rett og slett er politisk uenige om det. Men utgangspunktet her er jo at det ikke er et ordinært, velfungerende marked om dagen. Det er noen utfordringer der ute der vi stiller opp gjennom denne pakken, og vi ønsker da å stille noen krav tilbake. Jeg tror folk flest kommer til å oppleve det som ganske urimelig når Stortinget enstemmig vedtar den pakken – og noen som da nyttiggjør seg den, opplever å få store bonuser osv.

Jeg tror folk flest er enig med Fremskrittspartiet i denne saken.

Rolf Terje Klungland (A) [13:44:17]: La meg komme Fremskrittspartiet i forkjøpet og si at det er synd på Fremskrittspartiet. Alle er uenige med Fremskrittspartiet. Men det som det kanskje er mest synd på Fremskrittspartiet for, er at de ikke skjønner hvor vanvittig populistisk det forslaget de i dag fremmer, er.

Under eierskapsdebatten sa Fremskrittspartiet at en skulle bruke aksjelovgivningens rollefordeling mellom selskapenes styrende organer og de som hadde ansvaret for lønns- og incentivordninger. I dag foreslår Fremskrittspartiet at de som benytter seg av ordningen med statens pakke, ikke skal ta opsjoner, ikke skal ha bonus – de skal rette seg etter lederlønnsordningene, som Fremskrittspartiet var imot, og de skal ikke ta ut utbytte utover risikofri rente. Det gjør jo aluminiumsindustrien i forhold til Statkraft, og avisene gjør det i forhold til momsfristak og prestestøtte. Mener Fremskrittspartiet at det som de foreslår, også skal gjelde for dem?

Ulf Leirstein (FrP) [13:45:21]: Svaret er nei, og jeg har lyst til å utdype det.

Jeg registrerte at representanten startet med å si at det forslaget vi nå fremmer, er populistisk. Å hevde det må selvfølgelig stå for representantens regning. Da konstaterer jeg at man samtidig stempler en del meget sentrale personer i norsk fagbevegelse som populistiske. Veldig ofte er representanten Klungland enig med representantene fra fagbevegelsen, der han også har en fortid.

Jeg bare konstaterer at i denne saken er faktisk Fremskrittspartiet på linje med representanter for en del av fagbevegelsen, og vice versa. Det må plage representanten Klungland, går jeg ut fra, men at han også valgte å stemple dem som populistiske, synes jeg er interessant, og jeg merker meg det.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

Jan Tore Sanner (H) [13:46:32]: Finanskrisen kaller på politisk lederskap, men også på samarbeid – samarbeid mellom myndighetene, med næringslivet og mellom de politiske partiene. Politisk spill, taktikkeri og partipolitisk retorikk hører ikke hjemme i en situasjon der den internasjonale finanskrisen ruller over kloden, hvor børsene stuper og banker går overende.

Situasjonen er alvorlig – også her hjemme. Vår oppgave som politikere er å bidra til at frykten i markedet kan erstattes med tillit. Det er helt avgjørende at bedrifter og enkeltpersoner har tillit til bankene, og at bankene har tillit til at det politiske system forstår alvorret og handler deretter. Vi må også bidra til å skape en helt nødvendig tillit til og tro på fremtiden i en vanskelig situasjon.

Bankene utgjør selve nervesystemet i vårt økonomiske liv. Fungerer ikke bankene, stopper det meste opp og erstattes med frykt og usikkerhet. Jeg har ikke tall på hvor mange henvendelser jeg fikk fra små og store bedrifter

over hele landet om den dramatikken mange opplevde i dagene før Regjeringen handlet.

De siste dagene og ukene har vært dramatiske – kanskje mer dramatiske enn det mange har tatt inn over seg. Lån mellom bankene stoppet opp, og utlån til bedrifter stoppet nesten opp. Fikk den situasjonen fortsette, kunne det få konsekvenser for lønnsutbetalinger, det ville gått ut over nyinvesteringer i bedrifter og arbeidsplasser, og det kunne ha gitt et krakk i boligmarkedet.

Krisen startet for mer enn et år siden, og den eskalerte i begynnelsen av september da Fannie Mae og Freddie Mac ble satt under offentlig administrasjon, og da Lehman Brothers gikk konkurs. Etter det så vi hvordan bankkrisen spredte seg til hele Europa, hvor særlig vårt broderfolk på Island er rammet. Mandag 6. oktober avsluttet den islandske statsministeren sin dramatiske tv-tale med å henvende seg til Den allmektige.

Dagen etter la finansministeren frem budsjettet for 2009 uten å legge frem noen tiltak for å bedre situasjonen i pengemarkedet. Vi fikk derimot høre at budsjettet var tilpasset situasjonen i norsk økonomi. I ettertid har det vist seg å være helt galt. I tillegg bidrog passiviteten til at mange, inklusiv Høyre og resten av opposisjonen, stilte spørsmålet om Regjeringen forstod Alvoret.

Selv om vi mente at tiltakene kom sent, fortjener finansminister Kristin Halvorsen og Norges Bank honnør for de forslagene som vi i dag behandler. Mens andre land har måttet gå inn med rene støttetiltak, har Regjeringen lagt frem en løsning som er markedsbasert.

Det er i dag uvisst om tiltakene er tilstrekkelige. Det er derfor helt avgjørende at myndighetene fortløpende vurderer behovet for nye tiltak.

Høyre har gått inn i denne saken med det mål å finne løsninger sammen med andre partier, som kan sikre at vi har fungerende banker over hele Norge. Det er derfor verdifullt at finanskomiteen gjennomførte en ekstra høring hvor hele bredden av små og store banker kunne komme med innspill på forslag til pakke fra Regjeringen. Vi ble informert om at 20 av 122 sparebanker ikke kunne nyttiggjøre seg de fremlagte virkemidlene. Høyre er derfor glad for at vi fikk til endringer som innebærer at alle bankene skal sikres muligheten til å kunne benytte seg av virkemidlene.

Jeg er glad for at et samlet storting gir klart uttrykk for sin vilje til å stille opp for vårt broderfolk på Island.

I kjølvannet av tiltakspakken har vi fått en debatt om lederlønninger, utbytte og bonuser. Det er en viktig debatt, men det er viktig at man ikke generaliserer. Når enkelte opptrer uklokt, betyr det ikke at alle gjør det. De fleste bankansatte og ledere i små og store banker landet over er hardt arbeidende og slett ikke griske folk på jakt etter bonuser. De som nå forsøker å slå politisk mynt på at enkelte har helt urimelige ordninger, bør tenke igjen om at man raskt stempler en hel gruppe ansatte i våre banker.

Mest oppsikt har det skapt at Fremskrittspartiet har fremmet forslag om at de bankene som benytter seg av tiltakene, får statlige begrensninger på lønns- og utbyttepolitikken. Det forslaget støtter ikke Høyre, men vi forventer selvsagt at bankenes ledelse tar samfunnsansvar og unngår

urimelige lønnstillegg og bonusordninger i den situasjonen vi nå er i.

Man kan ha ulike prinsipielle holdninger til politiske og statlige inngrep i private bedrifters lønnsystemer, men det er grunn til å legge merke til at alle de andre borgerlige partiene og regjeringspartiene avviser forslaget. For det første fordi forslaget ville ha medført en utsettelse av hele tiltakspakken med de alvorlige konsekvensene det ville få for tilliten til tiltakene. For det andre fordi den norske tiltakspakken ikke innebærer statlig støtte til bankene. Jeg har forståelse for at andre land som går inn med direkte statlig støtte, også stiller krav. Men å gjøre det i forhold til de norske tiltakene, skaper et helt feil bilde av de virkemidlene vi i dag behandler.

Veksten hos våre handelspartnere blir null eller negativ i 2009. SSB har spådd nærmest en halvering av veksten, til rundt 1 pst. i Norge. Andre mener at veksten kan stoppe helt opp. Det betyr en ledighet på over 100 000 i starten av 2010. Eksporten og råvareprisene kan gå kraftig ned, og vi har ennå ikke sett «lyset» etter finans- og bankkrisen ute. Det kan få verre ringvirkninger for kommuner, eksportbedrifter, annen industri og resten av økonomien.

SSB henger sine dystre, men ikke dramatiske tall på at oljeprisen holder seg oppe, og at renten går raskt ned, i tillegg til at man klarer å stabilisere finansmarkeder ute og hjemme. Fasiten har ingen i dag. Det er derfor helt nødvendig at vi i tillegg til de pengepolitiske virkemidlene får et statsbudsjett som skaper trygghet for hjem og jobb. Jeg har ikke tenkt å ta budsjettdebatten i dag, men bare gjøre det helt klart at det er behov for store endringer i Regjeringens budsjett dersom en skal bidra til å skape trygghet for jobbene utover i 2009. Krisen er ikke over med de tiltakene som vi nå behandler. Dette er kun det første av mange helt nødvendige skritt.

Markedsøkonomien som grunnleggende økonomisk struktur har vist seg planøkonomien overlegen. Det betyr imidlertid ikke at markedsøkonomien er selvregulerende og feilfri – tvert imot må markedssvikt korrigeres, og markedsøkonomien må reguleres slik at konkurransen kan sikres og spillereglene overholdes.

De siste 25 til 30 år har økonomien – ikke bare i vår del av verden, men i store deler av verden – blitt liberalisert. Globaliseringen bidrar til vekst, utvikling og velferd. Økt handel over landegrensene har bidratt til å løfte mange millioner mennesker ut av fattigdom.

Det store bildet er at globaliseringen er en positiv utvikling, men samtidig stiller den oss overfor nye utfordringer. Finanskrisen viser at økonomien nå er globalisert, og at sammenbrudd ett sted – i denne sammenheng i USA – raskt sprer seg til hele verden. Vi har også sett hvordan jaget etter størst mulig avkastning fører til at noen aktører tar for stor risiko, som ikke bare rammer dem selv, men også andre, og noen aktører er villig til å bryte regler kanskje fordi risikoen for å bli tatt er for liten, men også fordi muligheten for gevinst er stor.

Gang på gang blir vi minnet om at politikken er på etterskudd, og at mangelen på overnasjonalitet svekker vår evne til å sikre spillereglene på det økonomiske området. Svaret er mer samarbeid, ikke mer proteksjonisme. Sva-

ret er bedre regulering, ikke mer regulering. Svaret er mer kontroll, ikke mer styring. Høyre har ved flere anledninger pekt på at en liberalisert økonomi krever et sterkt kredittilsyn. Selv om vi i Norge har gode tilsynsordninger, tror jeg at erfaringene fra finanskrisen vil være at vi også i Norge må styrke våre tilsyn.

Situasjonen vi står opp i, er krevende, men med politisk lederskap og samarbeid mener jeg at vi bidrar til å gjenskape tilliten både til det finansielle systemet og til det politiske systems evne til å finne løsninger.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Reidar Sandal (A) [13:55:46]: Eg vil gjerne gi representanten Sanner og Høyre honnør for holdninga til og arbeidet med den tiltakspakken som vi no drøftar i Stortinget.

Så til eit tema som representanten Sanner òg nemnde i innlegget sitt. Høyre har opna for å samarbeide med Framstegspartiet i regjering. I enkelte saker finst det nok divergerande oppfatningar desse partia imellom, men i synet på marknadskreftene har dei stått fram med samanfallande oppfatning. I alle fall har svært mange av oss oppfatta det slik.

I innstillinga går Framstegspartiet bort frå dette samanfallande synet, og vil stille krav til avlønning i selskap som gjer bruk av tiltaka i pakken. Kva er representanten Sanner sin kommentar til denne populistiske haldninga som Framstegspartiet gir uttrykk for i denne saka?

Jan Tore Sanner (H) [13:56:52]: Det redegjorde jeg vel for i mitt innlegg. Jeg ser ingen grunn til at staten skal gå inn og styre lønns- og utbyttevilkårene i private bedrifter når vi i dag vedtar en tiltakspakke som bygger på helt markedsmessige vilkår. Det er ikke grunnlag for å stille den type krav i forhold til den pakken vi i dag vedtar.

Men når det er sagt, er jeg opptatt av at den debatten vi skal ha i dag, bør dreie seg om mer enn Fremskrittspartiets forslag. Vi står opp i en veldig alvorlig finanskriser, bankkrise, i Europa som vi også har sett spre seg, og som gir ringvirkninger i Norge. Og da mener jeg at det er tiltakene vi bør diskutere og ikke innspillene fra Fremskrittspartiet, som egentlig ikke har noe med denne debatten å gjøre. Men jeg takker for rosende omtale fra Sandal. Jeg er opptatt av at det i den alvorlige situasjonen vi nå er i, skal samarbeides over de tradisjonelle skillelinjene. Det er nødvendig for å gjenskape tilliten til systemet.

Heikki Holmås (SV) [13:58:07]: I denne debatten er jo vi og Høyre i all hovedsak enige om de store linjene. Vi er riktignok litt klarere i å stille krav til lederlønningene enn det Høyre er villig til på det nåværende tidspunkt, men jeg har hørt mange Høyre-folk si at de er enig i Regjeringens politikk også på det området.

Men jeg kunne ikke – i en situasjon der markedsliberalismen er inne i en av sine største kriser, og der markedsfundamentalismen har utspilt seg på verdens børser de siste årene – la en lettvinthet som at markedsøkonomien er planøkonomien overlegen stå uimotsagt. Det kan

ikke være slik at Jan Tore Sanner mener at et markedsbasert helsesystem, som de helseforsikringer vi ser i USA, er overlegent det norske planøkonomiske helsesystemet, der vi betaler i fellesskap og får igjen helsetjenester etter behov. Eller at pensjonssystemet, det markedsbaserte pensjonssystemet som man har i USA, der folks pensjoner nå kollapser, er overlegent den norske folketrygden, der vi betaler inn og organiserer disse tingene i fellesskap.

Jan Tore Sanner (H) [13:59:17]: Hvis representanten Heikki Holmås og SV hadde vært like opptatt av å sette grenser for staten som vi er av å sette grenser for markedet, så tror jeg vi hadde kommet ganske langt. Jeg mener at ikke alle oppgaver kan løses i markedet. Markedet er effektivt, det utnytter ressursene på en god måte. Konkurransen er til beste for forbrukerne. Men selvsagt må det settes grenser for markedet. Det er en del goder hvor markedet ikke egner seg som løsning. Det gjelder pensjon, det gjelder helse, det gjelder en del av de grunnleggende tjenestene som samfunnet skal gi. Men når det gjelder selve den økonomiske utviklingen, evnen til å skape vekst, utvikling og velferd, er det ikke noen tvil om at markedsøkonomien er planøkonomien overlegen. Men, som sagt, markedsøkonomien må reguleres for at man skal skape konkurranse og forutsigbare vilkår.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [14:00:25]: Representanten Sanner uttalte at statsbudsjettet var utdatert med hensyn til prognoser. Det er helt korrekt. Jeg lurar da på om Høyre vil fremme egne forslag om satsing på infrastruktur, eller om de bare skal fortsette å klage over at prognosene er gale, og at de ikke vil legge frem alternative forslag om satsing på infrastruktur, oppussing av skolebygg, osv. Høyre er ofte gode på retorikk, men det er sjelden vi ser konkrete forslag – eller de stemmer mot Fremskrittspartiets forslag når vi fremmer den type forslag her i Stortinget.

Så mitt andre spørsmål til representanten: Sanner hevdet at det var helt umulig å underskrive en avtale om bonusstopp for finansstoppene, fordi avtalen da ville bli forsinket. Hva kommer det av at ikke finansinstitusjonene kunne skrive under en slik avtale, parallelt med at man drar nytte av ordningen? Er det noe spesielt prinsipielt som gjør at det må ta lang tid før de kan slutte seg til en slik begrensning av bonuser?

Jan Tore Sanner (H) [14:01:22]: Det første spørsmålet synes jeg, med all respekt, ikke hører hjemme i denne debatten, når vi diskuterer finanskrisen og ikke Høyres alternative budsjett. Men når spørsmålet først stilles: Ja, selvsagt kommer Høyre til å fremme forslag om økt satsing på vei, på infrastruktur, på kunnskap – på skattelettelser, Tybring-Gjedde. Der er jeg sikker på at Høyre og Fremskrittspartiet trekker i samme retning.

Når det gjelder det andre spørsmålet, må jeg bare være ærlig og si at jeg mener at Finansdepartementet og Norges Bank nå skal bruke all sin arbeidskraft på å sørge for at vi har et velfungerende bankvesen over hele Norge. Jeg ser ingen grunn til at finansminister Kristin Halvorsen skal in-

struere sine medarbeidere til å bruke tid på å styre lønnsutvikling og utbytte hos bankene. Det bør de ikke bruke tid på nå. De bør bruke tiden til å gjenskape tilliten til vårt banksystem. Det er viktig for oss som forbrukere, og det er viktig for bedriftene og arbeidsplassene.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:02:30]: Jeg syns det var hyggelig å høre det representanten Sanner sa om markedsøkonomien. Den er ikke sjølregulerende. Den er ikke feilfri. Den må reguleres, og vi må sikre at spillereglene følges. Jeg er veldig glad for det.

Kjernen i en sosial markedsøkonomi er nettopp det som her er sagt. Uten regulering får en ikke konkurranse. En får monopoler, og en får pyramideorganisering. Spissformulert kan en si at konkurranse er et statsprodukt. Det er noe staten må sikre at konkurransen er, ellers får vi det som er konsekvensene i det kjente monopolspillet.

Det som Sanner peker på, er det internasjonale og det nasjonale ansvaret knyttet til den situasjonen vi er oppe i. De reguleringsmekanismer som vi har hatt, har tydeligvis vært for dårlige. Vil Høyre nå også se på det internasjonale regimet for valutastabilitet og sikre at det fungerer bedre, som et resultat av denne krisa?

Jan Tore Sanner (H) [14:03:35]: Høyre ønsker også å melde Norge inn i EU, slik at vi kan bidra i et overnasjonalt samarbeid, hvor man vil ha en helt annen mulighet til å sikre at vi har internasjonale spilleregler som gjør at politikken ikke konsekvent kommer på etterskudd av økonomien. Det er åpenbart i den situasjonen vi nå er i, at økonomien er globalisert, men at politikken ikke følger med. Det er ganske enkelt fordi vi ikke har overnasjonale organer som kan sikre internasjonale spilleregler for de økonomiske utøverne.

Gjermund Hagesæter (FrP) [14:04:33]: Den pakka som vi har til behandling i dag, er sjølv sagt absolutt nødvendig å få vedteken. Grunnen til det er at det blei vanskeleg for norske finansinstitusjonar å sikre seg langsiktig finansiering, og dersom ein fekk finansiering, måtte ein betale ei skyhøg rente. Her går altså staten inn og sikrar finansiering til ei langt, langt lågare rente enn det den ordinære marknaden var villig til å tilby. Samtidig tek staten på seg ein risiko som ein i dag ikkje veit storleiken på. Men uansett prisar staten denne risikoen langt lågare enn det den ordinære marknaden gjer.

Likevel hevdar representanten Sanner at dei låna som staten yter, er marknadsbaserte, og at ein derfor ikkje kan stille vilkår når det gjeld desse låna, i form av bonusavståingar osv. Då er mitt spørsmål: Då må vel det bety at den ordinære marknaden tek feil, og at det er staten som er den perfekte institusjonen til å måle kva som er riktig marknadsrente?

Jan Tore Sanner (H) [14:05:43]: Jeg er ikke helt sikker på om jeg forstod spørsmålet. Men det er helt åpenbart at hadde det vært slik at pakken hadde innebåret noen form for støtte, måtte vi også ha bevilget penger eller avsatt midler. Det gjør man ikke, og det understreker at dette

er en pakke med virkemidler som er på markedsbaserte vilkår. Vi vil som lånekunder få glede av disse ved at markedsrenten blir lavere enn hva den ellers ville ha blitt.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Heikki Holmås (SV) [14:06:32]: I natt innrømmet USAs tidligere så mektige sentralbanksjef Alan Greenspan at han tok feil. Han trodde aldri at bankene i USA kunne gå så dårlig som det de gjør nå, og bli så lite solide som det de har vist seg å være. Han sa at han tok et delansvar for at de lange, lave rentene hadde bidratt til den boligboblen og den finansboblen vi har sett der borte, og han innrømmet at dereguleringen av markedet på 1990-tallet ikke førte til at markedets usynlige hånd skapte vekst og velstand for alle. Kapitalistiske investorers uhemmede grådighet gav skyhøye lønninger, bonuser og opsjoner for topplederne og ruin for de ca. 5 millioner amerikanerne som forventes å miste hus og hjem. Gevinsten privatiseres. Gjelden betales av fellesskapet. Det er kapitalismens realitet i USA anno 2008.

I Norge har ikke bankene de samme problemene. Vi er bedre rustet, av fire forskjellige grunner: Noen lærte av den forrige bankkrisen vi hadde på 1980- og begynnelsen av 1990-tallet, da mange, mange fortvilte familier på en hjerterå måte mistet hus og hjem gjennom tvangssalg. Det andre er at vi regulerer bankene våre bedre enn det de gjør i USA. Det tredje er at vi har en rente som kan settes ned, som gjør at vi kan møte motgangstidene vi forventer at smitter over til Norge. Det fjerde er at vi har overskudd som kan brukes til å sørge for at arbeidsløsheten ikke biter seg fast. Men vi har faresignaler her hjemme også. Utlånene til folk har mer enn doblet seg de siste årene, og vi har mange unge som nå er i faresonen fordi de har lånt til langt over pipen.

Høyresiden satset i sin regjeringsperiode på skattelette og lav rente for at folk skulle låne penger for å få hju-lene i gang. Det er lett å se at dette kan ha vært den underliggende årsaken til den boligboblen som dessverre kanskje er skapt de siste årene.

I høringen tok både Gjødrem og Cappelen til orde for mer fastrente og mente at den måten vi har styrt boligsektoren på, har ført til de krisene som vi har sett komme med omtrent 20 års mellomrom. Etter at Lehman Brothers gikk konkurs, steg renten på de pengene som bankene låner fra hverandre, og det stoppet opp. Det truet folk som skulle låne penger til boligkjøp, og det truet bedrifter som trengte penger til investeringer. Den flyten i markedet fikk vi i gang igjen, og renten fikk vi ned da Regjeringen la fram sin tiltakspakke. Fordi Regjeringens politikk virker, avblåste Nordea og DnB NOR sine varslede renteøkninger, noe som betyr at en familie som har omtrent 2 mill. kr i lån, får 1 000 kr mindre i renteutgifter i måneden.

Det vi ser, i den situasjonen som vi er oppe i, er at Regjeringen fører en politikk som virker. Det bidrar til at vi skaper stabilitet og ro og framtidsutsikter her i landet, mens markedsliberalistene er taperne. Markedsfundamentalismen er død, og Fremskrittspartiet endrer sitt partiprogram i forståelse med denne virkelighetsoppfatningen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Svein Flåtten (H) [14:10:50]: Jeg skjønner av representantens innlegg at det er USA og den forrige regjeringen i Norge som stort sett har ansvaret for det som nå har skjedd.

Jeg har lyst til å bringe representanten litt tilbake fra festtalene og til den situasjonen vi har i Norge. Vi har med denne krisepakken kanskje avklart en del innen bankvesenet, men mye tyder på at vi får betydelige nedgangstider som kommer til å slå inn i realøkonomien, som betyr at vi får dårligere resultater for bedriftene, at arbeidsplasser kommer til å bli nedlagt, osv. Spørsmålet mitt til Holmås er da følgende: Mener han fortsatt – jeg hørte at han skrøt av budsjettet som ble lagt frem den 7. oktober – etter at han nå ser hvilken vei dette går, at budsjettet er godt tilpasset situasjonen, som har vært et mantra fra regjeringspartiene?

Heikki Holmås (SV) [14:11:53]: Ja, jeg mener det. Men jeg mener også at vi er nødt til å se på den økonomiske utviklingen videre etter hvert som nye prognoser blir produsert. Statistisk sentralbyrå framla en prognose som var veldig optimistisk, før vi la fram vårt eget budsjett. Så la vi fram vårt eget budsjett, som lå midt mellom den prognosen og den prognosen som Statistisk sentralbyrå la fram litt senere, som var mer pessimistisk.

Vi vet at Norges Bank neste onsdag kommer med en ny prognose for rentene i tiden framover. Vi har ikke tenkt å sette i gang med skattelettelser og veldig, veldig lave renter sånn som den forrige regjeringen gjorde. Vi vil ha lavere renter enn det vi har nå. Så vil vi sørge for investeringer i jernbane, vedlikehold, skole, utdanning og velferd for folk for å unngå at arbeidsløsheten biter seg fast.

Ulf Leirstein (FrP) [14:13:00]: Det var et voldsomt utfall fra representanten Holmås mot markedet. Det kom for så vidt ikke som noen bombe verken på meg eller på tilhørerne, går jeg ut fra, at representanten Holmås ikke har noen stor tiltro til markedet. Det kom jo fra et parti som har en nestleder som mener at Oslo Børs bør avvikles umiddelbart. Men ok, la den debatten ligge.

Med tanke på at man er så negativ og skeptisk til markedet, registrerte jeg at i den debatten vi hadde tidligere i dag, påstod man at denne pakken som denne regjeringen framlegger – en regjering som SV er en del av – er en markedsbasert løsning, man baserer seg på markedet. Det er en markedsstilpasset løsning som Regjeringen legger fram i denne krisesituasjonen. Hvordan kan det ha seg da, hvis man mener at markedet har skylden for alt her, at man baserer seg nettopp på at det samme markedet skal løse krisen? Hvordan kan representanten Holmås stå inne for det?

Heikki Holmås (SV) [14:13:50]: Jeg er ikke motstander av markedet. Jeg er veldig glad for at markedet har gitt oss f.eks. iPhone, iPod og andre ting som er bra. Men jeg er, i motsetning til Fremskrittspartiet, ikke tilhenger av at markedet skal styre helt uten inngripen, som det står i Fremskrittspartiets program, rett og slett fordi det å slip-

pe markedet helt fri, som bl.a. har skjedd innenfor deler av finanssektoren i USA, har skapt en enorm boble som nå truer med å ramme vanlige folk både i USA – som allerede rammer vanlige folk i USA – og i Norge i form av høyere renter og høyere arbeidsløshet.

Det er altså sånn at markedsfundamentalistene tror på markedets usynlige hånd. Jeg synes at Joseph Stiglitzs utsagn er bedre, nemlig at når det virker som om markedets hånd er usynlig, kan det hende at det rett og slett er fordi den ikke finnes.

Hans Olav Syversen (KrF) [14:14:56]: Jeg skjønner at representanten Holmås benytter både innlegg og enhver replikk til et slags markedsliberalistisk oppgjør, og det høres ut som han trives med det.

Mitt spørsmål dreier seg om de antydningene som Heikki Holmås kom med, om en mulig budsjettrevisjon. Jeg spør: Hvis det er slik at de prognosene som Norges Bank kommer til å levere neste uke, er noe i nærheten av de prognosene som SSB leverte for kort tid tilbake, betyr det da at vi kan forvente en revisjon av budsjettet fra Regjeringens side?

Heikki Holmås (SV) [14:15:35]: Jeg sier ikke noe annet enn det både finansministeren og statsministeren tidligere har sagt, nemlig at utgangspunktet er at vi følger de oppsatte planene for revisjon. Med andre ord: Nå tar vi budsjettet slik som det foreligger her, og så tar vi revidert nasjonalbudsjett til neste år. Men vi følger selvfølgelig utviklingen og er opptatt av å bruke budsjettet og budsjettvirkemidler, altså penger fra staten, for å sørge for å holde arbeidsløsheten nede eller løse andre problemer som måtte oppstå. Denne tiltakspakken vi nå kommer med overfor bankene, var f.eks. ikke inne i budsjettet. Tvert imot er dette noe som kommer på toppen av budsjettet. På samme måte vet representanten Syversen at i årets budsjett, i budsjettet for 2008, kom vi med nye hundretalls milliarder til sykehusene da vi skjønnte at det var behov for det, allerede tidlig på året. Så vi har tenkt å følge det vi sier, og holde det vi lover, nemlig å sørge for å følge med og komme med tiltak for å hindre arbeidsløsheten i å gå opp. Men akkurat når og hva det er behov for, kan jeg ikke si her og nå.

Gjermund Hagesæter (FrP) [14:16:42]: Det har i denne debatten blitt sagt at vi er inne i ein ekstraordinær situasjon; det er ekstraordinær bevegelse i kapitalmarknadene. Det som skjer no, var ganske utenkjeleg for berre seks–tolv månader sidan. For eksempel at ein stor finansinstitusjon som Lehman Brothers skulle gå over ende, var det veldig få som føresåg.

Så seier representanten Holmås at dei låna vi yter her, er det nesten ingen risiko med. Derfor har ein også ei veldig låg rente, som er marknadsbasert og ikkje på nokon måte subsidiert.

Når ein baserer desse analysane på at risikoen er heilt minimal, er mitt spørsmål: Kva baserer ein denne risikovurderinga på, og korleis veit representanten Holmås at det er liten risiko ved å yte finansiering til norske finansinstitusjonar?

Heikki Holmås (SV) [14:17:54]: Det er fordi arbeidsløsheten i Norge er lav, og fordi boliglånene som vi her snakker om, disse obligasjonene, er sikret i norske folks boliger, som er noe av det sikreste vi vet om. Som stat kjenner vi godt til dette. Både Husbanken og andre banker har hatt veldig få tap på boligsektoren de siste årene. Hagesæter var selv til stede på høringen der dette ble sagt. Vi har et godt sikkerhetsnett, som sørger for at de som får problemer, får hjelp av kommunen, av staten, av Husbanken, på forskjellige måter. Derfor tror vi at disse obligasjonene er sikret. Men de skal jo vurderes av kredittselskaper. De skal vurderes og få en «rating», slik det står klart i papirene her. De som er mest sikre, vil få det billigste bytteforholdet i statsobligasjoner, og de som er minst sikret, vil få de høyeste rentene. Slik fungerer det. Vi låner altså ut penger fra Norges Bank i dag som bankene låner ut videre, og det har aldri vært påstått fra Fremskrittspartiets side at det ikke skjer på markedsmessige premisser.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Hans Olav Syversen (KrF) [14:19:18]: Jeg er helt sikker på at mange i Helse-Norge spisset ørene da representanten Holmås utstedte «hundretalls milliarder» til sykehusene i sitt replikk svar til meg, så det blir nok en budsjettrevisjon. Det er jeg helt overbevist om.

Så tilbake til bakgrunnen for den saken vi behandler i dag. Det er en tiltakspakke som skyldes et akutt likviditetsproblem i pengemarkedet. Selv om tiltakene gjøres på markedsmessige vilkår – det er ikke noe gullkort vi snakker om – viser pakken at staten stiller opp for banknæringen når det er behov for det. Det lederen for Sparebankforeningen sa da vi hadde høringen, nemlig at i den situasjonen man var, kunne enhver solid bank i et uheldig tidspunkt gå konkurs, er ganske illustrerende, synes jeg. Det var den reelle situasjonen. Den sikkerheten som bankene kunne stille til hverandre for lån, gav ikke nok trygghet lenger. Så i stedet for å låne til hverandre plasserte bankene sin likviditet i Norges Bank. Innskuddet der gav kanskje ikke så god rente, men pengene var i alle fall trygge.

Det var dette som også gav de negative virkningene til det som virkelig er viktig for verdiskapingen, nemlig næringslivet. Også bedriftene ville jo i en slik krise fått store problemer med å fornye sin finansiering og få lån til nye investeringer. Det ville ramme hele verdiskapingen i samfunnet på en svært alvorlig måte. Jeg synes at redningspakken må vurderes også i lys av dette. Det handler ikke bare om å sikre at bankmarkedet fungerer. Det handler om at næringslivet får tilgang til finansiering på akseptable vilkår, og det handler om noe så enkelt som at bankene igjen tør låne ut penger til lokalt næringsliv og til nye boliglånskunder.

Det er jo ikke i alle saker at det er en prosess i komiteen, særlig ikke når vi har en flertallsregjering. Jeg har lyst til å gi flertallspartiene honnør for at det var mulig å bevege hele innstillingen til å bli utvidet til også å kunne favne en del av de regionale sparebankene, som ikke direkte kunne nyte den pakken som først ble presentert. Her har vi også fått en enstemmig innstilling, og jeg synes det

er meget gledelig at på den korte tiden vi hadde, var det allikevel mulighet til å gi fullmakter til Regjeringen og til Norges Bank, slik at pakken blir ytterligere tilpasset og kan treffe enda bedre.

Så er vi også opptatt av å følge situasjonen nøye. Det kan bli en ny eskalering av krisen, som må møtes raskt med nødvendige tiltak, og da er vi også selvsagt beredt til å stille opp.

Mot slutten har jeg lyst til å vise til at det er en samlet komité som peker på Islands situasjon. Jeg har også forstått at det er representanter fra departementet og Norges Bank på Island i disse dager. Det er egentlig en sterk anmodning fra hele komiteen om å kunne bidra i den grad det er mulig, og på de vilkår som Island finner å kunne akseptere. Det er jeg sikker på at statsråden tar med seg.

Så er det selvfølgelig en debatt knyttet til lederlønninger, opsjoner og utbytte sett i lys av at staten på en måte stiller opp for banknæringen i denne situasjonen. Som vi har sagt før, regner vi med at i de banker man har innflytelse, hvor man er eier, viser staten på en meget klar måte hva den mener i den typen spørsmål. Det forventer vi fra Kristelig Folkepartis side, og jeg tror også folk flest har stor sans for det, uten at man skal presentere forslag her i salen som går i en vel sterk retning, for å styre det vi her snakker om.

Når det gjelder realøkonomien, som selvfølgelig vil få konsekvenser på grunn av denne bankkrisen, mener vi fra Kristelig Folkepartis side – som vi sa i forrige uke – at det er helt nødvendig med en revisjon av budsjettet.

Presidenten: Representanten Heikki Holmås har bedt om ordet til en åpenbar misforståelse. Presidenten er nok noe spørrende til det, men vil likevel tillate det.

Heikki Holmås (SV) [14:24:27]: Siden det ble gjort et nummer av det fra den forrige taleren, vil jeg bare si at det var selvfølgelig hundretalls millioner vi bevilget, og ikke hundretalls milliarder.

Presidenten: Det var kanskje en viktig opplysning. Det blir replikkordskifte.

Marianne Aasen (A) [14:24:53]: Representanten Syversen satt noen sekunder på statsrådsstolen, men er nå på plass på talerstolen.

Hans Olav Syversen (KrF) [14:25:01]: Det var et godt sete, det også.

Marianne Aasen (A) [14:25:02]: Ja, jeg kan tenke meg det, særlig med tanke på at vi står samlet om innstillingen. Og det er bra.

I morges var det debatt på Politisk kvarter, hvor Kristelig Folkepartis leder, Dagfinn Høybråten, også tok opp dette med lederlønninger og opsjoner i forhold til statlig eierskap. Slik jeg oppfattet ham, ønsker han sterkere engasjement fra statens side som eier. I forhold til eierskapsmeldingen var vi i de rød-grønne partiene veldig tydelige på motstand mot opsjoner. Kristelig Folkeparti hadde en

merknad hvor de ikke ønsket å gå prinsipielt imot det. I lys av den debatten som har vært den siste uken, lurer jeg på om Kristelig Folkeparti har endret standpunkt i synet på opsjoner og avlønninger i statlige bedrifter.

Hans Olav Syversen (KrF) [14:25:54]: Hvis representanten Aasen leser Kristelig Folkepartis merknader til eierskapsmeldingen, vil hun se at også Kristelig Folkeparti er meget opptatt av at når staten først er inne som eier, skal man ha klare føringer i lys av det eierskapet man skal utøve. Det er også det vi etterlyser i denne sammenheng. For når finansministeren presenterer en pressemelding i etterkant av denne enstemmige innstillingen, viser hun bare til eierskapsmeldingen, men det kommer altså ingen klare meldinger til f.eks. DnB NOR om hvordan man bør oppføre i denne situasjonen. Det var det vi gjerne skulle sett litt sterkere fra Regjeringens side, at man nå gav en klar melding til den banken man har en stor eierpost i. Det vil også ha positive ringvirkninger ellers.

Nå har jeg fem sekunder igjen: Til den åpenbare misforståelsen: Det har i hvert fall aldri vært tvil hos meg om at representanten Holmås har vært noen tilhenger av understatement.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:27:23]: Den internasjonale finanskrisa får stadig større innvirkning på norsk økonomi. Sjøl om norske banker jamt over er solide, rammes bankene likevel hardt som følge av deres økte avhengighet av å hente penger gjennom innlån i det internasjonale pengemarkedet.

De viktigste risikotypene for banker og andre kredittinstitusjoner er likviditetsrisiko og kredittisiko, mens finansmarkedet generelt også innehar markedsrisiko og operasjonell risiko. I høst er bankene som driver virksomhet i Norge, rammet av likviditetsrisiko – som mange har vært inne på – altså det som helt enkelt er akutt mangel på penger, som i verste fall kan medføre konkurs.

Innskudd er den viktigste langsiktige finansieringskilden for bankene. Mens bankenes innskuddsdekning i 1996 var over 80 pst., er den pr. august i år nå bare i overkant av 60 pst. For bankene blir det da et alternativ å benytte markedet for kortsiktig finansiering, det vi gjerne omtaler som pengemarkedet. Dette markedet består av bl.a. interbanklån, som er lån mellom bankene, sertifikatlån og lån fra Norges Bank.

Det er normalt mindre gunstig å låne i pengemarkedet framfor langsiktig finansiering. Siden bankenes innlån av penger er av kortere lengde enn deres utlån, er de med jamne mellomrom avhengige av å kunne fornye eller foreta nye innlån. Mer lik løpetid på innlån og utlån kan redusere risikoen for bankene.

Etter hvert som langsiktig finansiering gjennom innskudd i norske banker har utgjort en stadig mindre del av utlånene til bankene, har det motsatte skjedd med innlånene til bankene fra utlandet. Den utenlandske finansieringa til bankene utgjorde ifølge kredittmeldinga for 2007 ved utgangen av 2007 i Norge 512 milliarder kr, en økning på

42 milliarder kr fra foregående år. Utenlandsk eide banker i Norge har en betydelig lavere langsiktig finansiering enn de norske bankene, og blir i all hovedsak finansiert kortsiktig gjennom konsernet.

I dag behandler Stortinget en stor støttepakke til norske banker. I denne støttepakken gis bankene mulighet til å bytte utlån, bankens boliglån med inntil 75 pst. sikkerhet i låntakers bolig som er lagt inn i obligasjoner med fortrinnsrett, til obligasjoner utstedt av den norske stat, altså statsobligasjoner. Hele 350 milliarder kr skal kunne utstedes i statsobligasjoner ut dette året og neste år. Statsobligasjonene skal ha en varighet på tre år, med mulighet for forlengelse. Formålet er å sikre bankene tilgangen på innlån til vilkår som er tilpasset et ordinært fungerende marked.

Hvorfor har det internasjonale pengemarkedet brutt sammen? Markedet har brutt sammen fordi tilliten mellom bankene, finansinstitusjonene og kundene ikke lenger er til stede. Våre banker er å sammenlikne med nasjonal infrastruktur. De må fungere effektivt hver dag for at folks dagligliv skal være normalt. Noe annet er helt uvirkelig.

Hvordan kan så denne tilliten bryte sammen? Vi har de siste åra vært vitne til stor økonomisk vekst både i Norge og i mange andre land. Tilgangen på penger og kreditt har vært stor overalt. Man har sett stadig nye og mer kompliserte teknikker for overførsel av risiko. Risiko er blitt tilslørt og framstår uoversiktlig sjøl for etterforskere, både nasjonalt og internasjonalt. I utlandet har forsikringsselskaper forsikret bankenes risiko, noe som har gitt bankene incentiver til enda større utlån enn bankene ellers ville vært i stand til. Når så markedet ikke lenger tror på disse forsikringene, blir virkningene på kreditttilgangen enorm. Videre har komplekse, strukturerte finansielle produkter blitt satt sammen på en slik måte at sluttinvestor ikke har vært klar over omfanget av den risiko investeringen har innebåret.

Som resultat av finanskomiteens høring ber en enstemmig komité Regjeringa sikre at også mellomstore regionale sparebanker kan dra mer nytte av denne tiltakspakken. Det er et viktig resultat av høringen.

Det er også grunn til å stoppe opp ved bankenes økte kredittisiko, som i stor grad er knyttet til utviklingen på boligmarkedet. Norske husholdningers gjeld har økt sterkt, og dette fører til at risikoen øker. Derfor blir en mer aktiv offentlig innsats innenfor boligsektoren samt finansiering av kommersiell sektor sentrale spørsmål i tida framover.

Til slutt vil jeg understreke at det er ikke alle næringer forunt at staten stiller opp med en slik historisk stor støttepakke når markedsforholdene blir til en krise. Men regjering og storting har ikke noe valg. Det er derfor, etter Senterpartiet og flertallets syn, rimelig at dette også reflekteres i atferden til bankenes ledelse. Derfor forventer Senterpartiet at bankstyrene i tida framover tar sitt ansvar med å rydde opp i det som ligger av dårlige incentivsystemer og høye bonuser til ansatte, som på sin måte har medvirket til en ustabil situasjon også her hjemme. Å koble dette sammen med krav til de bankene som benytter støttepakken, vil imidlertid være feil, fordi det viktigste nå er raskt å få på plass stabiliseringspakken, som vil gi kundene trygghet i forhold til det norske bankvesenet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jørund Rytman (FrP) [14:32:45]: Dette er et håndslag til Bank- og Finans-Norge for å få det til å fungere igjen. Staten medvirker til at vi skal få trygghet, og da må bank og finans yte noe tilbake ved å legge om atferden. Bonusordninger har vært en medvirkende årsak til denne utlånsfesten. Dette sa representanten Lundteigen til NRK tidligere denne uken. Han var også ganske klar på at sjefene i de bankene som får en krisepakke, må nektes bonus. Dette var Lundteigen også inne på i talen sin.

Vil Lundteigen nå stemme for Fremskrittspartiets forslag? Eller er dette bare villedning og dobbeltkommunikasjon til velgerne?

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:33:30]: Senterpartiet stemmer sjølsagt ikke for Fremskrittspartiets forslag. Det som ligger fra Regjeringas side, er en svær pakke som skal sikre bankene tilgang på innlån til vilkår som er tilpasset et ordinært fungerende marked.

Når det er sagt, har bankene ikke noe annet sted å henvende seg enn til den norske stat. Heldigvis er den norske stat i stand til å yte denne sikkerheten.

Som jeg sa, vil det da være feil å koble forpliktelser til pakken, slik det nå er, på kort sikt. Men over tid må det, som det står i innstillingen, her legges til rette for at en endrer atferd, slik at de betalingssystemer som de ansatte har, medvirker til større stabilitet i tida framover.

Svein Flåtten (H) [14:34:30]: Først har jeg lyst til å gi honnør til representanten Lundteigen for det konstruktive arbeidet han har gjort i komiteen for å få enighet om flest mulige formuleringer. Jeg tror det er viktig i en sak som denne.

Jeg hadde kanskje ventet at han i forbindelse med sin utredning om krisen også hadde sett på de følgene det egentlig kan få, nemlig at bedrifter stopper opp, at arbeidsplasser blir borte, osv. Det er jo det som har vært den store bekymringen. Jeg trodde kanskje at Senterpartiets representant ville komme inn på dette. Jeg tviler ikke på at han fortsatt er opptatt av det. Vi ser jo nå at krisen er i ferd med å forplante seg inn i realøkonomien. Vi kommer til å få en betydelig nedgang.

Jeg vil gjerne få stille det samme spørsmålet som jeg har stilt tidligere i dag til representanten Holmås: Mener representanten Lundteigen at det budsjettet som ble fremlagt den 7. oktober, og som var bygd på helt andre forutsetninger, fortsatt er godt tilpasset den økonomiske situasjonen vi har?

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:35:40]: Først vil jeg også takke for den gode tonen som har vært i komiteen ved behandlingen av saken.

Jeg sa helt klart at bank er nasjonal infrastruktur. Hvorfor er det det? Jo, fordi det har de konsekvenser som representanter Flåtten her nevner med tanke på næringsliv og arbeidsplasser. Det er en integrert del av hele det norske samfunnet, og dermed er det et område som må reguleres, slik at en kan få den tryggheten.

Til det konkrete spørsmålet: Dersom det ikke blir mer dramatisk enn det som er lagt til grunn i de analyser som har kommet fra Statistisk sentralbyrå om utsiktene for norsk økonomi, er det ikke stort behov for å endre statsbudsjettet. Men hva som kommer til å skje framover, er det veldig vanskelig å ha en konkret mening om, fordi det skjer så mye hver eneste dag. Men jeg vil gjenta: Det Statistisk sentralbyrå har lagt til grunn for noen få uker tilbake, er ikke så dramatisk at det borger for betydelige endringer.

Hans Olav Syversen (KrF) [14:36:51]: Jeg synes på mange måter det var en god analyse Lundteigen gav i sitt innlegg, også når det gjaldt det mindretallsforslaget som ligger på bordet. Men så er det jo slik at staten også er eier i en stor bank, nemlig DnB NOR, der staten har en post på 34 pst.

Ser Lundteigen noe behov for at staten som eier nå opptrer på en slik måte at banken forstår hva som er en del av det samfunnsmandatet som banken har, i pakt med det som nå kreves for å få ro og stabilitet, og som også har med lederlønninger, utbytte og opsjoner å gjøre?

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:37:40]: DnB NOR er å sammenlikne med navet i norsk bankvesen. Det er den banken som på mange måter setter standard, og som bør gå foran – som altså har en ledende rolle. Så langt jeg er kjent med, har statens representanter i hvert fall på det siste beslutende møtet i banken framført det som representanten Syversen nå ber om. Det har vært lite oppmerksomhet rundt dette. Det er noe som ikke ble tatt tilstrekkelig til følge, for det var ikke forståelse for det blant majoritetsaksjonærene. Men jeg forventer at staten som eier følger opp det som representanten Syversen ber om her, på en enda tydeligere og offentlig måte.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Lars Sponheim (V) [14:39:00]: Etter å ha fulgt denne debatten i halvannen time nå, slår det meg at det nok er litt ulik oppfatning her i salen om hvordan en skal oppfatte den pakken som nå presenteres, fra å gi inntrykk av at dette er et stort statlig bistandsprosjekt for norske banker, med støttepakker og slike ting. Jeg har lyst til å få fram ganske tydelig at det vi snakker om, er at det som har skjedd i bankmarkedet, på mange måter er en meget rask og effektiv markedssvikt i pengemarkedet mellom bankene. Det fører til at staten går inn som en markedsaktør med et markedsprodukt som er det som trengs for å få markedet til å fungere igjen. Det vil ikke overraske meg, når denne krisen er over og disse produktene skal reverseres, om det vil vise seg at dette har vært god butikk for staten også – sannsynligheten for det er nok til stede – i alle fall at det ikke har vært noe tap.

Så ble det sagt under hele oppsangen til denne bankkrisen, ikke minst fra sentralbanken, at det var helt avgjørende at en slo til på rett tid og med rett dosering. Det å komme for tidlig med for kraftig dosering kunne sende noen krisesignaler som ville forsterke problemet. Og om en ventet for lenge, ville problemene selvsagt komme. Når

dette vedtaket fattes enstemmig i Stortinget senere i dag, har det ikke vært noen dissens om styrken. Den har det vært enighet om. Jeg har heller ikke sett at det har vært noen dissens om tidspunktet for når pakken skal iverksettes. Så slik sett synes det å være et samlet politisk miljø som stiller seg bak både tidspunkt og styrke i denne intervensjonen i markedet – med markedsbaserte produkter, må det være rett å si.

Jeg har også lyst til å få fram litt av det som har skjedd under komiteens arbeid med dette, for det har vært ganske interessant. Det er ingen tvil om at det har vært en reell prosess som har ført fram til der vi er i dag.

For det første var høringen veldig viktig. I høringen med banknæringen ble det slått fast noe veldig tidlig for alle som var til stede, for det var det mange rykter om på forhånd: Dette var ikke en pakke som var skreddersydd og så å si laget for DnB NOR alene. Dette var en pakke som hele Bank-Norge mente var nødvendig, enten det var sparebanker eller forretningsbanker. Det kom også tydelig fram at alle er enige om at DnB NOR er viktig, som den desidert største banken i det norske banksystemet. Hadde man laget en pakke som gjorde at DnB NOR hadde like store problemer, mens alle andre kunne hjelpes, ville vi sannsynligvis fortsatt hatt et like stort problem. Bankene er veldig avhengige av at den store DnB NOR fungerer godt og kan distribuere penger. Det er vel grunn til å tro at den banken også har de desidert største innskuddene og best likviditet.

Det som gjorde inntrykk på meg – og jeg er sikker på på mange andre – var rapporten fra Sparebankforeningens direktør, Arne Hyttnes. Han sa det veldig enkelt: I disse følsomme, kritiske dagene kunne en bank gå konkurs ved en ren ulykke. En solid bank kunne ganske enkelt gå dukken ved at én person gikk inn og tok ut et stort beløp – og det står veldig store innskudd i norske banker uten noen bindingstid. Pengene kan så å si tas ut på minuttet. En person kunne gå inn og ta ut et kjempestort beløp, som selvsagt banken måtte kompensere ved å låne inn penger fra andre banker. Når det ikke fungerte, kunne en bank plutselig være uten penger til å betale ut neste innskuddsuttak. Da ville det plutselig være en situasjon der en kjempesolid, kanskje det kunne kalles en rik bank ville kunne gå konkurs fordi markedsplassen for penger ikke fungerte. Det sier noe om hvilken dramatik mange banksjefer sikkert har følt i disse dagene.

Så tror jeg det var åpenbart for de fleste som var til stede under høringene, at de vitnesbyrdene – for å kalle dem det – som kom fra noen litt mindre eller mellomstore sparebanker, spesielt fra Sparebanken Pluss på Sørlandet, om at de ikke kunne ta del i dette, førte til en ganske unison reaksjon i komiteen om at dette må vi prøve å gjøre noe med ved å gjøre prisen på inngangsbilletten for å ta del i disse produktene, lavere eller lettere. Jeg ser at noen prøver å antyde at de stod bak dette initiativet. Jeg opplevde det som helt unisont og likt i hele komiteen, at dette gjør vi noe med. Og det er også blitt gjort.

Så har jeg lyst til å adressere Island-spørsmålet helt til slutt. Jeg valgte jo å ta det opp allerede etter finanstanden, og senere har det vært en kamp om å være mest islands-

vennlig. Det synes jeg ikke er noe stort poeng. Poenget er at det blir gjort noe. Dette er et spørsmål til finansministeren som jeg håper hun vil svare på: Hvor langt unna er vi nå en offisiell versjon av at det foreligger en IMF-pakke, hvor Norge også tar del? Jeg leser i utenlandske aviser at man tror det kommer, men vi har ennå ikke fått noen offisiell bekreftelse på at det finnes en IMF-pakke, hvor Norge er med på et spleiselag.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Rolf Terje Klungland (A) [14:44:22]: Jeg vil starte med å rose representanten Sponheim for det bidraget han har gitt for å komme fram til den innstillingen vi har i dag til det vedtaket som skal fattes. Han har bidratt konstruktivt og godt i det arbeidet.

Men i merknadene sine tar han og Høyre avstand fra de andre partienes merknad om bankledelsens atferd framover. For så vidt kunne jeg tatt denne replikken på Høyres representant, Jan Tore Sanner, men jeg syntes det var mer interessant at Fremskrittspartiet fikk to replikker til Høyre, sett i forhold til regjeringsalternativet til neste år, enn at jeg skulle bruke opp den muligheten. Derfor spør jeg Sponheim.

Nå har Jan Tore Sanner i debatten avklart at dersom staten må inn mer, er det naturlig å se på opsjons- og lederavlønninger. Kristelig Folkeparti har for så vidt gått lenger, men sagt at det er avhengig av statlig eierskap. Og vi vet at Fremskrittspartiet har et forslag her i saken. Mitt spørsmål er hva Venstre egentlig mener i forhold til den problematikken som har oppstått?

Lars Sponheim (V) [14:45:37]: Det er min prinsipielle oppfatning at altfor mange, eller iallfall noen, tar seg altfor høye lønninger i dette landet. Jeg har tidligere gitt uttrykk for offentlig at den mest krevende jobben det går an å ha i Norge, det er å være statsminister. De som velger å sette en prislapp på sitt hode som går langt utover det, for å gjøre lønnet arbeid, priser seg for høyt. Jeg er en nøysom mann, og jeg skjønner heller ikke hva man skal med så mye penger, for å si det slik, for å leve et godt liv.

Hvordan sørger man for at det skjer? Jo, det er ved å leve i et samfunn hvor man har den holdningen. Det å ha millionlønninger og mene at man er verdt mange millioner – jeg vet det kan bli overskrifter når jeg sier det – synes jeg er litt harry. Jeg er kunde i to banker, og jeg følger nøye med på at disse bankene ikke er for feite og gir for svære lønninger. «Money talks.» Det tror jeg banksjefene forstår mye bedre hvis de mister sine kunder og får klar beskjed. Derfor må vi ha åpenhet, skrivning og oppmerksomhet om disse lønningene, slik at det er ubehagelig for sjefene å prise seg selv for høyt. Det er det virkemiddelet jeg tror mest på. Så skal jeg komme tilbake til om jeg er villig til å bruke andre virkemidler når det måtte være en situasjon som oppstår.

Presidenten: Presidenten vil bemerke at «harry» er helt ok å si, men at «harry-penger» er noe annet.

Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Statsråd Kristin Halvorsen [14:47:25]: Jeg vil gjerne starte med å takke for godt samarbeid mellom regjering og storting i denne saken, og mellom Finansdepartementet og finanskomiteen. Stortinget og finanskomiteen har klart å behandle en sak i løpet av meget kort tid. De har også klart å gjennomføre høringer med de berørte parter som har gjort at man også fikk inn oppfatningen av hvordan dette ville bli mottatt. Det betyr at det allerede har gått ut en børsmelding om at det kl. 17.30 i dag, forutsatt at Stortinget fatter det vedtaket man tror, kommer nærmere opplysninger om hvordan man vil gå fram for å få på plass det som da gjør det mulig å bytte obligasjoner med fortrinnsrett inn i statspapirer. Det viser noe som er veldig viktig for de framtidige håndteringer, og det er at Regjeringen og Finansdepartementet sammen med Norges Bank er i stand til, under meget høyt trykk, å utarbeide de virkemidlene som treffer de utfordringene vi har på det tidspunktet som gjelder. Det er verdt å legge merke til, for det skjedde i den uken som kanskje er den absolutt travleste i et finansdepartement, nemlig den uken man legger fram statsbudsjettet.

Jeg skjønner at enkelte underveis, etter som man begynte å få inn meldinger, som flere nå har vært inne på her, fryktet en situasjon hvor man kunne gå konk ved en ulykke, som representanten Sponheim var inne på. Jeg er helt sikker på at mange stortingsrepresentanter fikk melding om den typen bekymring. Men jeg er også helt sikker på at Stortinget forstår at når det gjelder denne typen forslag, med så mange sensitive opplysninger, er det ikke slik at man kan dra ut i åpent seminar. Man må legge et løp, bestemme seg, behandle informasjon slik som den skal behandles, høre på aktørene som dette skal gjelde for, og så komme med det forslaget som treffer.

Jeg vil takke for dette, for vi vet ikke hva som kan komme av utfordringer videre framover. Det er ingen som i dag kan si at nå er bunnen nådd, og her er krisen over. Det er rett og slett slik at vi må ha en beredskap. Vi har nå vist at det har vi i Norges Bank, det har vi i Finansdepartementet, det har vi i Regjeringen, og det har vi i Stortinget. Og når det gjelder, er man klar til å samarbeide på tvers av partigrenser for raskt å få tiltakene på plass. Jeg takker for det samarbeidet som har vært i den sammenhengen.

Når nå dette tiltaket skal gjennomføres, tror jeg det også blir klarere for alle at dette ikke er en støttepakke fra staten til bankene. Dette er et tiltak for å få markedet til å fungere. Men det er et markedstiltak. Det er ikke slik at jeg låner ut gullkortet og «mamma betaler». Dette skal man nemlig betale for, for de andre kortene virker ikke. Det er hele poenget. Her var man i ferd med å få en situasjon der kreditmarkedet stoppet opp, der bedriftene hadde problemer med å få refinansiert lån, og der lånekunder så at det var stor forskjell på styringsrente og pengemarkedsrente. Det er ingen som har foreslått dette av omsorg for banksjefer eller noen meglere med provisjoner. Dette er gjort av hensyn til og omsorg for bedrifter og personer.

Jeg mener ikke at det er populistisk å stille krav hvis staten stiller opp for noen næring, til hva de skal yte igjen.

Jeg mener heller ikke det er populistisk i det øyeblikket staten er inne med omfattende garantier f.eks. eller støtte på noe vis, å stille krav i forhold til bonuser, lederlønninger eller utbytte. Men da må det være den typen tiltak.

Jeg snakket med min svenske kollega i dag. De har lenge hatt denne muligheten i forhold til svenske statsobligasjoner, fordi de har gjort det på fullmakt. De har ikke knyttet noen av den typen forpliktelser til det.

Så fort finanskomiteen hadde avgitt denne saken, bad jeg om et møte med Sparebankforeningen og Finansnærings Hovedorganisasjon – det skjedde to timer etter avgivelse. Der sa jeg meget klart ifra at det ikke ville bli forstått, ikke av det politiske miljø, ikke av publikum, ikke av noen, og at det ville være meget dårlig sosial intelligens, hvis svaret fra banknærings nå – selv om ikke dette var en situasjon hvor man stilte formelle krav, fordi det ikke var noen subsidier i pakken – ville være å utbetale bonuser i en slik størrelsesorden som noen kunne tro. Og bankene lever av tillit. Så sa jeg en ting til, og det var at hvis vi nå må gå videre med nye tiltak, enten i form av garantier eller andre typer klare støtteordninger, vil det bli knyttet formelle betingelser til det. Begge bankforeningenes ledere lovet å videreformidle det til bankene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ulf Leirstein (FrP) [14:52:58]: Jeg vil også takke finansministeren for dialog i den saken vi har hatt til behandling, og for at Regjeringen har hatt dialog med opposisjonen. Jeg håper også at det kan vedvare, for det er jo ikke noe som tyder på at denne krisen er over i morgen, for å si det på den måten.

Men så til det jeg skulle spørre om. Komiteen har understreket i sine merknader at det er viktig at det nå holdes en høy beredskap, og at behovet for eventuelle nye tiltak vurderes fortløpende. Dette har finansministeren vært inne på og sagt at det er man selvfølgelig villig til. Vi er nå i en situasjon hvor statsbudsjettet også skal behandles innen kort tid. Det er ikke noen tvil om at det statsbudsjettet Stortinget skal vedta, som skal gjelde for kommende år, også vil være av avgjørende betydning for hvordan man håndterer den situasjonen man er oppe i. Vil da regjeringspartiene også være villige til i samtaler med opposisjonen å gjøre endringer for å få en innretning på dette statsbudsjettet som eventuelt enda bedre fanger opp den situasjonen vi nå står overfor?

Statsråd Kristin Halvorsen [14:54:00]: Det er én ting som er sikkert, og det er at det er usikkert, og at det er vanskelig å lage prognoser når det er så stor usikkerhet som nå.

Det som også er helt sikkert, er at det statsbudsjettet som er framlagt, har tatt høyde for at det vil være en betydelig lavere vekst neste år enn det vi har hatt de siste fire–fem årene, og at vi skal fra en sterk høykonjunktur og inn i en vekst som er lavere enn trendveksten. Hos handelspartnerne våre blir antakelig veksten enda lavere enn det også.

Men jeg tror man skal være veldig forsiktig med nå å

tenke seg krisepakker i mange milliarder kroner-klassen på toppen av det statsbudsjettet som er. Det er rett og slett fordi vi har et sterkt behov for å bruke to virkemidler – finanspolitikken er det ene og pengepolitikken er det andre. Disse tiltakene vi nå legger til rette for, er for så vidt en del av det og det Norges Bank ellers gjør for å tilføre likviditet, men det må også være et rom for rentereduksjon. Og det er det rommet man spiser av, hvis man nå ser for seg store nye krisepakker. Jeg tror det er av stor betydning for bedriftene. Det er av stor betydning for renteforskjellen mellom Norge og utlandet, og derfor igjen av stor betydning for bedriftene og for enkeltpersoner.

Per-Kristian Foss (H) [14:55:30]: Jeg takker statsråden for den siste belæringen av Fremskrittspartiet. Jeg håper det hjelper.

Statsråden sa i sitt innlegg noe jeg er veldig glad for. Jeg vil understreke enigheten om at vi jo ikke er sikre på at disse tiltakene virker i tilstrekkelig grad, og jeg er glad for at statsråden bekrefter at Finansdepartementet og Norges Bank har beredskap for å komme inn med mer.

Siden det nå er enighet om pakken – hvis man ser bort fra et par mindre randbemerkninger i innstillingen – vil jeg gjerne spørre statsråden om en uttalelse som falt i debatten fra hennes egen finansstalsmann, som omtaler boligboblen som om den har inntruffet. Er det Finansdepartementets analyse også? Hvis det er det, hvilke tiltak planlegger man å komme med?

Til slutt spørsmålet: Overveide statsråden virkningene på boligmarkedet da hun i budsjettet for 2007 ville frigjøre ca. 100 milliarder kr i kjøpekraft gjennom å oppheve IPA-ordningen og livrenteordningen? Nå ble jo ikke alt det vedtatt, men det var altså statsrådets og Regjeringens forslag. Overveide hun da sammenhengen mellom dette og presset på boligmarkedet?

Statsråd Kristin Halvorsen [14:56:40]: Først: Jeg har ikke noe behov for å belære Fremskrittspartiet. Jeg skjønner at spørsmål rundt banksjefenes lønninger, provisjoner til meglere og alt dette kommer opp i en situasjon hvor en må gå inn med tiltak for å få til flyt i finansmarkedet. Jeg skjønner bare ikke koblingen til akkurat dette tiltaket. Så jeg mener at vi må målbære det som folk flest vil kreve av banknæringen, nemlig moderasjon og måtehold i forhold til både topplederlønninger, opsjoner og bonuser i denne saken.

Så til boligmarkedet. Nei, jeg vil ikke spå en boligboble eller et kraftig fall i boligmarkedet. Men det vi har sett, er jo en forholdsvis forsiktig nedgang, mer forsiktig enn det mange overskrifter har gitt inntrykk av. Boligmarkedet er selvfølgelig veldig utsatt i tider som denne, med først en periode med forholdsvis lavt rentenivå og så en periode med betydelig høyere rentenivå.

Når det gjelder IPA og disse andre tingene, så vi selvfølgelig helheten av virkningene av det, men jeg skal ikke påta meg å spå noe mer om utviklingen i boligmarkedet (presidenten klubber) ...

Presidenten: Presidenten må be om at vi prøver å respektere taletiden.

Hans Olav Syversen (KrF) [14:58:13]: I en tidligere replikkrunde med Senterpartiets finanspolitiske talsmann, Per Olaf Lundteigen, gav han klart uttrykk for – noe som også er Kristelig Folkepartis syn – at for den delen som vi har noen styring med, altså DnB NOR, bør det gå en klar melding om det som finansministeren også var opptatt av, nemlig opsjoner, utbytte, lederlønninger etc. Det ble sagt fra representanten Lundteigen at dette allerede var framført i et styremøte – så vidt jeg kunne forstå. Kan statsråden bekrefte det og eventuelt si noe om hvordan man vil meddele de ønsker og krav staten som eier har i denne situasjonen?

Statsråd Kristin Halvorsen [14:58:59]: Representanten Syversen er selvfølgelig klar over at det er Næringsdepartementet som er eierdepartement i forhold til DnB NOR, og som som eier tar opp disse spørsmålene med DnB NOR. Syversen er også klar over at det på to generalforsamlinger har vært merknader fra staten som eier om pensjonsbetingelsene for nåværende konsernsjef i DnB NOR, og det handler om å iverksette de retningslinjene vi har satt for statlig eierskap og betingelsene for ledere.

Jeg kan forsikre om at de signalene som jeg oppfatter at nesten hele Stortinget står bak når det gjelder moderasjon og tilbakeholdenhet, vil bli gitt videre. Men vi er ikke majoritets-eier i DnB NOR, og det er styret som skal beslutte hva slags betingelser det skal være. Men jeg tror at alle banker som er opptatt av å ha kunder i framtiden, vil sørge for å håndtere denne situasjonen med sosial intelligens. Hvis ikke mister de kunder.

Lars Sponheim (V) [15:00:11]: Jeg vil gjerne gjenta det spørsmålet jeg stilte fra talerstolen i stad om Island. Det var noe skriveing i Financial Times tidligere i denne uken – tror jeg – om at det skulle foreligge en IMF-regisert pakke bestående av lån fra IMF og en del land som var invitert til å gå inn, bl.a. Norge og andre nordiske land, og jeg tror at Japan var nevnt. Tilsvarende var det et oppslag i Dagens Industri i Sverige i går eller i forgårs som antydte noe av det samme, riktignok med et enda høyere beløp. Men dette er ennå ikke offisielt bekreftet.

Kan statsråden bekrefte at Norge har fått en slik henvendelse fra IMF, og at det er en mulighet for at det vil bli offisielt bekreftet i nær framtid at det foreligger en slik koordinert redningspakke – om vi kan kalle det det – gjennom IMF?

Sigvald Oppebøen Hansen hadde her teke over presidentplassen.

Statsråd Kristin Halvorsen [15:01:01]: Jeg kan ikke bekrefte at Island og IMF har blitt enige om en avtale – så langt. Så vidt jeg er informert, skulle de samtalen foregå i går og kanskje i dag.

Vi har, som kjent, nå en delegasjon på Island som ledes av en ekspedisjonssjef i Finansdepartementet, og hvor det

også deltar en representant fra det svenske finansdepartementet. Vi regner med at det vil medføre at vi får en godt oppdatert situasjonsrapport, både om hvordan IMF ser på situasjonen på Island, og også om hvordan Island selv ser på situasjonen. Så skal det være statsministermøte blant statsministrene i Norden i Helsinki på mandag og finansministermøte på tirsdag. Jeg regner med at situasjonen på Island vil stå sentralt på disse møtene, men jeg tror ikke vil skal håpe at vi blir ferdige med en løsning for Island i løpet av mandag og tirsdag. Jeg tror kontakten og diskusjonen om hva slags tiltak vil kunne ta noe lengre tid. Men vi har altså stor oppmerksomhet på situasjonen på Island.

Gjermund Hagesæter (FrP) [15:02:12]: Som finansministeren var inne på, er det kome ei rekkje bekymringsmeldingar frå både enkeltpersonar og bedrifter som går på at det har vore vanskeleg å få lån, og at rentenivået har vore høgt på dei låna som blei gitt. No antar eg at Finansdepartementet har gjort sine vurderingar om om denne pakka er tilstrekkeleg til å rette opp att litt meir normale forhold når det gjeld desse problemstillingane, og også kor raskt det vil gå før ein kjem tilbake til meir normale forhold.

Då er spørsmåla mine til finansministeren: Kan vi no når denne pakka forhåpentleg blir vedteken her i dag, forvente at det blir lettare å få lån, og at ein får meir normale forhold når det gjeld moglegheita for å få lån? Kan ein også forvente at renta går ned, og at framtidige kutt i renta frå sentralbanksjefen si side også kjem låntakarane fullt ut til gode?

Statsråd Kristin Halvorsen [15:03:23]: Vi vet at denne pakken er godt tatt imot av bankene. Vi vet at vi allerede har sett tegn til at det begynner å flyte litt mer. Så vet vi at en del banker kanskje vil bruke noe tid for å klare å få til dette byttet mellom obligasjoner med fortrinnsrett og statspapirer, men vi mener at vi har truffet riktig – det gjør jo nå hele Stortinget – med disse tiltakene i forhold til de problemene som er pr. i dag. Så vet vi ikke om det er nødvendig med ytterligere tiltak framover. Men det øker altså sjansene for bedrifter til å få lån til en rente som de kan betale, og det vil gjøre det enklere å få renten ned. Jeg forventer at bankene sørger for at vanlige kunder får del i den rentenedgangen som etter hvert vil komme.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

Siv Jensen (FrP) [15:04:42]: Det er et enstemmig storting som i dag gir grønt lys til en justert tiltakspakke for finansnæringen, en pakke som er helt nødvendig av flere grunner – ikke bare for å bedre kapitalflyten i et marked som er stoppet opp, men også for å unngå at banker går over ende, og at store verdier går tapt. Det siste synes jeg faktisk det er verdt å holde litt fast ved også i debatten knyttet til forslaget fra Fremskrittspartiet om å forlange avståelser fra opsjoner, utbytte osv.

Det har vært en god dialog mellom storting og regjering, og jeg vil bare oppfordre Regjeringen til å fortsette med den tette dialogen, for jeg er helt enig i at det eneste som er sikkert, er at ting er usikkert, og jeg mener at

både storting og regjering må reagere raskt hvis det er behov for å iverksette nye tiltak. Og det er urolige tider. Det er altså slik at det som oppstod som en finanskriser, nå blir økonomiske nedgangstider i store deler av verden. Vi overskuer for øyeblikket ikke hvor alvorlig det blir, men at det betyr økende arbeidsledighet, at det betyr at flere bedrifter kommer til å gå over ende, tror jeg alle er enige om. Og da undrer det meg at Regjeringen holder fast ved de prognoser som ligger til grunn for det statsbudsjettet som er lagt frem. Jeg tror det er mange av oss her i Stortinget som etterlyser nye prognoser og nye anslag fra Regjeringen, fordi vi mener det er nødvendig for å kunne vedta et mest mulig realistisk budsjett i en usikker tid.

Så registrerer jeg at mye av debatten om denne svært viktige redningspakken som Stortinget nå faktisk yter bank- og finanssektoren, har dreid seg om Fremskrittspartiets forslag knyttet til opsjoner, bonuser osv. Jeg synes det fremstår som svært underlig at flertallet, alle unntatt Fremskrittspartiet, mener det er helt nødvendig å løfte en moralsk pekefinger og rette den mot banksjefene og styrene og si at ingen vil forstå det dersom det nå blir tatt ut utbytter, og dersom det nå blir gitt bonuser, men vi har ikke tenkt å foreta oss noe i sakens anledning.

Normalt sett, prinsipielt sett, ville ikke Fremskrittspartiet fremmet et slikt forslag rettet mot privateide bedrifter. Men vi mener at dette er en ekstraordinær situasjon. Jeg mener finansministeren langt på vei bekrefter det når hun sier at konsekvensene av dette – hvis man ikke hadde stilt opp med denne pakken – ville vært svært alvorlige for banknæringen. Verdier kunne gått tapt, banker kunne gått over ende. Uten denne pakken ville det kanskje skjedd. Da stiller man opp med noe.

Så la jeg merke til at finansministeren var ærlig nok til å si at dette skal man betale for. Det har vært Fremskrittspartiets argument hele veien, for det er ingen «free lunch». Mange som har deltatt i denne debatten, prøver nærmest å bagatellisere dette og si at dette er så markedstilpasset at det er nær sagt ingen kostnader forbundet med dette. Selv sagt er det det. De som får regningen, er lånekundene. Det kommer man ikke fra. Det er ikke slik at det er kostnadsfritt for bankene å ta opp disse lånene. Kostnadene som er forbundet med dette, vil fordeles tilbake på lånekundene. Dette bekreftet jo Finansnæringens Hovedorganisasjon i høringen i finanskomiteen.

Disse lånekundene er vanlig folk med boliglån. Det er bedrifter rundt omkring i det ganske land som har behov for kapital. I en slik situasjon, hvor vi ser at nær sagt alle andre land i verden stiller denne type krav, skal ikke Norge gjøre det. Argumentasjonen fra flertallet er at det dreier seg om pakkens innhold, ikke det faktum at man gir en pakke. Det synes jeg blir veldig underlig, for hvis det ikke hadde vært noe problem, hadde vi heller ikke trengt å stille opp med en pakke. Men det gjør vi. Da mener jeg, i denne ekstraordinære situasjonen, at det hadde vært helt naturlig å stille et slikt krav. Det velger flertallet å ikke gjøre, til tross for at det er mange partier i denne salen som under alle andre normale omstendigheter mener at det er nødvendig, men som av en eller annen grunn har fått det for

seg at nå er det ikke nødvendig. Vi er ærlige nok til å erkjenne at vi i en normal situasjon aldri ville foreslått det, men vi mener at det nå er nødvendig. Jeg tror ikke folk vil forstå at stortingsflertallets konklusjon på dette er å løfte en moralsk pekefinger, men å la være å gjøre noe med en problemstilling som jeg tror 98 pst. av det norske folk er enig i.

Reidar Sandal (A) [15:10:06] (leiar i komiteen): I dag behandlar Stortinget ei tiltakspakke for det norske bankvesenet, som har kome i ei akutt likviditetskrise. Kanskje burde både banknæringa og styresmaktene på eit tidlegare tidspunkt ha sett at den noverande situasjonen kunne oppstå. Norske bankar er likevel solide, med god kapitaldekning og låge tap. Problema i Noreg kjem derfor overraskande på dei fleste.

Den internasjonale finansuroa starta for over eitt år sidan og har berre auka i omfang og alvor frå månad til månad. Bakgrunnen for krisa er at mange finansinstitusjonar har gitt lån dei ikkje burde ha gitt. Det har resultert i at bankar har gått over ende.

Likviditetskrisa er nærast ein bieffekt av den egentlege krisa. Bankane tør ikkje låne kvarandre pengar, av frykt for at låntakaren skal gå konkurs. Det er eit paradoks at norske bankar som hittil har hatt få misleghaldne lån, og låge tap, også blir ramma av mangelen på likviditet. Likviditet, som er eit fint ord for pengar, er oljen som får hjula til å gå rundt. Utan likviditet stoppar ikkje berre bankvesenet, men heile samfunnsmaskineriet. Det er derfor det er så viktig å få vedteke dei tiltaka vi behandlar i dag – ikkje fordi bankane har køyrt seg sjølve i grøfta og treng å bli redda, men fordi den internasjonale tillitskrisa har smitta over på Noreg og i verste fall kan resultere i at folk ikkje får bustadlån, bedrifter ikkje får gjennomført investeringar og arbeidsplassar blir nedlagde. Det er nettopp dette som er poenget med å få tiltakspakka vedteken og sett ut i livet.

Eg sluttar meg til dei grundige vurderingane som saksordføraren gjorde i innleiinga av debatten, og vil særleg streke under kor viktig det er at tiltakspakka blir gjennomført raskt. Næringsaktørane som møtte på høyringa i finanskomiteen om saka, gav eit eintydig råd om umiddelbar iverksetjing. Stortinget har agert svært raskt, og det har vore mogleg fordi alle partia har vore konstruktive og sett kor viktig det er at saka ikkje blir brukt i eit politisk spel. Framstegspartiet har riktignok fremma eit forslag som utvilsamt ville ført til utsetjing av pakka dersom Stortinget hadde slutta seg til det. Heldigvis står Framstegspartiet åleine om dette forslaget.

Finanskomiteen og Stortinget har i denne saka vist stor effektivitet og teke ansvar. Under høyringa sa administrerende direktør Arne Skauge i Finansnæringens Hovedorganisasjon at her har Stortinget vore på sitt beste. Det var ei klok utsegn av Arne Skauge.

Det som har vore særleg viktig for regjeringspartia i denne saka, er at likviditetskrisa ikkje må ramme vanlege folk. Renta i pengemarknaden må ned på eit meir naturleg nivå, slik at bustadrentene kan stabilisere seg og etter kvart gå ned. Dessutan er det avgjerande at hjula i bedrif-

tene må haldast i gang, slik at arbeidsplassar ikkje kjem i fare og blir lagde ned.

Tiltakspakka som vi no debatterer, er godt teken imot i banknæringa. Det er klart positivt. Finanskomiteen har i innstillinga poengtert at ein i den vidare handteringa av saka må sørge for at også frittstående sparebankar utan bustadkredittføretak kan dra nytte av ho. Eg legg til grunn at finansministeren og sentralbanksjefen sørger for at dette vilkåret blir innfridd.

Finansmarknaden er for tida heilt klart turbulent. Derfor må vi vere audmjuke og erkjenne at den vidare utviklinga i saka har vi ikkje full kontroll på, verken i Noreg eller internasjonalt. Det er av den grunnen eit sentralt poeng at Regjeringa, Noregs Bank og Kredittilsynet må følgje situasjonen svært nøye, at det blir halde tett kontakt med Stortinget, og at nye tiltak blir sette i verk raskt dersom det blir nødvendig. Eg har full tillit til at finansministeren vil handtere saka ut frå desse føresetnadene.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [15:15:18]: Det har vært pinlig å observere Regjeringens retoriske krumspring i forbindelse med den internasjonale finanskrisen.

For tre uker siden stod finansministeren frem og hevdet at krisen var et amerikansk fenomen, og at den skyldtes at det amerikanske finansmarkedet var uregulert. Det norske markedet var derimot gjennomregulert, og noen krise ville ikke kunne oppstå her. Videre hevdet finansministeren at det var slik Fremskrittspartiet ønsket at markedet skulle fungere, og antydte at dersom Fremskrittspartiet hadde styrt Norge, ville vi hatt tilsvarende krise her. Og oppmuntret av mediene gikk finansministeren stadig lenger, og etter et hallelujamøte med SVs landsstyre løp finansministeren til Dagsrevyen fredag 3. oktober og påstod at markedsøkonomien hadde spilt falllitt. Dette må ha vært et høydepunkt i finansministerens politiske karriere. Nå var ikke USA bare den største trusselen mot verdensfreden, men USA hadde snublet i sin egen religion, nemlig markedsøkonomien. Alt lyktes for denne Regjeringen.

Etter hvert opplevde vi en stadig mindre skråsikker finansminister. Først ble det konstatert at utfordringene med det amerikanske penge- og kredittmarkedet ikke først og fremst skyldtes mangel på reguleringer, men at reguleringene var ukoordinerte og med motstridende mandater. Dette fikk finanskomiteens medlemmer klart lære da vi var på besøk i USA i 2006.

Videre har USA en ukultur for politisk overprøving av tilsynets oppgaver, noe som bl.a. har ført til lovvedtak om å tillate boliglån med lav sikkerhet. Dette førte bl.a. til at flere grupper med dårlig betalingsevne fikk boliglån de aldri burde ha fått. Samtidig er amerikanernes boliglån knyttet til boligen. Det betyr at når boligprisene faller, og verdiene synker under boliglånets verdi, så kan amerikanerne gi fra seg nøkkelen til banken, samtidig som de selv blir gjeldfrie.

Videre valgte den amerikanske sentralbanksjefen under sterk politisk oppfordring å holde renten kunstig lav. Denne politikken førte til følgende: flere fikk lån, finans-topper og boliglånsformidlere fikk store bonuser, politi-

kerne ble gjenvalgt, og sentralbanksjefen ble geniforklart.

Til slutt sprakk boblen, og stadig flere råtnede boliglån kom til syne. Under høringen av tidligere sentralbanksjef i Kongressen i går natt, innrømmet Alan Greenspan at konkurransen ikke har vært god, og at systemet gjorde det mulig for noen grådige å ta risiko som andre til syvende og sist måtte betale for. Man har altså hemmet markedet.

Jeg har den siste tiden registrert at enkelte politikere har forsøkt å slå politisk mynt på finanskrisen. Disse har da valgt å undersøke at markedsøkonomi og handel i løpet av de siste 50 årene har ført hundrevis av millioner mennesker ut av fattigdom, og, kanskje enda viktigere, at markedsøkonomien har bidratt til politiske friheter og fordeling av makt, samtidig som planøkonomi, som er sosialistenes favoritt, uten unntak har ført til det motsatte. Finnes det i det hele tatt et eksempel på at man har klart å ha politiske friheter uten markedsøkonomi? Jeg tror ikke det.

Så tilbake til Norge. Etter noen få dager oppdaget Regjeringen plutselig at norske banker og finansinstitusjoner var en del av et globalt finansmarked. Og de mange reguleringsene som finansministeren påstod ville hindre finanskrise i Norge, var plutselig ikke så effektive allikevel. Og nå var retorikken en annen – fra nesten ingen konsekvenser, grunnet et gjennomregulert marked, til at finanskrisen nå ville få store konsekvenser med behov for ekstraordinære redningstiltak. Tiltakspakken som Stortinget vedtar i dag, understreker dette.

350 milliarder kr utgjør ca. 15 pst. av Norges bruttonasjonalprodukt, mens tiltakspakken i USA på 4 500 milliarder kr utgjør ca. 5 pst. av det amerikanske BNP. Nå er det forskjell på disse pakkene med konkrete penger og garantier – jeg er fullt klar over det – men det sier litt om perspektivet for det vi faktisk vedtar her.

Det kan tolkes på flere måter, men det er i hvert fall åpenbart at Regjeringen hadde liten kjennskap til amerikansk kredittregulering. Men kanskje mer alvorlig er det at norske myndigheter ikke forstod finanskrisens konsekvenser for det norske penge- og kredittmarkedet.

Avslutningsvis ønsker jeg å rette oppmerksomheten på en av merknadene som Fremskrittspartiet har i innstillingen til denne saken. Faktum er nemlig at det globale penge- og kredittmarkedet tilføres enorm likviditet gjennom de mange tiltakene som nå iverksettes over hele verden, uten av likviditeten matches med produktivitetsvekst. Med 1970-tallets erfaringer i minne er det mulig at de mange likviditetspakkene som nå lanseres, vil kunne føre til en galopperende, global inflasjon, og dermed gjøre problemene i verdensøkonomien enda verre, ja, nærmest uhåndterlige, og et bidrag til lavere rente er det i hvert fall ikke.

Det er jo ikke slik at dette vil skje i morgen, for det er akkurat nå likviditeten trengs, men virker alle disse tiltakene parallelt, og verdensøkonomien begynner å fungere igjen, står vi foran en stor likviditet hvor det ikke er matchende produktivitetsvekst, som gjør at vi globalt sett kan få store utfordringer på inflasjonssiden. Det må alle her i Stortinget være klar over.

Statsminister Jens Stoltenberg [15.20.36]: Stortinget vil i dag vedta Regjeringens forslag til tiltakspakke for fi-

nansnæringen. Det er viktig for landet. Det er viktig for norske arbeidsplasser og for alle dem som føler uro for høye renter. Før vi la fram denne tiltakspakken, var det overhengende fare for at kritiske funksjoner i det norske samfunnet ville gå i stå. Bedriftene stod i fare for ikke å få lån til lønnsomme og nødvendige investeringer. Handel kunne stoppe opp, fordi mange var i ferd med å miste tilliten til betalingssystemet.

Bankenes grunnleggende samfunnsmessige funksjon, som formidler av penger fra dem som sparer, til dem som låner og investerer, var i ferd med å bryte sammen. Dette var en trussel mot norsk økonomi, en trussel mot norske arbeidsplasser, og mange familier følte uro også for renten, fordi det bidrog til å presse rentene opp.

Mangel på kapital presset rentene opp, og mange følte usikkerhet for hus og hjem. Tiltakspakken for norske banker har bidratt til at banksystemet igjen fungerer mer normalt. Statsbudsjettet legger til rette for lavere rente. Norges Bank satte i forrige uke ned renten. Pengemarkedsrenten har gått ned, og varslede renteøkninger fra norske banker er avlyst.

Når det alminnelige rentenivået går ned, må også bankene følge opp med å sette ned rentene til sine lånekunder.

Det var helt avgjørende at myndighetene arbeidet fram tiltakspakken, og at den ble utformet i dialog med finansnæringen. Banksammenslutningene har karakterisert tiltakene som gode og treffsikre. Tiltakene vil omfatte hele næringen og alle landets banker. I en så vanskelig situasjon var det også avgjørende at vi handlet raskt, både ved å utforme pakken, og ved at Stortinget gjør sitt vedtak her i dag. Jeg vil rose Stortinget for godt politisk håndverk og for viktige bidrag i denne avgjørende situasjonen. Det var også viktig at Stortinget avviste alle forsøk på å forsinke behandlingen og gjennomføringen, men i stedet samlet seg om en helhetlig pakke som bidrar til å dempe virkningene av den internasjonale finansuroen i norsk økonomi.

Problemerne i finansmarkedene har på nytt minnet oss om at det eksisterer et tett partnerskap og avhengighetsforhold mellom myndighetene og markedet, mellom staten og den private kapitalen. Dette avhengighetsforholdet går begge veier, og det er sårbart. Dette partnerskapet er sentralt i den norske modellen. I vår blandingsøkonomi er det en av bærebjelkene. Det er helt avgjørende for velferdssamfunnet at vi har gode og dynamiske private bedrifter som skaper verdier vi kan fordele. Private bedrifter og konkurranse i et marked fremmer høy verdiskaping, lave kostnader og nyskaping. Men er det noe den internasjonale finanskrisen har lært oss, er det at markedet ikke kan overlates til seg selv. Markedskreftene må reguleres og kontrolleres. Markedet kan ikke styre, det må styres. Og markedet trenger staten som medhjelper, partner og regulator.

Utviklingen av det norske velferdssamfunnet etter krigen har vært mulig fordi dette partnerskapet har fungert godt, og fordi begge parter har vært seg sitt ansvar bevisst for at det skal fungere. Fellesskapet har stilt opp som tilrettelegger og skaper av gode rammevilkår for private bedrifter. Fellesskapet bidrar med viktig infrastruktur i

form av veier, jernbaner, havner og andre kommunikasjoner. Fellesskapet bidrar til privat verdiskaping gjennom utdanningssystemet. Alle har like muligheter, og mange får mye utdanning. Fellesskapet bidrar til privat verdiskaping gjennom helse- og pensjonssystemet. Når store bedrifter i noen land nå risikerer å gå over ende, er det bl.a. fordi de har svært høye utgifter til helseforsikringer. I Norge er det fellesskapet som tar den regningen. Til gjengjeld betaler vi skatt, som privatpersoner og som bedrifter. Staten legger til rette på mange ulike måter.

En forutseende sikring av norske interesser og en klok forvaltning av ressursene har lagt grunnlaget for en av verdens mest vellykkede olje- og gassnæringer. Statoil og Hydro ble viktige instrumenter i denne sektoren – med staten som eier, og fordi staten var eier.

Også den norske kraftsektoren er utviklet gjennom et sterkt offentlig eierskap. Norsk oppdrettsnæring har sitt utspring i offentlig finansiert forskning og er blitt et industrielt eventyr, bl.a. takket være en bærekraftig konsesjonspolitikk fra myndighetenes side.

Norsk forsvarsindustri er utviklet med staten som eier og med statlige hjemkjøpsavtaler.

Distriktenes Utbyggingsfond, SND og Innovasjon Norge har vært skiftende navn på en aktiv stat og på fellesskapets virkemidler for å bistå den private kapitalen i arbeidet med å skape verdier. Slik har tusenvis av norske små og mellomstore bedrifter sett dagens lys. Selv store bedrifter er født på denne måten. Den norske solcelleindustrien startet med statlige virkemidler for å dempe virkningene av industrinedleggelse i Glomfjord i Nordland.

Det er i denne sammenhengen vi må vurdere det vi nå gjør for bankvesenet. For også det norske bankvesenet er utviklet gjennom et tett partnerskap med staten. Under den alvorlige bankkrisen på 1990-tallet var det statens innsats som sikret en fortsatt sterk norskeid banksektor. Statlig eierskap, gode statlige reguleringer og tilsyn og en god politikk for finansnæringen har gitt levedyktige norske banker. Det er med andre ord svært mange næringer og svært mange private bedrifter som er utviklet gjennom et samspill mellom staten og markedet. Dette gode samvirket er sentralt i den norske modellen. Det må vi som politikere være oss bevisst. Vi må skjønne vår rolle, og hvilken rolle det private næringslivet skal fylle. Vi må forstå vårt ansvar. Men dette går begge veier. Også det private næringslivet må være seg sitt ansvar bevisst.

Den norske modellen virker best når den er i god balanse. Den forutsetter at den private kapitalen erkjenner det gjensidige avhengighetsforholdet. Den forutsetter at bedriftene skjønner hvilke goder og privilegier de får av fellesskapet, og ikke minst: Den forutsetter at de opptrer som de har forstått denne gjensidige avhengigheten mellom myndigheter og marked.

Av og til ser vi dessverre eksempler på det motsatte. Jeg vil derfor fra Stortingets talerstol advare næringslivet generelt og bankene spesielt mot ikke å vise tilstrekkelig samfunnsansvar i den situasjonen vi nå er. Det vil simpelthen ikke bli forstått om bankene og deres ledelse iverksetter urimelige belønningssystemer i den situasjonen vi nå er i.

Dagens debatt og vedtak viser at hele samfunnsfellesskapet stiller opp for en så viktig næring når den trenger det. Det er avgjørende at de som leder denne næringen, forstår det ansvaret og de forpliktelsene det bringer med seg.

Regjeringen har vedtatt retningslinjer for godtgjørelse til ledere i bedrifter der staten er eier. Det er vedtatt begrensninger på bonusutbetalinger. Opsjonsprogrammer er avvirket. På den måten bidrar det statlige eierskapet til moderasjon i lederlønninger.

Det er viktig at Stortinget gjør sitt vedtak i dag, og at tiltakene iverksettes raskt. Men det er også viktig å være bevisst på hva disse tiltakene faktisk er – og ikke er. De er verken en gavepakke eller subsidier til bankene. Det er heller ikke en bevilgning på 350 milliarder kr til bankene. For å si det enkelt så skaffer vi bankene tilgang til det det var dramatisk mangel på: penger. Uten penger fungerer ikke bankene. Uten fungerende banker stopper økonomien opp. Men dette er tjenester bankene skal betale for. Tjenestene har en markedspris, og den skal de betale.

Situasjonen er fortsatt alvorlig i internasjonal økonomi og i norsk økonomi. Vi merker daglig virkningene av den internasjonale finanskrisen. Ingen vet hvor sterkt og hvor lenge vi vil merke virkningene. Vi vet at den internasjonale finanskrisen vil ha virkninger for Norge på mange måter og på mange områder. Vi har sett det på presset på renten. Vi har sett det på fallet i aksjekurser, og vi har sett det i bevegelsene i kronekursen.

Det internasjonale pengefondet la denne uken fram anslag som viser at den økonomiske veksten i Europa vil avta fra 1,3 pst. i år til 0,2 pst. neste år. Det er bråstopp i den økonomiske utviklingen.

Norge har en liten og åpen økonomi. Nærmere halvparten av det vi produserer, selger vi til utlandet. Når utlendinger kjøper mindre varer og tjenester, får dette betydning for oss. Internasjonalt ser vi at det arbeides for koordinerte tiltak i forhold til de utfordringene verdensøkonomien nå står overfor. Verdens topledere vil møtes i november for å diskutere reformer i det internasjonale finansielle systemet. Det er bra.

Dette er en tid for handlekraft og for ansvarlighet, en ansvarlighet som i dag vil komme til uttrykk i denne salen gjennom Stortingets vedtak. Den samme ansvarligheten for hva som tjener fellesskapet, må også være godt synlig og til stede i bank- og finansnæringen i tiden framover. Gjennom felles innsats og handlekraft kan vi møte de utfordringer den internasjonale finanskrisen stiller landet vårt overfor.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ulf Leirstein (FrP) [15:30:35]: La meg få si til statsministeren, i likhet med det jeg sa til finansministeren, at jeg takker for det initiativet Regjeringen tok med å ha dialog med opposisjonen for en tid tilbake, da man begynte å jobbe med disse spørsmålene helt konkret. Det setter vi pris på. Jeg tror det er fornuftig å ha en sånn type samarbeid og tone i tiden fremover.

Jeg har også lyst til å ta opp noe av det samme spørsmålet jeg stilte til finansministeren. Noe av poenget var at når vi nå skal behandle statsbudsjettet, hadde jeg hatt et ønske om at det kunne være elementer i det og i det framlegget som finanskomiteen skal komme fram til, som man kanskje hadde vært tjent med at man stod samlet om, og at man også hadde en god dialog med opposisjonen.

Nå er det ikke sånn at jeg automatisk mener at da er det mer penger som skal løse alt. Det er ikke det jeg har sagt. Mitt spørsmål blir: Er man interessert i å ha en dialog, og er man fra Regjeringens side villig til å se på deler av statsbudsjettet i samtaler med opposisjonen? Kan det også være et uttrykt ønske fra statsministeren?

Statsminister Jens Stoltenberg [15:31:35]: Statsbudsjettet legger til rette for lavere rente. Vi er opptatt av å ta vare på det og sikre det. Vi har også gjort det klart at vi har to sett virkemidler: budsjettpolitikken – den er redegjort for og lagt fram i statsbudsjettet. Og så har vi pengepolitikken – den handler om renter, men også om tilførsel av likviditet, penger til banksystemet. Vi mener at dette budsjettet er godt tilpasset den situasjonen vi nå står oppe i, fordi førstelinjeforsvaret, det som først skal reagere, det er pengepolitikken gjennom tilførsel av likviditet, noe vi allerede ser at det satses betydelig på, og dernest skal det gis rom for lavere rente. Jeg tror at hvis Fremskrittspartiet er inviterte til budsjettamtaler, ville de være veldig kortvarige, hvis svaret er at rammene skal holdes. Så jeg tror ikke at det er noen grunn til å spekulere i noen mulighet for samtaler av den karakter, fordi samtaler med Fremskrittspartiet ville bestå i at Fremskrittspartiet ville be om en vesentlig økt pengebruk. Det vil undergrave mulighetene for lavere rente – og det er vi opptatt av å sikre nå.

Erna Solberg (H) [15:32:49]: Første del av innlegget til statsministeren hørtes ut som et nytt evangelium med begynnelsen: fra stat er du kommet, og til stat skal du bli. Jeg har ikke tenkt å gå inn i den debatten, den kan vi ta en annen gang. Jeg synes at situasjonen nå er mer alvorlig enn at man kan ta det vanlige sosialdemokratiske forsøket på ny historieskrivning.

Det som jeg er bekymret for, og det som er utfordringene fremover, er hvordan vi er i takt med og i samhandling med andre land når det gjelder å sørge for gjennom-siktighet, sørge for at markedsøkonomien fungerer godt og sørge for at vi ikke kommer inn i en proteksjonistisk sirkel som en konsekvens av det som har skjedd. For det er fort gjort at proteksjonismen ligger nært i det øyeblikket vi har denne typen store kriser.

Mitt spørsmål til statsministeren er enkelt og greit: Hvilken internasjonal dialog har Regjeringen nå med hensyn til felles motarbeiding av at den typen økonomisk utvikling blir svaret på den krisen vi gjennomgår nå?

Statsminister Jens Stoltenberg [15:34:03]: Jeg har respekt for at korte replikker ikke innbyr til de store ideologiske debatter, men jeg mener samtidig at den dramatiske utvikling vi nå ser i internasjonal økonomi, innbyr til å

tenke litt prinsipielt, innbyr til å vurdere litt de lange linjer i det som skjer. Jeg prøvde å si litt om det i mitt innlegg, om styrken ved den norske blandingsøkonomien, der private og staten jobber sammen og får til mye når man respekterer hverandres roller og funksjoner.

Når det gjelder behov for å unngå proteksjonisme, er jeg helt enig med representanten Solberg i det. En av de store feil man gjorde i verdensøkonomien etter børskrakket i 1929, var at land vendte seg innover, begrenset handel – og det ble verre. Det er ikke Norges budskap. Vårt budskap er nettopp å ha fortsatt åpen handel. Det er et budskap som har vært drøftet bl.a. i samtaler jeg har hatt med Gordon Brown. Det kommer helt sikkert til å bli et tema i møte med nordiske statsministre til uken, der vi alle skal diskutere finanskrisen – det gjelder også finansministerne. Men hele poenget er at skal vi ha åpen handel på tvers av landegrenser, må vi også ha politikk og regulering på tvers av landegrenser. Så kapitalen flyter fritt. Problemet er at politikken stopper ved landegrensene. Så vi må ha mer politikk på tvers av landegrensene.

Dagfinn Høybråten (KrF) [15:35:20]: La meg først takke statsministeren for krystallklar tale om lederlønninger og bonuser. Jeg går uten videre ut fra at Regjeringen vil sørge for å gjennomføre dette, som helt klart er i pakt med Stortingets vilje, som eier i ulike sammenhenger.

For det andre vil jeg takke statsministeren for at vi har fått til et samarbeid om dette viktige krisetiltaket i finansnæringen og den åpne linjen som Regjeringen har lagt seg på overfor opposisjonen i den sammenheng.

For det tredje vil jeg spørre statsministeren om ikke det ville være i den samme ånd å legge opp til et mer åpent samarbeid om det budsjettet Regjeringen har lagt fram. Jeg skjønner at Regjeringen mener at det er det beste budsjettet som tenkes kan i denne situasjonen, men vi vet at det kommer nye tall, nye prognoser allerede neste uke. Det kan jo tenkes at Regjeringen vil ønske å gjøre justeringer. Min forgjenger som parlamentarisk leder sa at et godt budsjett ble enda bedre. Det vil jeg invitere statsministeren til å si litt lenger utpå høsten, hvis han har lyst til det.

Statsminister Jens Stoltenberg [15:36:29]: Først vil jeg takke for takken.

Og jeg vil gjerne takke representanten Høybråten og Stortinget for at man har fått til denne samlingen. Det har vært viktig i seg selv. Det er en styrke ved den norske tiltakspakken at det er så bred enighet. Og vi skal bruke eierskapet i bedriftene til å begrense lederlønninger. Vi er i gang med det, og kommer selvsagt til å følge opp det.

Når det gjelder statsbudsjettet, så ligger det nå til behandling i Stortinget, og det gjør at jeg tror at det ikke er gjennom denne typen debatter vi nå skal gjennomføre behandlingen av budsjettet. Men vi mener at det budsjettet som nå er lagt fram, er godt tilpasset fordi det gir godt rom for å sørge for at vi kan få lavere rente, og vi mener at det nå er det vi kaller førstelinjeforsvaret når det gjelder å bidra til å sikre norsk økonomi. Da er det grunnlaget for den behandlingen av budsjettet som nå skal skje i finanskomiteen.

Lars Sponheim (V) [15:37:31]: Vi vedtar i dag en tiltakspakke for bankene som det er bred enighet om, og vi håper vel alle at det er tilstrekkelig til å løse bankproblemene vi har hatt en tid. Men mye tyder på at finanskrisen kan sette seg dypere og gå ut over økonomien på andre områder, at bedriftene får problemer. Vi har senest denne uken hørt om det første skipsverftet på Vestlandet som har gått konkurs, og det kan være grunn til å frykte at det vil bli mer.

Nå har vi bak oss fem år hvor det har vært eventyrlig gode tider. Vi har kunnet ta bedriftene og arbeidsplassene litt for gitt. De har kommet seilende uten at politikerne har måttet engasjere seg så veldig sterkt for å få det til. Nå kan det være vi går inn i tider hvor bedriftene trenger et klapp på skulderen, bedre virkemidler og på den måten får lyst til å leve med strammere livrem og ta vare på jobbene.

Jeg ber ikke om en tiltakspakke for bedriftene utover våren, men om nye tiltak i politikken, f.eks. når vi kommer til revidert nasjonalbudsjett, som kan anerkjenne, stimulere og styrke bedriftene i å ta vare på jobbene.

Statsminister Jens Stoltenberg [15:38:35]: Når vi nærmer oss revidert nasjonalbudsjett, er det naturlig at Regjeringen går igjennom de økonomiske virkemidlene, innretningen av budsjettet og hvor godt budsjettet treffer, på bakgrunn av det vi da vet om den økonomiske utviklingen. Det er en naturlig anledning til å gjøre opp status og se hva som er nødvendig, avhengig av hvordan en veldig usikker framtid har utviklet seg fram til da.

Ellers så mener jeg det er en utfordring for oss som politisk tillitsvalgte ledere, enten det er i Stortinget eller i Regjeringen, å finne balansen mellom det å beskrive en alvorlig situasjon, der vi bl.a. i dag også får nye børsmeldinger som er negative, og formidle uro om det, men samtidig ikke bidra til å svartmale, gjøre det verre enn det er. Jeg tror det beste svaret på det er å beskrive virkeligheten sånn som den faktisk er, og understreke usikkerheten.

Denne regjeringen er opptatt av å sikre norske bedrifter. Vi mener at budsjettet bidrar til å sikre verdiskaping i norske bedrifter ved å legge til rette for lavere rente. Så vil vi løpende vurdere behovet for nye og ytterligere tiltak.

Gjermund Hagesæter (FrP) [15:39:52]: Som statsministeren var inne på, var det jo ein ekstraordinær situasjon og kritiske tilhøve som gjorde at denne pakka var nødvendig å fremme. Derfor er det også eit samrøystes storting som står bak pakka. Det er bra. Så får vi håpe at denne pakka er tilstrekkeleg og innretta på ein riktig måte, slik at det er nok til å rette opp til meir normale forhold, både i høve til å få lån og i høve til at lånekundane kan få lågare rente framover.

Men det blir sagt her at dette er marknadstilhøve, og at dette er liten risiko. Det vil eg stille eit lite spørsmål til. Sjølv om ein no har dette sikra i bustadpant, bustadlån, kan vi jo få ein situasjon der bustadprisane fell dramatisk.

Mitt spørsmål til statsministeren er: Dersom vi får ein situasjon som vi hadde f.eks. i 1988–92, der bustadprisane fall dramatisk, vil denne pakka også då innebere liten risiko for staten?

Statsminister Jens Stoltenberg [15:41:02]: Norske boligobligasjoner er sikre papirer. Det er jo aldri slik at det er null usikkerhet, men de er blant de sikreste papirer. Det er vel strengt tatt bare statsobligasjoner og noen få andre typer papirer som betraktes som å ha høyere sikkerhet enn den typen boliglånsobligasjoner som staten nå skal bytte til seg. Den risikoen som tas, blir det betalt for. Sikkerheten ligger dels i at bankene står bak disse obligasjonene – det er dem vi bytter mot – dels i at de underliggende verdiene i obligasjonene speiler verdien av boligen et godt stykke nedenfor det som er markedspris i dag, altså en andel av markedsprisen. Den tredje sikkerheten ligger i personen som står bak denne obligasjonen. Så det er flere lag av sikkerhet.

Jeg tror det er bred enighet om at disse obligasjonene har høy sikkerhet. Men fordi statsobligasjoner har enda høyere sikkerhet, vil det bli betalt en differanse når man bytter boligobligasjoner inn i statsobligasjoner. Det er en markedsbasert løsning. Man har hatt noe lignende i Sverige. Det vi gjør i Norge, er å ta det virkemidlet i bruk.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Michael Momyr (H) [15:42:46]: Vi opplever i disse dager en verdensomfattende finanskriser, og vi får stadig understreket at selv om vi har en meget solid nasjonal økonomi, er vi som nasjon helt avhengige av at det arbeides med internasjonale løsninger på krisen. Det er også grunn til å håpe at verdenssamfunnet vil komme styrket ut av krisen, og at vi utvikler metoder som vil forbedre vår internasjonale samhandling.

I vårt moderne samfunn er vi avhengige av at vi har et bankvesen som fungerer. Når utrygghet og usikkerhet fører til at lån og funding bankene imellom stopper opp, vil hele privatmarkedet og hele bedriftsmarkedet merke det med en gang.

Stortinget er i dag invitert til å vedta en tiltakspakke som skal bidra til å gjenoppbygge tryggheten i markedet. Regjeringens forslag er godt, og det er ytterligere forbedret gjennom høringene med dem som denne pakken omfatter. Jeg mener også at det er utvist godt politisk håndverk som maner til ro i en vanskelig situasjon.

Det synes nå helt klart at alle banker kan benytte seg av tiltakspakken, men jeg finner grunn til å minne om at vi har noen viktige spesialinstitusjoner som ikke må falle utenfor. I den sammenheng vil jeg nevne Kommunekreditt, Eksportfinans og Kommunalbanken. Disse institusjonene er meget viktige brikker i finanssystemet, og jeg forutsetter at statsråden og departementet på en hensiktsmessig måte sørger for at disse institusjonene også får ta del i tiltakspakken.

Alf E. Jakobsen (A) [15:44:57]: Jeg skal ikke bruke ettermiddagen til å dra opp debatten igjen. Det som fikk meg til å ta ordet, var representanten Tybring-Gjedde, som jeg vet er en teoretisk vel utdannet mann. Han drog

fram kvantitetsteorien, som er en gammel teori om prisnivå og inflasjon, som har røtter helt tilbake til 1500-tallet, så vidt jeg har greid å registrere. Resonnementet, som dere også tar fram i merknader, har én svakhet, og det er om dere har tatt hensyn til pengenes omløpshastighet når dere har tenkt slik dere har tenkt. Problemet i dag er jo at pengenes omløpshastighet faller. Bankene sitter på pengene sine og låner dem ikke ut. Da kan likviditeten øke uten at prisene stiger. Dermed mener jeg helt klart at det resonnement dere har dratt, faller i dagens situasjon.

Helt til slutt vil jeg bare si at dette har vært en god og en samlende debatt, som jeg håper at vi i vanskelige tider kan få flere av med så bred politisk enighet.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 3.

(Votering, sjå side 334)

Etter at det var ringt til votering, sa

presidenten: Stortinget skal då votere i sakene nr. 1–3.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utgreiinga frå utanriksministeren i Stortingets møte 23. oktober 2008 om viktige EU- og EØS-saker blir å leggje ved protokollen. – Det er vedteke.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde tilrådd:

I statsbudsjettet for 2008 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
<i>Utgifter</i>			
167	21	Flyktningiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA) Driftsutgifter, f o r h ø y e s med ..... fra kr 657 176 000 til kr 827 476 000	170 300 000
225	64	Tiltak i grunnskoleopplæringen Tilskudd til opplæring av barn og unge i statlige asylmottak, f o r h ø y e s med .. fra 97 836 000 til 115 236 000	17 400 000
600	1	Arbeids- og inkluderingsdepartementet Driftsutgifter, f o r h ø y e s med ..... fra 206 944 000 til 207 944 000	1 000 000
651	61	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere, f o r h ø y e s med ..... fra kr 1 323 100 000 til kr 1 351 100 000	28 000 000
690	1	Utlendingsdirektoratet Driftsutgifter, f o r h ø y e s med ..... fra kr 608 400 000 til kr 638 400 000	30 000 000
	21	Spesielle driftsutgifter, statlige mottak, f o r h ø y e s med ..... fra kr 1 152 400 000 til kr 1 363 400 000	211 000 000
	22	Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse, f o r h ø y e s med ..... fra kr 49 600 000 til kr 71 600 000	22 000 000
800	1	Barne- og likestillingsdepartementet Driftsutgifter, f o r h ø y e s med ..... fra kr 99 847 000 til kr 100 197 000	350 000
856	1	Barnevernets omsorgssenter for enslige mindreårige personer Driftsutgifter, f o r h ø y e s med ..... fra kr 96 342 000 til kr 209 042 000	112 700 000
858	1	Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet Driftsutgifter, f o r h ø y e s med ..... fra kr 152 695 000 til kr 153 045 000	350 000
1510	1	Fylkesmannsembetene Driftsutgifter, f o r h ø y e s med ..... fra kr 1 098 408 000 til kr 1 099 108 000	700 000
3225	4	Tiltak i grunnopplæringen Refusjon av ODA-godkjente utgifter, f o r h ø y e s med ..... fra kr 32 924 000 til kr 38 824 000	5 900 000
3651	2	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere Norskopplæring i mottak, ODA-godkjente utgifter, f o r h ø y e s med ..... fra kr 50 945 000 til kr 74 745 000	23 800 000

3690	Utlendingsdirektoratet	
4	Statlige mottak, ODA-godkjente utgifter, <i>f o r h ø y e s</i> med	71 700 000
	fra kr 391 845 000 til kr 463 545 000	
3856	Barnevernets omsorgssenter for enslige mindreårige personer	
4	Refusjon av ODA-godkjente utgifter, <i>f o r h ø y e s</i> med	68 900 000
	fra kr 66 300 000 til kr 135 200 000	

Votering:

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten har Ulf Leirstein sett fram eit forslag på vegner av Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utarbeide og iverksette et system som sikrer at finansinstitusjonene som benytter seg av tiltakspakken som foreslås i St.prp. nr. 5 (2008–2009) ikke kan iverksette bonus- og opsjonsordninger, eller utbetale utbytte utover risikofri rente, og videre at statens retningslinjer for lederlønninger følges, så lenge man er inne i ordningen.»

Votering:

Forslaget frå Framstegspartiet blei med 77 mot 23 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.55.02)

Komiteen hadde tilrådd:

I

Finansdepartementet får en samlet fullmakt til å ta opp nye langsiktige innenlandske statslån i 2008 og 2009 til et beløp av 450 000 mill. kroner.

II

Finansdepartementet får fullmakt til å ha utestående

kortsiktige markedslån til et beløp av 430 000 mill. kroner i 2008 og 2009.

III

Finansdepartementet får fullmakt i 2008 og 2009 til å ta imot innskudd i form av kontolån fra statsinstitusjoner og statlige fond, og fra institusjoner som i særlige tilfeller kan bli pålagt å plassere likviditet som kontolån til staten.

IV

Finansdepartementets fullmakt til å inngå rentebytteavtaler og tilsvarende derivatavtaler blir videreført i 2008 og 2009.

V

Finansdepartementet får i 2008 og 2009 fullmakt til utlån av statspapirer med pant i eller bytte med obligasjoner med fortrinnsrett innenfor en samlet ramme på 350 000 mill. kroner.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Sak nr. 4 [15:55:26]

Referat

Presidenten: Det ligg ikkje føre noko referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandla. Ber nokon om ordet i medhald av § 37 a i forretningsordenen før møtet blir heva? – Møtet er heva.

Møtet slutt kl. 15.56.